

**LASTEN VUOROVAIKUTUSOSAAMISEN KEHITTYMINEN
– TARKASTELUSSA PROFESSIONAALISET
VUOROVAIKUTUSSUHTEET TOIMINTATERAPIA-
AIHEISISSA BLOGIKIRJOITUKSISSA**

Jenna Monto
Maisterintutkielma
Viestintä
Kieli- ja viestintätieteiden
laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Jenna Monto	
Työn nimi Lasten vuorovaikutusosaamisen kehittyminen - Tarkastelussa professionaaliset vuorovaikutussuhteet toimintaterapia-aiheisissa blogikirjoituksissa	
Oppiaine Viestintä	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Kevät 2023	Sivumäärä 74
Tiivistelmä <p>Vuorovaikutusosaamisen kehittyminen on olennainen osa lasten kasvua ja kehitystä ja sitä voidaan tukea tarvittaessa esimerkiksi toimintaterapiassa. Tämän tutkielman tavoitteena on tuoda esiin professionaalissa vuorovaikutussuhteessa ilmeneviä toimintaterapian keinoja, joilla voidaan tukea lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä. Tutkielman aineisto kerättiin julkisista terveysalan organisaatioiden blogeista. Tutkielma toteutettiin laadullisella menetelmällä ja aineisto, 42 blogikirjoitusta, analysoitiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä.</p> <p>Tutkimustulokset esiteltiin lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymisen osalta jaoteltuna vuorovaikutusosaamisen ulottuvuuksien, kognitiivisen, affektiivisen ja behavioraalisen ulottuvuuden mukaisesti. Tuloksissa lasten vuorovaikutusosaamisen kehittyminen jakautui jokaiseen vuorovaikutusosaamisen ulottuvuuteen. Toimintaterapian keinoina tuloksissa havaitaan toiminnan mallittaminen, viestinnän apuvälineiden hyödyntäminen, yhdessä tekeminen, läsnäolo ja kuunteleminen, positiivisen palautteen antaminen, kysymysten esittäminen, tiedon jakaminen ja kouluttautuminen. Jokaisella toimintaterapian keinolla voidaan tukea kaikkia vuorovaikutusosaamisen ulottuvuuksia. Tulosten pohjalta voidaan havaita, että toimintaterapialla voidaan tukea laajasti lapsen vuorovaikutusosaamisen kehittymistä.</p> <p>Toimintaterapian mahdollisuudet vuorovaikutusosaamisen kehittymisen tukena on merkittävää ymmärtää yhteiskunnassa laajemminkin. Tutkielman tulokset tuovat lisää tietoa lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymisestä sekä professionaalissa vuorovaikutussuhteessa ilmenevistä toimintaterapian keinoista vuorovaikutusosaamisen tukemisena. Tulokset soveltuvat viestinnän ja vuorovaikutuksen ammattilaisille, jotka ovat kiinnostuneet tutkimaan sosiaali- ja terveysalan vuorovaikutusilmiöitä. Tutkielman tuloksia voivat hyödyntää myös sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset ja erityisesti toimintaterapeutit sekä lasten lähipiiriin kuuluvat aikuiset.</p> <p>Asiasanat: Professionaalinen vuorovaikutussuhde, toimintaterapia, viestintä, vuorovaikutus, vuorovaikutusosaaminen, vuorovaikutusosaamisen kehittyminen</p>	
Säilytyspaikka: Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	PROFESSIONAALINEN VUOROVAIKUTUSSUHDE	3
	2.1 Vuorovaikutussuhteen käsite	3
	2.2 Professionaalinen vuorovaikutussuhde	4
	2.3 Professionaalinen vuorovaikutussuhde sosiaali- ja terveysalalla.....	5
3	VUOROVAIKUTUSOSAAMINEN	8
	3.1 Vuorovaikutusosaamisen käsite	8
	3.2 Vuorovaikutusosaamisen ulottuvuudet	8
	3.3 Vuorovaikutusosaamisen kehittyminen	10
	3.4 Vuorovaikutusosaamisen kriteerit.....	12
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	14
	4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	14
	4.2 Lasten toimintaterapia.....	15
	4.3 Organisaatioblogit	16
	4.4 Teoriaohjaava sisällönanalyysi	19
	4.5 Aineiston keruu, käsittely ja analysointi	21
5	TULOKSET	25
	5.1 Lasten vuorovaikutusosaamisen kehittyminen	25
	5.1.1 Kognitiivinen ulottuvuus.....	25
	5.1.2 Affektiivinen ulottuvuus.....	29
	5.1.3 Behavioraalinen ulottuvuus.....	31
	5.2 Toimintaterapian keinot professionaalisessa vuorovaikutussuhteessa	34
6	POHDINTA.....	44
7	TUTKIMUKSEN ARVIOINTI.....	56
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUSIDEAT	61
	KIRJALLISUUS.....	64
	LIITTEET	
	Taulukko 1 Organisaatioblogit	71

1 JOHDANTO

Vuorovaikutusosaaminen on keskeinen osa lasten kehitystä, sillä sen avulla lapset voivat esimerkiksi ilmaista ajatuksiaan, tarpeitaan sekä tunteitaan tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Hyvällä vuorovaikutusosaamisella on yhteys ihmissuhteiden rakentumiseen myöhemmin elämässä, mikä korostaa vuorovaikutusosaamisen merkitystä lapsen kasvulle ja kehitykselle. Tämä maisterintutkielma käsittelee lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä ja professionaalisisessa vuorovaikutussuhteessa ilmeneviä toimintaterapian keinoja sen tukemiseen. Tutkielman aineistona käytettiin terveysalan organisaatioiden toimintaterapia-aiheisia blogikirjoituksia, ja tutkielman tavoitteena on tuoda esiin professionaalisisessa vuorovaikutussuhteessa ilmeneviä toimintaterapian keinoja, joilla voidaan tukea lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä.

Terveysalan organisaatioiden toimintaterapia-aiheiset blogikirjoitukset tarjoavat kiinnostavan näkökulman tutkimusaiheen tutkimiseen. Terveysalan organisaatioiden blogien kirjoittajat ovat terveysalan ammattilaisia ja blogit tarjoavat tarkkaa ja ajantasaista tietoa alalla työskenteleviltä. Terveysalan organisaatioiden blogikirjoitukset ovat myös helppolukuisia ja lukijaystävällisiä, sillä organisaatiot pyrkivät usein tavoittamaan laajan yleisön. Ammattilaiset voivat hyödyntää blogeja jakamalla kokemuksiaan alalla työskentelystä ja tuomalla esiin näkemyksiä, joita ei välttämättä löydy muista lähteistä. Tässä tutkielmassa blogikirjoituksia analysoidaan lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymisen ja professionaalisen vuorovaikutussuhteen näkökulmasta.

Toimintaterapia on laajalti tunnettu sosiaali- ja terveysalan ammatti, jonka avulla voidaan tukea lapsen kehittymistä. Olen itse koulutukseltani toimintaterapeutti ja tämä ammattitausta ohjasi minua myös tutkielman aiheenvalinnassa. Usein toimintaterapia yhdistetään lasten motoriikan tukemiseen, mutta toimintaterapialla voidaan tukea myös lasten vuorovaikutusosaamista. Toimintaterapian ydinajatuksena on osallistaa lasta mielekkääseen ja

tarkoituksenmukaiseen toimintaan, jolloin samalla voidaan tukea vuorovaikutusosaamisen kehittymistä toiminnan ohella. Toimintaterapiassa käytetään erilaisia tekniikoita, kuten terapiamuotoja, apuvälineitä sekä terapiaa leikin ohessa, lasten vuorovaikutusosaamisen tukemiseksi. Toimintaterapia sisältää myös lähipiirin ohjeistamista ja verkostoitumista muiden ammattilaisten kanssa.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan olemassa olevaa tutkimustietoa ja toimintaterapia-aiheisia terveysalan organisaatioiden blogikirjoituksia. Tulokset esitellään lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymisen osalta vuorovaikutusosaamisen ulottuvuuksien mukaisesti jäsennettynä. Havaitut toimintaterapian keinot suhteutetaan professionaalisen vuorovaikutussuhteen teoriaan. Tutkielma pyrkii antamaan näkemyksiä ja suosituksia viestinnän ja vuorovaikutuksen ammattilaisille, toimintaterapeuteille, lasten vanhemmille, kasvattajille sekä muille ammattilaisille lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymisen tukemiseksi. Lasten vuorovaikutusosaamisen tukeminen on tärkeää, sillä se toimii pohjana koko elämänmittaisen vuorovaikutusosaamisen kehittymisen pohjana.

2 PROFESSIONAALINEN VUOROVAIKUTUSSUHDE

2.1 Vuorovaikutussuhteen käsite

Jotta professionaalista vuorovaikutussuhdetta on mahdollista ymmärtää, on ensin käytävä läpi vuorovaikutussuhteen määritelmää. Vuorovaikutussuhteen määrittelemisen yksiselitteisesti on haastavaa ja sille ei olekaan olemassa yhtä tiettyä teoreettista näkökulmaa. Tässä kappaleessa esittelen kuitenkin vuorovaikutussuhteelle ominaisia piirteitä, jotka ovat yleisesti hyväksytyjä useissa eri määrittelyissä.

Manning (2014) määrittelee vuorovaikutussuhteen toistuvaksi vuorovaikutukseksi toisen tai toisten ihmisten kanssa, ja sen olemassaolo on riippuvaista jatkuvasta ja tarpeeksi laadukkaasta vuorovaikutuksesta. Hänen mukaansa vuorovaikutussuhteessa luodaan ja ylläpidetään erilaisia yhdessä muodostettuja, jaettuja merkityksiä. Trenholm ja Jensen (2013) nostavat vuorovaikutussuhteen laadusta keskustelemisen yhdeksi merkitykseksi. He myös toteavat, että vuorovaikutussuhteen edetessä suhteesta aletaankin luoda oletuksia merkitysten luomisen ohessa. Knapp ja Vangelist (2009) tuovat esiin sen, että oletukset ja tavoitteet suhteesta vaikuttavat siihen, millaista vuorovaikutusta suhteen osapuolille myöhemmin muodostuu. Trenholm ja Jensen (2013) nostavat esiin, että vuorovaikutussuhteen syntyä voi olla vaikeaa määritellä, mutta usein sen katsotaan olevan olemassa silloin, kun suhteen osapuolet tiedostavat sen olemassaolon. Heidän mukaansa ulkopuoliset tekijät, kuten muut ihmiset, kulttuuri, taloudelliset tekijät ja yhteiskuntaan sidonnaiset normit, vaikuttavat myös vuorovaikutussuhteen muotoutumiseen.

Relationaalisen merkityksentämisen (relational meaning making) nähdään olevan merkityksellinen osaa vuorovaikutussuhdetta. Suhteen rakentamiseen ja ylläpitämiseen voidaan ajatella vaadittavan jatkuvaa relationaalista merkityksentämistä, joka vaatii neuvottelua suhteen merkityksistä, identiteetistä sekä suhteesta itsestään. (Nykänen 2021, 22.) Vuorovaikutussuhde on siis olemassa suhteen osapuolten välillä, mutta jos vuorovaikutus osapuolten välillä muuttuu, muuttuu myös suhteen identiteetti. Esimerkiksi, jos suhteen osapuolen identiteetti kehittyy ja hänen vuorovaikutuksensa muuttuu, muuttaa se osaltaan vuorovaikutussuhteen identiteettiä. Toisaalta taas vuorovaikutussuhteessa käydyt neuvottelut ja yhdessä luodut merkitykset muovaavat osaltaan vuorovaikutussuhteen osapuolten identiteettiä. (Baxter 2011.)

2.2 Professionaalinen vuorovaikutussuhde

Tässä tutkielmassa professionaalilla vuorovaikutussuhteella tarkoitetaan työntekijän ja asiakkaan eli toimintaterapeutin ja lapsiasiakkaan välille muodostuvaa suhdetta.

Professionaalinen vuorovaikutussuhde valikoitui työn teoreettiseksi näkökulmaksi, sillä lapsen ja toimintaterapeutin välinen suhde voidaan käsittää professionaalisen vuorovaikutussuhteena. Professionaalinen vuorovaikutussuhde muovautuu ja kehittyy toistuvuuden, suhteeseen käytetyn ajan sekä yhteyden kokemuksen myötä (Sias, Krone & Jablin 2002, 615-642). Professionaaliset vuorovaikutussuhteet eroavat muista työelämän vuorovaikutussuhteista siten, että ne sijoittuvat organisaation ja sen ulkopuolisen rajapinnan ympäristöön. Professionaalisisissa vuorovaikutussuhteissa tapahtuu myös muita työelämän suhteita enemmän jonkin asian vaihtoa, kuten rahan tai luottamuksen. (Sias 2009.)

Professionaalinen vuorovaikutussuhde asiakkaan ja ammattilaisen välillä on luonteeltaan asymmetrinen. Suhteen toinen osapuoli on tietyn alan ammattilainen ja asymmetrisiin ammattisuhteisiin lukeutuukin useita niin sanottuja ihmissuhdeammatteja, joissa suurin osa työstä tehdään vuorovaikutuksessa toisen henkilön kanssa. (Gerlander & Isotalus 2010, 6–7.) Asymmetrisessä suhteessa ilmenee jonkinlaista epätasapainoa, kun taas symmetrisessä suhteessa osapuolet pyrkivät vaihtamaan tietoa lähes tasapuolisesti. Vuorovaikutussuhteen luonnetta voidaan kuvata jossain määrin tasapuoliseksi ja oikeudenmukaiseksi, jos osapuolet sen sellaiseksi kokevat. Suhteessa ilmenee kuitenkin eroavaisuuksia käyttäytymisessä ja vaihdon tuotteissa. Erot vaihdannan suhteen ilmenevät professionaalisisessa vuorovaikutussuhteessa selkeästi siitä, että toinen suhteen osapuoli on ammattilainen ja toinen asiakkaan roolissa. Voidaankin ajatella, että professionaalinen vuorovaikutussuhde on riippuvainen siinä ilmenevistä rooleista. (Knapp & Vangelist 2009, 78.)

Professionaaliset vuorovaikutussuhteet ovat väistämättä instrumentaalisia eli tehtäväkeskeisiä ja ne ovat usein olemassa vain tehtävien toteuttamista tai tavoitteiden saavuttamista varten (Mikkola & Nykänen 2020, 16). Työelämässä tehtäväkeskeisyys korostuu, mutta suhteeseen kuuluu myös relationaaliset sekä osapuolten identiteettiin liittyvät tavoitteet (Clark & Delia 1979, 200). Työelämän ja asiakassuhteen kontekstissa relationaalisuus ja identiteettiin liittyvät tavoitteet ovatkin tärkeitä. Relationaalista ja tehtäväkeskeistä tasoa ei ole täysin mahdollista erottaa toisistaan, eikä sille ole tarvetta, sillä molemmat ovat merkityksellisiä suhteen tasojia. Vaikka professionaaliset suhteet ovatkin väistämättä tehtäväkeskeisiä, asettuu

suhteen sisältö aina johonkin suhdeympäristöön. Viestin relationaalinen sisältö rakentaa suhdetta ajan kanssa ja se välittää sitä, millaiseksi viestinnän osapuolet näkevät suhteen sekä yksilöinä että yhdessä. (Mikkola & Nykänen 2020, 16-17.)

Professionaaliseen vuorovaikutussuhteeseen kuuluu vahvasti suhdekeskeinen puoli ja suhdekeskeisyys voidaan jakaa sisältöulottuvuuteen ja suhdeulottuvuuteen.

Sisältöulottuvuuteen kuuluu esimerkiksi ammattilaisen antamat ohjeet eli kaikki se mitä konkreettisesti sanotaan toiselle. Suhdeulottuvuuteen kuuluu taas kaikki se, miten sanotun viestin sisältö tulisi tulkita. Tulkitaanko ammattilaisen sanoma lause kenties humoristiseksi, ilkeäksi vai välittäväksi. Professionaalisissa vuorovaikutussuhteissa suuressa roolissa on se, kuinka olla samaan aikaan tavoitteellinen ja tehokas, mutta silti osoittaa välittämistä ja emotionaalisuutta. (Gerlander & Isotalus 2010, 7.)

Professionaalinen vuorovaikutussuhde vaatii muutakin kuin tuttavallisen ammattisuhteen. Useissa professionaalisissa palvelusuhteissa asiantuntijan odotetaan olevan aktiivisemmin mukana vuorovaikutuksessa, jotta asiakkaan emotionaaliisiin tarpeisiin on mahdollista vastata. (Gerlander & Isotalus 2010, 7-11.) Suhteessa tärkeää onkin juuri emotionaalisuus ja se, kuinka asiakkaassa on mahdollista saada esiin jokin affekti eli tunnetila, kuten kohdatuksi tai kuulluksi tulemisen tunne, luottamus tai omatoimisuus (Adkins 2005). Professionaalisissa vuorovaikutussuhteissa ammattilainen joutuu kohtaamaan paljon omia sekä asiakkaan tunteita. Suhteelle ominaista on se, että emootiot ovat osa työtä ja niitä tulee käsitellä sekä ylläpitää. Osa tilanteista vaatii neutraalia suhtautumista sekä fokuksen suuntaamista asiakkaaseen, mutta tunteita tulee myös näyttää sopivissa määrin. Liiallinen tunteiden osoittaminen saattaa kuitenkin ohjata asiakassuhteen epäolennaisiin asioihin, mikä ei tavoitekeskeisille suhteille ole ihanteellista. (Gerlander & Isotalus 2010, 7-11.)

2.3 Professionaalinen vuorovaikutussuhde sosiaali- ja terveysalalla

Toimintaterapeutilla on työssään institutionaalinen rooli ja vuorovaikutus on tärkeä työväline, jonka avulla saavutetaan asiakkaan kanssa asetettuja tavoitteita. Terapiassa asetettuihin tavoitteisiin pyritään pääsemään erilaisin viestinnällisin teoin. Tällaisia tekoja ovat esimerkiksi asian yhdessä käsitteleminen, kiinnostuksen, kunnioituksen ja myötätunnon osoittaminen, kuunteleminen sekä terapian onnistumisen arviointi. Tällainen viestintä

kytketty professionaaliseen suhteeseen olemalla samaan aikaan sekä työväline, että työn tekemisen paikka. (Gerlander & Isotalus 2010, 6-7.)

Terveysalan ammateissa hyvä vuorovaikutus on arvostettua. Jokainen ihminen viestii tahattomasti tai tarkoituksella kaikissa tilanteissa ja vuorovaikutustilanteen toinen osapuoli tulkitsee viestin sekä antaa merkityksiä näille viesteille. Esimerkiksi terveysalan työntekijä voi olla tehokas työssään, mutta hän ei välttämättä keskity tilanteessa vuorovaikutukseen. Työntekijä voi siis suorittaa työtehtävänsä mallikkaasti, mutta asiakas voi tulkita tilanteen siten, ettei työntekijä ole huolellinen tai työntekijä suorittaa työtään välinpitämättömästi. Verbaalinen ja nonverbaalinen viestintä ovat olennainen osa vuorovaikutustilannetta ja ne vaikuttavat erilaisiin kohtaamisiin asiakastilanteissa, sillä ne vaikuttavat viestien merkitysten muodostumiseen. (Spitzberg 2013, 126-130.)

Sosiaali- ja terveysalalla valtasuhteet saavat omanlaisensa merkityksen, sillä työntekijöillä on oman alansa koulutus, mutta he eivät välttämättä ole useinkaan kokeneet samaa, mitä asiakas sillä hetkellä kokee. Tällainen tilanne voi haastaa asiakassuhteen rooli-identiteettejä, kun ammattilaisen professionaalinen asema on ristiriidassa kokemuksellisen tiedon kanssa (Nykänen 2021, 25.) Esimerkiksi lapseton toimintaterapeutti voi neuvoa asiakkaanaan olevan lapsen vanhempia sellaisesta haasteesta, johon toimintaterapeutilla ei itsellään ole kosketuspintaa arkielämässään.

Professionaalisissa vuorovaikutussuhteissa olennaista on verkostoituminen. Sosiaali- ja terveydenhuollon alalla tarvitaan jaettua asiantuntijuutta ja onnistunut kuntoutus ja vuorovaikutussuhde asiakkaan kanssa vaatiikin yhteistyötä muiden eri alojen ammattilaisten kanssa. Työskentely vaatii moniammatillista verkostoitumista niin asiakkaan lähi- kuin etäverkkoihin. Moniammatillisen työotteen tavoitteena on saavuttaa riittävä yhteisymmärrys työprosessista asiakkaan kanssa, kuka tekee mitäkin ja mihin milläkin teolla pyritään. (Kekonen, Pehkonen, Mönkkönen 2019.)

Sosiaali- ja terveysalalla asiakkaan kohtaaminen kunnioittavasti, asiakaslähtöisesti ja tasavertaisesti on vuorovaikutuksen lähtökohta. Asiakaslähtöisyys ei ole pelkästään asiakkaan ehdoilla menemistä vaan siihen kuuluu vastavuoroisuutta sekä asiakkaan oma vastuu osana kuntoutustaan. Asiakaslähtöisyyteen kuuluu asiakkaan kuulluksi tuleminen, asiakkaan osallistaminen omaan hoitoonsa ja palveluiden suunnitteleminen sekä tiedon vaihto asianosaisten kanssa sujuvasti. (Kekonen, Pehkonen, Mönkkönen 2019.)

Erityisesti lasten kanssa työskennellessä on tärkeää asettaa tavoitteet yhdessä asiakkaan, asiakkaan läheisten ja muiden hoitavien tahojen kanssa. Tavoitteen asetteluun vaikuttavat monet asiat, kuten lainsäädäntö, potilaan ja työntekijän oikeudet sekä eri ammattilaisten ajatukset sopivasta tavoitteesta. Tavoitteen ei aina tarvitse olla mitattavissa, vaan tärkeää on myös ne merkitykset, joita tavoitteille luodaan. Saavutettu tavoite ei siis välttämättä ole ainoastaan onnistumisen mittari, vaan terapeutin kanssa yhdessä koettu matka on voinut silti ohjata asiakasta kulkemaan oikeaan suuntaan. (Hasa 2019, 22-24.)

Tiivistetysti, professionaalinen vuorovaikutussuhde tarkoittaa suhdetta ammattilaisen ja asiakkaan välillä, joka on luonteeltaan asymmetrinen ja tehtäväkeskeinen. Suhteeseen liittyy myös suhdekeskeinen puoli, joka voidaan jakaa sisältö- ja suhdeulottuvuuteen. Tämä professionaalinen vuorovaikutussuhde on merkityksellinen esimerkiksi ihmissuhdeammattissa sosiaali- ja terveysalalla, kuten toimintaterapeutina. Seuraavaksi syvennyttään tarkemmin vuorovaikutusosaamiseen ja sen kehittymiseen. Esittelen alaluvuissa vuorovaikutusosaamisen käsitteen, vuorovaikutusosaamisen ulottuvuudet, vuorovaikutusosaamisen kehittymisen sekä vuorovaikutusosaamisen kriteerit.

3 VUOROVAIKUTUSOSAAMINEN

3.1 Vuorovaikutusosaamisen käsite

Vuorovaikutusosaamisen käsite on laajalti tunnettu ja yksi ihmisten välisen vuorovaikutuksen tutkituimmista ilmiöistä. Vuorovaikutusosaamiseen voidaan viitata monilla eri käsitteillä ja näillä käsitteillä saatetaan viitata eri ulottuvuuksiin tai eri ilmiöihin. Esimerkiksi suomalaisessa kirjallisuudessa käytössä on termi viestintäkompetenssi, joka sisältää myös medialukutaidon, lukemisen ja kirjoittamisen ja on näin ollen laajempi käsite kuin vuorovaikutusosaaminen. (Horila 2018, 15-16.) On tärkeää tiedostaa, että joissain tilanteissa vuorovaikutusosaamiseen voidaan viitata eri termillä ja joissain tilanteissa saatetaan puhua vuorovaikutusosaamisesta, vaikka silloin puhuttaisiinkin jostain aivan toisesta ilmiöstä. (Spitzberg & Cupach 2011, 481–484, 490.)

Vuorovaikutusosaamisen kuvaamiseen ei ole ajan myötä löytynyt yhtä yhtenäistä mallia tai määritelmää. Käytössä on erilaisia malleja ja käsitteellisiä työkaluja, jotka ohjaavat ilmiön tutkimusta ja jotkut näistä jäsenyksistä ovat yleisempiä kuin toiset. (Horila 2018, 16.) Tässä luvussa esitellään kenties vakiintunein vuorovaikutusosaamisen määritelmä, joka on syntynyt Spitzbergin (1983) ja Spitzbergin ja Cupachin (1984) analyysien pohjalta.

Vuorovaikutusosaamisen ymmärtäminen tässä maisterintutkielmassa on olennaista, sillä työssä keskitytään lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymiseen. On tärkeää hahmottaa vuorovaikutusosaamisen määrittelyä tarkemmin, jotta sen kehittymistä on mahdollista ymmärtää.

3.2 Vuorovaikutusosaamisen ulottuvuudet

Vuorovaikutusosaaminen on moniulotteinen ilmiö ja se on mahdollista määritellä eri tavoin. Vuonna 1988 Spitzberg määritteli vuorovaikutusosaamisen kyvyksi olla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa hyvin. Se, mikä nähdään hyväksi vuorovaikutukseksi, on eri teorioissa määritelty ja jaoteltu erilaisiin ulottuvuuksiin. (Hannawa & Spitzberg 2015, 68.) Vuorovaikutusosaamisen tutkimuksessa yleisesti vakiintunut jaottelu on vuorovaikutusosaamisen jakaminen kolmeen ulottuvuuteen, kognitiiviseen, behavioraaliseen ja affektiiviseen ulottuvuuteen. (Greene & Burleson 2003, 6-17; Spitzberg 2015, 563.) Nämä

ulottuvuudet auttavat ymmärtämään vuorovaikutusosaamista ja sen moniulotteisuutta. Eri ulottuvuudet ovat läheisesti yhteydessä toisiinsa, eikä niitä ole mahdollista erottaa toisistaan täysin. (Valkonen 2003, 39.)

Kognitiivinen ulottuvuus viittaa yksilön tietoon ja ymmärrykseen vuorovaikutuksesta sekä viestinnästä ja siksi ulottuvuutta kutsutaan myös tietoulottuvuudeksi. Kognitiiviseen ulottuvuuteen kuuluu yksilön tietomäärä ja ymmärrys viestinnän ja vuorovaikutuksen ominaispiirteistä, sekä yksilön metakognitiiviset taidot. Tiedon ja ymmärryksen avulla yksilön on mahdollista soveltaa omaamaansa tietoa, jotta hän voi koordinoida omaa viestintäänsä tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti käytännön viestintätilanteissa. Kognitiiviseen ulottuvuuteen kuuluu myös metakognitiiviset taidot. (Greene & McNallie 2015, 214-127.) Metakognitiivisilla taidoilla tarkoitetaan Valkosen (2003) mukaan kykyä ennakoida ja suunnitella viestintätilanteen kannalta tärkeitä asioita sekä taitoa ennakoida omien valintojen seuraamuksia viestintätilanteissa. Näihin taitoihin lukeutuu myös kyky valikoida tehokkaat ja tarkoituksenmukaiset viestintätavat tilannekohtaisesti.

Affektiiviseen ulottuvuus kattaa viestintään ja vuorovaikutukseen liittyvät asenteet, motivaation ja tunteet. Se sisältää myös yksilön halukkuuden ja riittävän rohkeuden osallistua erilaisiin viestintä ja vuorovaikutustilanteisiin. Ulottuvuus käsittää yksilön motivaation erilaisiin viestintä- sekä vuorovaikutustilanteisiin tavoilla, jotka henkilö itse mieltää osaaviksi. Ulottuvuuteen kuuluu myös viestintään ja vuorovaikutukseen liittyvät tunnetilat. (Sawyer & Richmond 2015, 203-206.) Vuorovaikutusosaamisen affektiivisen ulottuvuuden osa-alueita ovat esimerkiksi viestintähalukkuus, viestintäarkeus sekä puhumisrohkeus. Affektiivisen ulottuvuuden osa-alueet, kuten motivaatio ja tunteet, vaikuttavat yksilön käyttäytymiseen. Motivaatio ja tunteet vaikuttavat esimerkiksi yksilön käyttäytymiseen ja kykyyn tunnistaa omia ja muiden tunteita sekä kuinka yksilö pyrkii saavuttamaan omia ja yhteisiä tavoitteita vuorovaikutustilanteissa. (Sawyer & Richmond 2015, 198-199.)

Behavioraalinen ulottuvuus tarkoittaa muillekin näkyvää toimintaa, eli yksilön viestintä- ja vuorovaikutuskäyttäytymistä. Vuorovaikutustaidoilla tarkoitetaan tilanteeseen sopivaa opittua käyttäytymistä, jota yksilön on mahdollista hallita. (Horila 2020, 167.)

Vuorovaikutusosaamista ei koskaan ilmene sattumalta, sillä se on tavoitteellista ja taitojen tulee olla toistettavissa eri tilanteissa ja konteksteissa, jolloin taidot ovat pysyviä käytösmalleja. Usein juuri behavioraalinen ulottuvuus nostetaan esiin tutkimuksissa, sillä sen havainnoiminen on mahdollista reaaliajassa käyttäytymistä seuraamalla, toisin kuin

affektiivisessä ja kognitiivisessa ulottuvuudessa. (Sawyer & Richmond 2015, 200.) Yksittäisiä vuorovaikutustaitoja on tutkimuskentällä tunnistettu lukuisia ja näitä taitoja on kategorisoitu eri tavoilla. Spitzberg ja Cupach (2002) ovat tunnistaneet yli sata vuorovaikutustaitoa tutkimuskirjallisuudesta. He ovat jaotelleet nämä vuorovaikutustaidot neljään eri luokkaan, jotka ovat tarkkaavaisuuden, levollisuuden, koordinoinnin sekä ilmaisemisen taito (Spitzberg & Cupach 2011, 501-502).

Tarkkaavaisuuden taidolla tarkoitetaan kykyä huomioida vuorovaikutustilanteen muut henkilöt, sekä mielenkiinnon osoittamista niin kielellisesti kuin nonverbaalisestikin. *Levollisuuden* taitoihin lukeutuu muita kunnioittava vuorovaikutuskäyttäytyminen ja aktiivinen osallistuminen vuorovaikutustilanteissa. *Koordinoinnin* taidot ilmenevät vuorovaikutustilannetta ohjaavilla tavoilla, kuten keskustelun ajankäytön tai aiheen vaihtamisen sujuvuudesta huolehtimalla. *Ilmaisemisen* taitoihin lukeutuu vuorovaikutustilannetta elävöittävät teot, kuten eleet, ilmeet sekä kielelliset sanavalinnat ja ilmaisutapa. (Spitzberg 2013, 130.)

Vuorovaikutustaitojen eli behavioraalisen ulottuvuuden lisäksi on mahdollista kehittää myös muita ulottuvuuksia. Esimerkiksi kognitiiviseen ulottuvuuteen kuuluvalla tiedon hakemisella on mahdollista lisätä tietoisuutta omasta vuorovaikutusosaamisestaan sekä sen suhteutumisesta muihin. Tiedon myötä oma asennoituminen viestintää ja vuorovaikutusta kohtaan saattaa muovautua, mikä vaikuttaa siis affektiiviseen ulottuvuuteen. (Laajalahti 2014, 58.) Tutkielmassani tullaan tarkastelemaan vuorovaikutusosaamisen ulottuvuuksia tarkemmin yhteydessä vuorovaikutusosaamisen kehittymiseen.

3.3 Vuorovaikutusosaamisen kehittyminen

Tutkimuskirjallisuudessa on hieman eri näkemyksiä siitä, onko vuorovaikutusosaaminen synnynnäinen ja pysyvä piirre, ja siitä kuinka paljon se voi muuttua elämän myötä. Kirjallisuudessa pohditaan myös, kuinka paljon vuorovaikutusosaamiseen voi vaikuttaa esimerkiksi opiskelemalla tai elämän kokemusten myötä. Laajalahti (2014) nostaa esiin väitöskirjassaan tutkimuksissa esiintyvän näkökulman, joka korostaa kaiken sosiaalisen toiminnan olevan opittua, minkä myötä myös vuorovaikutustaitojen tulee olla opittuja asioita, jotta ne voidaan nähdä taitoina. Tutkimuksissa esiintyy myös näkemys, joka korostaa

perinnöllistä ja synnynnäistä näkökulmaa, joka kytkeytyy esimerkiksi yksilön biologisiin ja geneettisiin ominaisuuksiin, kuten ihmisen temperamenttiin. (Laajalahti 2014, 49-50.)

Ihmisellä on tutkitustikin synnynnäisiä vuorovaikutustaitoja, jotka on mahdollista havaita jo pienestä lapsesta ja hänen käyttäytymisestään. (Spitzberg 2015, 241-242.)

Tutkijat, jotka kannattavat tätä perinnöllisyyttä ja synnynnäisyyden näkemystä, ajattelevat vuorovaikutusosaamisen olevan suhteellisen pysyvä ominaisuus ja sen kehittäminen esimerkiksi kouluttautumalla on hidaskäyttöprosessi, minkä vuoksi vuorovaikutuskäyttäytymisen muuttaminen ei ole helppoa. (Laajalahti 2014, 49-50.) Eri näkökulmien tutkijat ovat kuitenkin samaa mieltä siitä perusideasta, että vuorovaikutusosaaminen voi kehittyä ja sitä on mahdollista kehittää. (Nussbaum & Fisher 2008). Yhteisesti ajatellaan myös vuorovaikutusosaamisen kehittymisen olevan hidaskäyttöprosessi, joka vaatii aikaa (Greene 2003, 52).

Vuorovaikutusosaaminen voi kehittyä yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksessa, esimerkiksi erilaisten kokemusten kautta. Kun yksilö reflektoi näitä kokemuksiaan, on oppiminen omasta toiminnasta mahdollista. (Laajalahti 2014, 50.) Vuorovaikutusosaaminen voi kehittyä kaikilla yksilön elämäntilanteilla. Se voi kehittyä formaalin oppimisen ympäristöissä, kuten koulussa, mutta se voi kehittyä myös informaaleissa ympäristöissä, kuten ystävien tai harrastusten parissa. Useat tutkijat korostavat vuorovaikutusosaamisen kehittyvän paljon juuri eri elämän informaaleissa vuorovaikutustilanteissa. (Segrin & Givertz 2003, 137.)

Vuorovaikutusosaamisen kehittymistä on tutkittu pääosin formaalin oppimisen ympäristöissä. (Murakami, Murray, Sims, Chedzey 2009, 13; Rubin 2002, 413.)

Nykyään ymmärretään, että vuorovaikutusosaamisen kehittyminen niin sanotusti itsestään ja itsenäisesti on osittain mahdollista. Osa vuorovaikutusosaamisen kehittymisestä vaatii kuitenkin koulutusta ja tietoista opiskelua. Vuorovaikutusosaaminen kehittyy siis osaltaan luontaisesti yksilön valmiuksina ja osa vuorovaikutusosaamisen perusasioista opitaankin normaalin kehityksen yhteydessä jo lapsuudessa. (Valkonen 2003, 48.) Lapsi, joka kehittyy normaalisti, saa elämässään valmiudet vuorovaikutusosaamiselle, kuten kielitaidon ja havainnoimisen taitojen myötä (Laajalahti 2014, 56).

Vuorovaikutusosaaminen on hitaasti kehittyvä ja läpi elämän jatkuva prosessi, joka tapahtuu asteittain. Oppiminen tapahtuu vähitellen, eikä yksilö ole koskaan täysin osaamaton tai osaava. Yksilö voi olla vuorovaikutusosaamisen eri osa-alueilla hyvinkin osaava, mutta

toisella osa-alueella voi olla enemmän haasteita. (Laajalahti 2014, 57.) Voidaan myös ajatella, että oppiakseen vuorovaikutusosaamisen niin sanotusti kehittyneempiä taitoja, yksilön täytyy ensin oppia perustason taitoja. Alemman tason perustaidoiksi voidaan ajatella esimerkiksi puheen aloittaminen sopivassa kohdassa tai vuorovaikutuksen säätely, kun taas ylemmän tason kehittyneempiä taitoja voivat olla sosiaalisten vihjeiden tulkinta tai omien valintojen ennakoiminen. (Valo 1995, 71.)

Jokaisen on mahdollista kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan. Esimerkiksi viestintäkoulutusten avulla yksilön on mahdollista tiedostaa omaa vuorovaikutusosaamistaan ja oppia mukauttamaan käyttäytymistään tilannekohtaisesti. Vuorovaikutusosaamisen kehittymisen voidaan nähdä olevan oman käyttäytymisen muuttamista tilanteisiin sopivalla tavalla. (Rouhiainen-Neunhauser 2009.) Tässä tutkielmassa ajatellaan vuorovaikutusosaamisen olevan ominaisuus, taito, jota yksilön on mahdollista kehittää ja oppia siinä paremmaksi. Tutkielmassa huomioidaan ihmisten yksilölliset, synnynäiset piirteet ja niiden vaikutus vuorovaikutusosaamiseen. Genetiikkaa pidetään tausta-ajatuksena vuorovaikutusosaamisen kehittymiselle, mutta tutkielmassa keskitytään lähinnä vuorovaikutusosaamisen kehittämisen ja oppimisen näkökulmaan elämän aikana.

3.4 Vuorovaikutusosaamisen kriteerit

Vuorovaikutusosaamisen arvioinnissa käytetään erilaisia kriteereitä. Kaksi vakiintunutta kriteeriä ovat tehokkuus (effectiveness) ja tarkoituksenmukaisuus (appropriateness). Kriteerit ovat toisistaan riippuvaisia ja ne ovat yleisesti käytettyjä vuorovaikutusosaamisen teoreettisissa malleissa. Kriteerien riippuvaisuus toisistaan tarkoittaa sitä, että molempien kriteereiden tulisi täytyä, jotta voidaan havaita vuorovaikutusosaamista. Tehokkuuden kriteerin avulla arvioidaan sitä, kuinka hyvin vuorovaikutustilanteessa saavutetaan halutut tavoitteet. Tarkoituksenmukaisuuden kriteeri kuvaa tilanteeseen sopivaa viestintä- ja vuorovaikutuskäyttäytymistä. (Spizberg 2003, 97-98.) Vuorovaikutusosaamisen arviointiin vaikuttaa aina se, kuka arvioinnin suorittaa, sillä se vaikuttaa osaamisen tason arvioon. Vuorovaikutusosaaminen on aina jonkun toisen tilannekohtainen arvio vuorovaikutusosaamisen tasosta ja sen vuoksi siihen liittyy subjektiivisuus. (Spizberg 2013, 130.)

Näitä kahta yllä esiteltyä kriteeriä täydentämässä on myös lukuisia muita kriteereitä.

Vuorovaikutuseettiset periaatteet nostetaan usein esiin yhtenä kriteerinä (Laajalahti 2014, 21; Spizberg & Cupach 2002, 575-583). Toisaalta ajatellaan, että tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti toimiva viestijä toimii jo muutenkin vuorovaikutuseettisesti (Laajalahti 2014, 20). Näkökulmasta huolimatta ajatellaan, että vuorovaikutuseettisiin periaatteisiin lukeutuu vastuulliset teot ja moraaliset valinnat tilannekohtaisesti sen lisäksi, että tarkasteltaisiin ainoastaan tulosta, mitä vuorovaikutustilanteella saavutetaan.

Vuorovaikutuseettiset valinnat ovat tietoisia tekoja ja päätöksiä, joiden avulla keskustelussa voidaan esimerkiksi arvostaa muita ja arvioida millaisia seuraamuksia jollain viestintäteolla on siinä hetkessä sekä tulevaisuudessa esimerkiksi luottamukselle. (Valkonen 2003, 38-39.) Muita kriteereitä vuorovaikutusosaamisen hyvyydelle on esimerkiksi viestin ymmärrettävyys johdonmukaisuus, selkeys, rehellisyys, suoruus ja asiantuntevuus (Valkonen 2003, 38).

Tässä tutkielmassa vuorovaikutusosaamisen kriteerien ymmärtäminen on tärkeää, jotta myös vuorovaikutusosaamisen kehittymistä voidaan hahmottaa paremmin.

Vuorovaikutusosaamisen kriteerit auttavat käsittämään, mikä tekee vuorovaikutusosaamisesta onnistunutta ja kuinka sitä on mahdollista kehittää aiempaa paremmaksi. Kriteerien avulla on siis mahdollista arvioida omaa ja tässä tutkielmassa lasten vuorovaikutusosaamista ja ymmärtää, kuinka osaaminen kehittyy. Seuraavassa luvussa esittelen tutkielmani toteutusta. Alaluvuissa käydään läpi tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset, tutkimuskohde, teoriaohjaava sisällönanalyysi ja aineiston keruu, käsittely ja analysointi.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkielman tavoitteena on tuoda esiin professionaalisessa vuorovaikutussuhteessa ilmeneviä toimintaterapian keinoja, joilla voidaan tukea lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä. Lapset ohjautuvat yhä useammin toimintaterapiaan eri ympäristöissä ilmenevien vuorovaikutusosaamisen haasteiden vuoksi. Tutkielman avulla pyritään lisäämään tietoisuutta siitä, miten toimintaterapian keinoja voidaan hyödyntää lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymisen tukemissa. Tutkielman tavoitteeseen pyritään vastaamaan kahden tutkimuskysymyksen avulla, jotka ovat:

1. Miten lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä jäsenetään terveystalon organisaatioiden toimintaterapia-aiheisissa blogikirjoituksissa?
2. Miten terveystalon organisaatioiden toimintaterapia-aiheisissa blogikirjoituksissa jäsenetään professionaalisessa vuorovaikutussuhteessa ilmeneviä toimintaterapian keinoja, joilla voidaan tukea lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla selvitetään, miten terveystalon organisaatioiden blogikirjoituksissa käsitellään lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä. Tavoitteena on tuoda esiin lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymisestä sekä tekijöitä, jotka siihen vaikuttavat. Esimerkiksi kuinka vuorovaikutusosaaminen kehittyy lapsuudessa ja millaiset asiat siihen vaikuttavat. Tutkimuskysymyksen avulla pyritään kokoamaan selkeä jäsenitys lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymisestä.

Toisen tutkimuskysymyksen avulla kerätään tietoa siitä, millaisia professionaalisessa vuorovaikutussuhteessa ilmeneviä toimintaterapian keinoja terveystalon organisaatioiden blogikirjoituksista löytyy. Tämän kysymyksen avulla pyritään saamaan konkreettisia esimerkkejä erilaisista toimintaterapian keinoista, joilla voidaan tukea lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä. Näiden tutkimuskysymysten avulla pyritään saamaan vastaus tutkielman tavoitteeseen.

4.2 Lasten toimintaterapia

Tutkielmani kannalta on hyödyllistä ymmärtää hieman tarkemmin, mitä on lasten toimintaterapia. Tutkielman kontekstina on lasten toimintaterapia ja tässä työssä lapsen määritellään olevan iältään 0–15-vuotias. Blogikirjoituksissa lapsen ikä tuli harvoin esille, joten tein rajauksen oman ammatillisen harkintani mukaan. Toimintaterapeuttiliiton (N.d.) mukaan ”Toimintaterapeutti on kuntoutusalan asiantuntija, joka saattaa ihmisen merkitykselliseen ja toimivaan arkeen – arkeen, joka on aina enemmän kuin pelkkää pärjäämistä.” Toimintaterapeutin työnkuvaan kuuluu auttaa ihmisiä, joilla on erilaisia toimintakykyyn vaikuttavia rajoituksia, jotka vaikuttavat henkilön päivittäiseen elämään. (Toimintaterapeuttiliitto N.d.) Toimintaterapeutti on Valviran hyväksymä laillistettu kuntoutuksen ammattilainen (Fysios n.d.). Toimintaterapeutit ovat koulutukseltaan ammattikorkeakoulututkinnon omaavia sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia Toimintaterapiassa keskiössä on asiakkaan toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen. Toimintaterapian avulla etsitään asiakkaalle sopivia toimintatapoja, joiden avulla asiakas voi vaikuttaa omaan elämäänsä ja arkeensa. Jokaisen ihmisen arki on omanlaistaan ja toimintaterapian avulla pyritään mahdollistamaan kaikille oma merkityksellinen ja tärkeä arki rajoitteista huolimatta. (Fysios Mehiläinen, N.d.)

Toimintaterapian tarkoituksena on tukea lasten kykyä suoriutua tärkeistä päivittäisistä toiminnoista, joiden harjoitteluun ja oppimiseen he tarvitsevat ohjausta kehitysvaiheessaan. Lapset ohjautuvat terapiaan usein esimerkiksi neuvolassa tai kotona huomattujen arjen haasteiden myötä. Terapia-arvioon ohjautuessaan lapsen haasteita pyritään kartoittamaan, jotta voidaan selvittää, tarvitseeko lapsi toimintaterapiaa ja jos tarvitsee, niin kuinka pitkän terapiajakson. Esimerkiksi Keski-Suomen Sairaanhoidopiirissä vuonna 2019 lapsi päätyi perusterveydenhuollon terapia-arviointiin tai toimintaterapiaan jos: ”lapsella on haasteita yhdellä tai useammalla seuraavista taitoalueista: hieno- ja karkeamotoriset taidot, kehonhallinta ja motorinen ohjailu, hahmottamisen taidot ja visuomotoriikka, tarkkaavuuden suuntaaminen ja toiminnanohjaus, sosiaaliset taidot ja vuorovaikutus, tunnetaidot, leikkitaidot, omatoimisuustaidot ja/tai aistitiedon käsittely.”

Toimintaterapiassa otetaan huomioon lapsen yksilöllisyys, kehityksellinen taso, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet sekä arjen haasteet. Lapsen tuen tarpeesta ja haasteiden ilmenemisen ympäristöstä riippuen terapia voidaan toteuttaa eri paikoissa, kuten koulussa tai

lapsen kotona. (Coronaria N.d.) Oleellista on valita ympäristö, jossa lapsi pääsee harjoittelemaan taitoja parhaiten yksilöllisiin tavoitteisiinsa peilaten. (Fysios N.d.) Jos lapsen haasteet ilmenevät esimerkiksi koulussa, voi olla tarkoituksenmukaista mennä seuraamaan lapsen toimintaa suoraan luokkaan ja pohtia, kuinka lapsen kouluarkea voisi siellä helpottaa. Joskus terapian tavoitteiden saavuttamiseksi vaaditaan rauhallinen ympäristö, jolloin terapiatilassa tapaaminen on perusteltua.

Lasten toimintaterapia toteutuu aina myös tiiviissä yhteistyössä lapsen lähiverkoston kanssa, kuten lapsen vanhempien sekä koulun tai päiväkodin. Oppiminen on tehokkainta silloin, kun se toteutuu jokaisessa lapsen elinympäristössä. (Cororania N.d.) Yhteistyö lapsen lähiverkoston kanssa tarkoittaa esimerkiksi ohjausta ja neuvontaa, keskustelua, tavoitteiden asettamista ja terapiamenetelmistä sopimista sekä joissain tapauksissa myös yhteisterapiaa lähipiirin jäsenten kuten vanhempien kanssa. Lapsen lähipiirin tärkeys korostuu, sillä he tuntevat lapsen parhaiten eri ympäristöissä ja he osaavat kertoa lapsen vahvuuksista, haasteista ja tarpeista. (Fysios & Mehiläinen, N.d.)

4.3 Organisaatioblogit

Tutkielman tutkimuskohteena ovat terveysalan organisaatioiden blogeissaan julkaisemat blogikirjoitukset. Tässä tutkielmassa käytetty aineisto on luonnollinen eli aineisto on syntynyt ilman tutkijan vaikuttamista siihen. Aineistoa kutsutaan luonnolliseksi, sillä se olisi olemassa, vaikka tätä tutkielmaa ei olisi. Luonnollisissa aineistoissa konteksti on aina läsnä ja se on yhteydessä aineiston tulkintaan. (Juhila N.d.)

Blogi on julkaisualusta, jossa julkaistaan usein päiväkirjamaisia julkaisuja, joissa esitellään kirjoittajan omaa näkökulmaa erilaisista aiheista. Blogeissa julkaistut tekstit esitetään aikajärjestyksessä. (Kielitoimiston sanakirja 2021.) Kun puhutaan blogista, tarkoitetaan kaikkien julkaisujen muodostamaa kokonaisuutta teksteistä ja kuvista. Blogikirjoituksella taas tarkoitetaan yhtä yksittäistä julkaisua jostain tietyistä aiheista. Blogien aihepiiri ja näkökulma valikoituvat yleensä kirjoittajan omista mielenkiinnonkohteista ja ne voivat keskittyä esimerkiksi urheiluun, musiikkiin, elämäntapaan tai ammatilliseen osaamiseen. (Kortesuo, Kurvinen 2011, 10-18.)

Tutkielmassa analysoidaan viittä blogia. Valitsemani organisaatiot ovat Coronaria, Toiminta Akatemia, Fysios + Mehiläinen, Tutoris + Mehiläinen sekä Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry. Nämä organisaatioblogit valikoituivat aineistoksi, sillä ne ovat julkisesti kaikkien saatavilla olevia blogeja ja siten helposti tutkimusaineistoksikin saatavilla. Valintaan vaikutti myös se, että lasten toimintaterapiaa koskevaa aineistoa oli saatavilla parhaiten juuri näistä blogeista. Kaikkien saatavilla olevat blogit valitsin, jotta tekstit olisivat kirjoitettu yleisesti blogien lukijakunnalle eikä pelkästään jollekin tietylle asiakaskunnalle, kuten ammattilaisille tai lasten vanhemmille. Näin ajattelin blogikirjoitusten olevan mahdollisimman asiapitoisia, ja niistä olisi löydettävissä myös toimintaterapian keinoja, joilla voidaan vaikuttaa vuorovaikutusosaamisen kehittymiseen.

Monet organisaatiot ylläpitävät blogeja omilla verkkosivuillaan. Organisaatioblogit ovat blogeja, joiden tekstit on kirjoitettu organisaation edustajien, ammattilaisten, toimesta organisaation ehdoilla (Kortesuo & Kurvinen 2011). Organisaatioblogit tarjoavat ympäristön, jossa omaa osaamista ja asiantuntemusta on mahdollista tuoda esiin. Näissä blogeissa korostuu usein asiakeskeisyys sekä journalistimaisuus. (Koskinen 2014, 131–134.)

Organisaatioiden blogeja kirjoittavat lähtökohtaisesti useat ammattilaiset yhdellä samalla sivustolla (Kortesuo & Kurvinen 2011). Kun blogikirjoituksia kirjoittavat useammat ammattilaiset, on myös aineistoni kirjoittajien määrä laajempi. Organisaatioiden kirjoittamat blogit ovat pääsääntöisesti ammattimaisempia ja faktapohjaisempia, jolloin ne sopivat tutkimustavoitteeseeni. Blogikirjoitusten kirjoittajien tuli olla toimintaterapeutteja, jotta ammattilaisnäkökulma mahdollistui. Otin kuitenkin mukaan myös blogikirjoituksia, joissa tekstin kirjoittajaa ei ilmoitettu. Nämä tekstit valitsin mukaan oman harkintani mukaan pohtien, käsitteleväthän tekstit varmasti toimintaterapiaa. Yksi tällainen mukaan valikoitunut blogikirjoitus on esimerkiksi Fysioksen & Mehiläisen ”Aisti-, liike- ja ajatustoiminnot toimintaterapiassa”.

Organisaatioblogeissa keskitytään jakamaan tietoa yrityksen ja asiakkaiden välillä ja ne ovat nykyisin oma työkalunsa yrityksen ulkoiseen viestintään. Organisaatioblogit voivatkin oikein toteutettuna olla kustannustehokas sekä kannattava lisä organisaation viestinnälle ja markkinoinnille, sillä hakukoneet nostavat blogit usein hyvin korkealle hakutuloksissa. (Kortesuo & Kurvinen 2011.) Organisaatioblogeilla on mahdollista saavuttaa tavoittelemansa kohde omaperäisesti, persoonallisesti ja kustannustehokkaasti (Armstrong & Kotler, 2012, 470). Tämän vuoksi organisaatioblogit voivatkin nykyisin olla jo osana viestinnän ja markkinoinnin suunnittelua ja tämän myötä myös tässä tutkielmassa on tärkeää pitää mielessä

organisaatioblogien strategisuus. Strategisuus tulee pitää mielessä, jotta ymmärtää kerätyn aineiston sisällön ja luonteen, sillä organisaatioblogien kirjoitukset saattavat siis olla eri tavoin suunniteltuja ja kirjoitettuja kuin esimerkiksi yksityishenkilöiden kirjoittamat blogit.

Tässä tutkielmassa keskityn ainoastaan suomalaisiin terveysalan organisaatioblogeihin, jotta saatu aineisto vastaisi mahdollisimman hyvin suomalaisten toimintaterapeuttien työnkuvaa, sillä työnkuva toimintaterapeuttina saattaa vaihdella ympäri maailmaa hieman. Suomessa toimintaterapeuttien kirjoittamia blogikirjoituksia julkaistaan säännöllisesti, mutta työ vaatii tekstien keräämistä useammalta vuodelta, jotta aineistoa saatiin kerättyä tarpeeksi.

Tutkielmaan mukaan valikoituneet blogikirjoitukset rajoittuivat vuosien 2016 ja 2023 välille. Toiminta Akatemian blogissa julkaisupäivät ei tulleet suoraan ilmi, mutta olin sähköpostitse yhteydessä organisaatioon ja sain tiedon, että blogissa vanhin teksti on julkaistu 9.2.2022.

Tutkielmaani valikoitui kolme suomalaista organisaatioblogia. Ensimmäinen näistä on Coronarian blogi. Coronaria on lääkäreiden perustama ja omistama yhtiö, joka tarjoaa useita terveysalan palveluita. Coronaria kuuluu konserniin ja on yksi Suomen suurimmista terveydenhuollon toimijoista, joka on täysin suomalaisessa omistuksessa. Coronarialla on Suomessa 297 toimipaikkaa. Coronariaan kuuluu Coronaria kuntoutuspalvelut Oy, josta on tullut Suomen suurin kuntoutusalan yritys vuonna 2018. (Coronaria n.d.) Organisaation blogissa on kirjoituksia eri terveysalan palveluihin liittyen, kuten puheterapiaan ja fysioterapiaan.

Toinen tutkielmaani valikoitunut blogi on Toiminta Akatemian. Toiminta Akatemia on pääosin toimintaterapian koulutuksia tarjoava osakeyhtiö. Toiminta Akatemian tarjontaan kuuluu koulutuksia toimintaterapeuteille, päiväkodeille ja kouluille sekä perheille. Toiminta Akatemian verkkosivuilla on tietoa heidän koulutuksistaan, tietoa eri aihealueista toimintaterapiaan liittyen sekä materiaalipankki, josta on ilmaiseksi ladattavana erilaisia apuvälineitä työarjen avuksi toimintaterapeuteille. (Toiminta Akatemia. N.d.) Blogissa on kirjoituksia pääosin toimintaterapiaan liittyen ja tekstit on kirjoitettu heidän koulutustarjontaansa kytkeytyen.

Kolmas blogi, joka mukaan valikoitui, on Fysios Mehiläisen. Fysios on viime vuonna liittynyt osakekauppojen myötä Mehiläiseen, minkä seurauksena Fysioksesta tuli Fysios Mehiläinen. Fysios Mehiläinen tarjoaa pääosin fysioterapian palveluita lähes 100 paikkakunnalla yli 170 toimipisteessä. Fysios Mehiläinen tarjoaa laajasti fysioterapian palveluita, mutta sen lisäksi

myös toimintaterapian palveluita ja esimerkiksi hierontaa. (Fysios Mehiläinen. N.d.) Fysios Mehiläisen blogissa tekstit keskittyvät pääosin fysioterapiaan, mutta sieltä löytyy myös useita kirjoituksia toimintaterapiasta.

Neljäs blogi on Tutoris Mehiläisen. Tutoris Mehiläinen muodostui, kun Tutoris yhdistyi osakekauppojen myötä Mehiläiseen syksyllä 2022. Yrityksen palvelut säilyivät osakekaupan myötä ennallaan. Mehiläinen Tutoris on kotimainen yritys, joka tarjoaa moniammatillisesti kuntoutuspalveluina fysioterapiaa, toimintaterapiaa ja puheterapiaa. (Tutoris Mehiläinen N.d.) Organisaation blogissa käsitellään melko tasapuolisesti kaikkia yrityksen tarjoamia kuntoutuspalveluita.

Viides tutkielmani aineistona käytettävä blogi on Suomen Toimintaterapeuttiliiton. Suomen Toimintaterapeuttiliitto on toimintaterapeuttien ja toimintaterapiaopiskelijoiden edunvalvoja. Toimintaterapeuttiliiton päätarkoituksina on valvoa alan työntekijöiden ja opiskelijoiden oikeuksia, seurata palkkatasoa ja edistää toimintaterapian asemaa yhteiskunnassa. Toimintaterapeuttiliitto tarjoaa jäsenilleen apua ja neuvontaa työhön ja ammattiin liittyen. Toimintaterapeuttiliitto edustaa jäseniään myös esimerkiksi työmarkkinaedunvalvontaan liittyvissä asioissa. (Toimintaterapeuttiliitto. N.d.) Toimintaterapeuttiliiton blogissa blogikirjoitukset keskittyivät pelkästään toimintaterapiaan.

4.4 Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Tässä tutkielmassa analysoidaan toimintaterapeuttien kirjoittamia blogikirjoituksia lasten toimintaterapiasta. Tutkielman tutkimusote on laadullinen. Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavia asioita ei pyritä irrottamaan pois kontekstistaan, vaan tutkimaan niitä niiden aidoissa ympäristöissä. Laadullisessa tutkimuksessa pyrkimyksenä ei ole niinkään aiempien teorioiden testaaminen vaan ennemminkin ymmärtää tutkittavaa ilmiötä ja käsitteellistää sitä. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Laadullinen tutkimusote valikoituikin tutkielmaan, sillä sen avulla tutkimusaiheeni on mahdollista jäsentää monipuolisesti tutkimuskohteen kontekstin huomioiden.

Tutkielmani analyysi toteutetaan sisällönanalyysina. Sisällönanalyysi keskittyy aineistossa esiintyviin aiheisiin ja teemoihin, esimerkiksi siihen mitä asioita mediateksteissä esiintyy.

Sisällönanalyysissa ei keskitytä kielioppiin tai muihin muodollisiin tekniikoihin. (Vuori N.d.)

Sisällönanalyysin tavoitteena on saada tutkittavasta aiheesta tiivis yleiskuva.

Sisällönanalyysissa on tärkeää tuoda esiin samanlaisuudet ja erilaisuudet, joiden pohjalta erilaiset kategoriat luodaan. Aineistoa kuvaavien kategorioiden tulee sisällönanalyysin jälkeen olla yksiselitteisiä ja toisensa poissulkevia, mutta nämä kategoriat voivat kuitenkin sisältää alakategorioita. Kun sisällönanalyysi on toteutettu, aineisto järjestellään ja sen pohjalta voidaan tehdä johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103-113.)

Sisällönanalyysi aloitetaan pääsääntöisesti koodauksella. Koodausvaiheessa tunnistetaan ja sen jälkeen nimetään aineistosta löytyviä ilmiöitä. (Vuori N.d.) Tuomi ja Sarajärvi (2018) ovat koonneet tarkemman jaottelun sisällönanalyysistä kolmeen vaiheeseen, jotka ovat aineiston redusointi, klusterointi ja abstrahointi. Aineiston redusoinnilla tarkoitetaan aineiston pelkistämistä ja tässä kohtaa tutkimusta aineistosta rajataan pois kaikki epäolennainen, jotta on mahdollista keskittyä tutkimustehtävän kannalta olennaisiin asioihin. Kun aineistoa on käyty läpi, siirrytään klusterointiin eli ryhmittelyyn. Ryhmittelyllä pelkistetystä aineistosta aletaan etsiä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia, joiden pohjalta aletaan luoda alaluokkia. Abstrahoinnissa eli yleiskäsitteen muodostamisessa aletaan yhdistellä löydettyjä alaluokkia uudestaan yläluokiksi, joista syntyy tutkimuksen teoreettiset käsitteet ja lopulta tulokset. (Tuomi & Sarajärvi 2018). Sisällönanalyysissa on mahdollista pyrkiä kohti yhtä, yleistä aineistoa kuvaavaa käsitteellistä ilmaisua. (Vuori N.d.) Tässä tutkielmassa pyritään enemmän kuvailemaan aineistossa ilmeneviä asioita eikä tarkoituksena ole löytää yhtä yleistä yläkäsitettä koko aineistolle.

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui tarkemmin teoriaohjaava sisällönanalyysi, jossa aineiston tarkastelu pohjautuu valmiiseen teoriaan tai teoreettiseen viitekehykseen, mutta myös aineistolähtöiset havainnot huomioidaan tarvittaessa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80-82). Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissa aineiston koodauksessa valikoidaan teoreettisen ajattelun pohjalta ne ilmiöt tai asiat, jotka tutkijaa kiinnostavat (Vuori N.d.). Teoriaohjaava sisällönanalyysi valikoitui, sillä tutkittavasta aiheesta on jo olemassa olevaa tietoa, jota on mahdollista hyödyntää tutkielmassani ja aineistoani on näin ollen mahdollista ymmärtää teoreettisen tiedon kautta. Tässä tutkielmassa ei keskitytä yhteen tiettyyn teoriaan tai teoreettiseen viitekehykseen, vaan analyysi ja tulokset muodostetaan taustaluvuissa esiteltyjen vuorovaikutusosaamisen ja vuorovaikutussuhdetta käsittelevien teorioiden pohjalta.

Sisällönanalyysi keskittyy siihen, mistä aiheista aineisto kertoo (Tuomi & Sarajärvi 2018, 33). Tässä tutkielmassa analyysin kohteena on blogeissa kirjoitetusta tekstistä havaittavat aiheet, kategoriat. Tämän tutkielman tarkoitus on löytää vuorovaikutusosaamiseen kehittymisen osaluokkia sekä professionaalissa vuorovaikutussuhteissa ilmeneviä toimintaterapian keinoja, joilla vuorovaikutusosaamisen kehittymiseen voidaan vaikuttaa. Tämän vuoksi kategorisoinnin osalta tehdään rajaus vuorovaikutuksen sisältöihin.

4.5 Aineiston keruu, käsittely ja analysointi

Blogien valitsemisen jälkeen aloin käymään läpi löydettyjä blogikirjoituksia. Tutkielman ensimmäinen rajaus koski toimintaterapiaa, sillä osa tutkielmaan valikoituneiden blogien organisaatioista tarjoaa myös muita kuntoutuspalveluita kuin toimintaterapiaa, kuten fysioterapiaa tai puheterapiaa. Rajasin blogikirjoitukset hakusanalla ”toimintaterapia” ja haun jälkeen toimintaterapia-aiheisia blogikirjoituksia löytyi 238 kappaletta. Seuraavaksi rajasin tekstejä koskemaan lapsia. Luin tekstit läpi yritysten blogeissa ja jos tekstissä käsiteltiin lapsia, kopioin tekstin ja tallensin sen tietokoneelleni Word-tiedostoon. Kävin kaikki 238 blogikirjoitusta läpi kahdesti, jottei yksikään lapsia koskeva toimintaterapia-aiheinen kirjoitus jäänyt tallentamatta.

Tallensin jokaisen yrityksen blogikirjoitukset omiin erillisiin tiedostoihinsa, jolloin tiedostoja kertyi viisi. Tässä kohtaa lapsia koskevia blogikirjoituksia oli 63 kappaletta. Kolmas rajaus kirjoituksia lukiessa oli vuorovaikutusosaaminen, joten tekstissä tuli käsitellä vuorovaikutusosaamista vähintään kerran. Tämä kriteeri karsi vielä osan blogikirjoituksista pois ja lopullinen analysoitavien tekstien määrä oli 42 kappaletta. Kun siirsin tekstit Wordiin, analysoitavaa tekstiä tuli yhteensä 120 sivua. Liitteissä ”Liite 1” avaa tarkemmin, kuinka monta blogikirjoitusta on valittu kustakin blogista sekä vanhimman ja uusimman julkaisun julkaisuvuosi blogeittain. Blogikirjoituksia Wordiin siirrettäessä jätin pois teksteissä esiintyvät valokuvat sekä blogien kommenttikentät. Tutkielmassa keskityn tekstimuodossa ilmaistuun vuorovaikutukseen, sillä esimerkiksi kuva-analyysin tekeminen ei ollut tälle työlle olennaista. Kommenttoijien ammattia ei olisi myöskään mahdollista varmistaa, joten jätin myös kommenttikentät pois.

Aineiston analyysin ensimmäisessä vaiheessa perehdytään aineistoon ja pyritään muodostamaan siitä selkeä kokonaiskuva. Loin selkeän kokonaiskuvan lukemalla aineiston

läpi useampaan kertaan ennen kategorioiden luomista. Huomasin jo tässä kohtaa, että aineisto on luonteeltaan todella kuivailevaa ja pohtivaa. Tämän jälkeen keskityin löytämään tekstikokonaisuuksia, jotka sopivat tutkimuskysymyksiini. Ensimmäiseksi analyysiyksiköksi muodostui tekstikokonaisuus, jossa käsitellään vuorovaikutusosaamista. Toiseksi analyysiyksiköksi muodostui ensimmäisen tekstikokonaisuuden yhteydessä esiin nostetut toimintaterapian keinot. Koodasin tekstiin ensimmäisen analyysiyksikön mukaiset tekstikokonaisuudet yhdellä värillä. Jos vuorovaikutusosaamisen tekstikokonaisuuksien yhteydessä mainittiin toimintaterapian keinoja, joilla siihen voidaan vaikuttaa, koodasin nämä tekstipätkät toisella värillä. Tekstikokonaisuus saattoi olla vain yksi lause tai esimerkiksi kokonainen kappale. Aineiston luokittelin inklusiivisesti, eli jokainen tekstikokonaisuus saattoi edustaa useampaa vuorovaikutusosaamisen ulottuvuutta. Päädyin inklusiiviseen luokitteluun, sillä yhden tekstikokonaisuuden sisällä saattoi olla kahteen ulottuvuuteen kuuluvaa sisältöä, eikä luokittelu eksklusiivisesti olisi ollut tutkielman kannalta järkevää.

Kun aineisto oli luettu useampaan kertaan, poimin analyysiyksikön mukaisia tekstikokonaisuuksia ja muodostin alustavia teoriasta havaittavia kategorioita. Aloin koodata teksteissä ilmeneviä tekstikokonaisuuksia pelkistämällä ja tiivistämällä niitä. Kun sain olennaiset tekstikokonaisuudet tiivistettyä, kokosin niitä eri kategorioiden alle. Samaa tarkoittavat kokonaisuudet jaottelin samoihin alaluokkiin, joille annoin niitä kuvaavat käsitteet. Kun alaluokkia alkoi muodostua, muodostin niistä uudelleen yläluokkia ja nimesin niitä ensimmäiseen tutkimuskysymykseen sopiviksi kategorioiksi, vuorovaikutusosaamisen ulottuvuuksiksi. Näistä yläluokista muodostui vastaus ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Toiseen kysymykseen vastaus muodostui toisella värillä koodatuista tekstikokonaisuuksista, toimintaterapian keinoista, jotka luokittelin yläkategorioiden yhteyteen.

Aineistosta poimitut tekstikokonaisuudet koodasin tutkimuskysymysten mukaisiin kategorioihin. Luokittelin aineiston kolmen vuorovaikutusosaamisen ulottuvuuden mukaisesti, *kognitiiviseen, affektiiviseen ja behavioraaliseen ulottuvuuteen*. Kategorioina vuorovaikutusosaamisen ulottuvuudet löydettiin suoraan teoriasta. Toimintaterapian keinot muodostivat kahdeksan kategoriaa. Toimintaterapian keinot muodostuivat osittain teoriasta, osittain aineistosta. Teorian pohjalta muodostuivat *toiminnan mallittaminen, yhdessä tekeminen, läsnäolo ja kuuntelu* sekä *tiedon jakaminen*. Aineistolähteisesti muodostuivat *viestinnän apuvälineiden hyödyntäminen, positiivisen palautteen antaminen, kysymysten esittäminen* sekä *kouluttautuminen*. Tuloslukkiin päätteen esittelen aineistosta sitä kuvaavat aineistoesimerkit. Esimerkkejä valitessa pyrin havainnollistamaan tulokategorioita

mahdollisimman hyvin. Aineistoesimerkin avulla pyrin tuomaan esiin tutkielmassa tehtyjen valintojen oikeutta.

Kognitiiviseen ulottuvuuteen jaottelin ne osat aineistosta, joiden näin ilmentävän oman toiminnan soveltamista ja säätelyä, viestinnän koordinoimista tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti sekä viestinnän ennakoimista ja suunnittelua. Kognitiiviseen ulottuvuuteen jaottelin myös ne aineiston osat, joissa mainittiin selkeästi kognitiiviset valmiudet. Usein kognitiiviset valmiudet oli blogikirjoituksissa jo nimetty valmiiksi. Jos valmiuksia ei ollut nimetty valmiiksi, vertasin tekstin sisältöä tulkintani mukaan viestinnän määritelmään kognitiivisesta ulottuvuudesta. Kognitiiviseen ulottuvuuteen jaottelin esimerkiksi tällaisen aineistoesimerkin, jossa tuodaan esiin erilaisia kognitiivisia valmiuksia, joita voidaan harjoitella erilaisin keinoin:

”Kognitiivisiin valmiuksiin luetaan mm. ajattelu, orientaatio, oppiminen, hahmottaminen, vireystila, läsnäolo, ongelmanratkaisu, keskittyminen, muisti ja ymmärtäminen. Kognitiota voidaan harjoituttaa tehokkaasti erilaisin menetelmin.” Fysios 25.5.2022

Affektiiviseen ulottuvuuteen jaottelin aineiston osat, joiden näin ilmentävän asenteita, halukkuutta, riittävää rohkeutta ja motivaatiota viestintään ja vuorovaikutustilanteisiin. Ulottuvuuteen luokittelin myös viestintään ja vuorovaikutukseen liittyvät tunnetilat. Affektiiviseen ulottuvuuteen jaottelin esimerkiksi seuraavan aineistoesimerkin, sillä näin sen käsittelevän lapsen tunne-elämää sekä positiivista asennetta omaan toimintaansa. Ihmisen tunne-elämän nähdään vaikuttavan siihen, kuinka ihminen tulkitsee ja käsittelee muiden viestejä sekä kuinka lapsi itse toimii erilaisissa tilanteissa:

”Hän uskoo omaan kyvykkyyteensä, mutta on myös valmis pyytämään apua silloin kun sille on tarvetta.” Toiminta Akatemia N.d.

Behavioraaliseen ulottuvuuteen jaottelin ne aineistoesimerkit, joissa tuli esiin yksilön viestintä- ja vuorovaikutuskäyttäytyminen, eli henkilön muillekin näkyvä toiminta. Tähän kategoriaan luokittelin myös vuorovaikutustaidot. Jaottelin tähän kategoriaan sellaiset aineiston osat, joissa tuli esiin lapsen käytös ja toiminta. Esimerkiksi seuraava aineistoesimerkki jaoteltiin behavioraaliseen ulottuvuuteen, sillä näin sen ilmentävän suoraan lapsen käytöstä ja toimintaa arjen tilanteessa:

”Aamut ovat yhtä kiukuttelua ja pelleilyä, kun lapsi ei halua lähteä päiväkotiin. Kun pitäisi laittaa ulkovaatteet päälle, lapsi joko juoksee karkuun tai heittäytyy lattialle ja alkaa huutamaan, ettei halua lähteä.” Coronaria 15.5.2019

Professionaalisisessa vuorovaikutussuhteessa ilmenevät toimintaterapian keinot muodostuivat osittain teoriasta, osittain aineistolähtöisesti. Aineistossa ilmeni selkeitä keinoja ja tapoja, joilla lasta voidaan tukea. Blogikirjoituksissa esiintyvissä toimintaterapian keinoissa mainittiin aina se keino tai tapa, jolla lapsen vuorovaikutusosaamisen kehittymistä voidaan tukea. Näin lähdin yhdistelemään aineistossa esiintyvät keinot. Aineistoesimerkki, miten esimerkiksi mallittaminen esiintyi aineistossa:

”Mallittaminen/esimerkin antaminen: näytä miten tilanteessa toimitaan ja toimi itse esimerkillisellä tavalla” Coronaria 16.1.2019

Usein tarkempi eettinen pohdinta tuodaan esille jo tutkimusmenetelmäluvussa. Tässä tutkielmassa eettisiä kysymyksiä aineiston keräämiseen liittyen ei ole kovinkaan paljoa, sillä aineisto on julkisesti netissä kaikkien saatavilla. Tämän vuoksi tässä tutkielmassa eettinen pohdinta käsitellään myöhemmin ja se sijoittuu kappaleeseen ”arviointi.” Haluan kuitenkin jo tässä kohtaa tutkielmaa tuoda selkeästi esiin oman taustani toimintaterapeuttina. Olen valmistunut toimintaterapeutiksi ja tehnyt hetken töitä lasten toimintaterapeuttina. Tämän seurauksena lasten toimintaterapia on itselleni hyvin tuttu aihe. Tässä monitieteisessä tutkielmassa oma asemani ja tietämykseni toimintaterapiasta on varmastikin vaikuttanut tutkielman etenemiseen sen jokaisessa vaiheessa. Uskon oman asemani toimintaterapeuttina vaikuttavan erityisesti aineiston käsittelyyn sekä tulosten luomiseen, sillä blogeissa käsitellyt aihealueet ovat olleet minulle erittäin tuttuja ja helposti ymmärrettäviä. Seuraavassa luvussa esittelen tutkimustulokset.

5 TULOKSET

Tämän tutkielman tavoitteena on tuoda esiin professionaalisisessa vuorovaikutussuhteessa ilmeneviä toimintaterapian keinoja, joilla voidaan tukea lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä. Tässä luvussa esittelen teoriaohjaavan sisällönanalyysin tulokset.

Ensimmäisessä alaluvussa keskityn jäsentämään tuloksia vuorovaikutusosaamisen kehittämisestä ja toisessa alaluvussa esittelen professionaalisisessa vuorovaikutussuhteessa ilmeneviä toimintaterapian keinoja.

5.1 Lasten vuorovaikutusosaamisen kehittyminen

Tässä alaluvussa vastataan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen: Kuinka terveysalan organisaatioiden toimintaterapia-aiheisissa blogikirjoituksissa jäsennetään lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä? Esittelen tutkielman tulokset vuorovaikutusosaamisen kolmen ulottuvuuden, kognitiivisen, affektiivisen ja behavioraalisen mukaisesti jäsennettynä. Tutkielmassa pyritään ymmärtämään vuorovaikutusosaamisen kehittymistä lapsilla näiden ulottuvuuksien kautta.

5.1.1 Kognitiivinen ulottuvuus

Tutkimustulokset jaoteltiin kolmeen ulottuvuuteen, joista ensimmäinen on kognitiivinen ulottuvuus. Tähän ulottuvuuteen jaoteltiin ne kategoriat, joiden nähtiin ilmentävän oman toiminnan soveltamista ja säätelyä, viestinnän koordinoimista tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti sekä viestinnän ennakoimista ja suunnittelua. Kognitiiviseen ulottuvuuteen kuuluu teorian mukaan myös tietoa ja ymmärrystä vuorovaikutuksesta sekä viestinnästä, mutta tämän tutkielman aineistossa tieto ja ymmärrys vuorovaikutuksesta ei esiintynyt. Tieto ja ymmärrys vuorovaikutuksesta kuitenkin havaitaan osaltaan esiin tuloslusun toisessa alaluvussa, toimintaterapian tiedon jakamisen keinona. Tuloksissa pääluokan muodosti metakognitiiviset taidot, joka jakautuu oman toiminnan säätelyyn ja motoristen valmiuksien kehittämiseen. Seuraavaksi tarkastellaan edellä esiteltyä jaotellun mukaisesti vuorovaikutusosaamisen kognitiivista ulottuvuutta ja sitä, kuinka se sitoutuu vuorovaikutusosaamisen kehittämiseen.

Metakognitiiviset taidot

Aineiston mukaan kognitiivisiin valmiuksiin luetaan mm. ajattelu, orientaatio, oppiminen, hahmottaminen, vireystila, läsnäolo, ongelmanratkaisu, keskittyminen, muisti ja ymmärtäminen. Aineistossa havaitaan lapsen *metakognitiiviset taidot*, eli kyky ennakoida ja suunnitella viestintätilanteen kannalta tärkeitä asioita sekä taitoa ennakoida omien valintojen seuraamuksia viestintätilanteissa. Metakognitiivisiin taitoihin lukeutuu aineiston mukaan myös kyky valikoida tehokkaat ja tarkoituksenmukaiset viestintätavat tilannekohtaisesti. Metakognitiivisiin taitoihin lukeutuu aineistossa vuorovaikutustaitojen harjoittelu toiminnan avulla. Aineistossa havaitaan vuorovaikutustilanteiden harjoittelu niin sanotusti sijaistoimintojen avulla. Tämä tarkoittaa sitä, ettei valmiuksia tai taitoja ei lähdetä harjoittelemaan suoraan oikeisiin vuorovaikutustilanteisiin, vaan asioita voidaan harjoitella yhdessä aikuisen kanssa valvotussa ympäristössä, kuten terapiassa tai kotona. Lapsi voi esimerkiksi opetella lähestymään heinäsiirtoa tilanteeseen sopivalla tavalla, säikäyttämättä tai satuttamatta sitä. Tilanteessa lapsi pääsee harjoittelemaan toiminnan suunnittelua, ympäristön vihjeiden huomioimista, oman toiminnan sopeuttamista tilanteeseen sopivaksi sekä oman toiminnan reflektointia. Aineistoesimerkki toiminnan harjoittelusta niin sanotun sijaistoiminnon avulla:

”Toiminnan suunnittelu

-Toiminnan aikana tarkkaavuuden ylläpitäminen ja muun muassa sen suunnittelu, miten (heinä)siirtoa kannattaa lähestyä, jottei se hyppää karkuun.

-Lisäksi ympäristön vihjeiden huomioiminen ja vihjeiden tarkoituksenmukainen hyödyntäminen sekä oman toiminnan mahdollinen mukauttaminen, mistä siritys kuuluu, onko se merkki sirkoista, kannattaako mennä ääntä kohti.

- sekä oman toiminnan tarkastelu: onnistuiko jahti kuten suunniteltu.” 25.9.2019 Coronaria

Oman toiminnan säätely

Tulosten mukaan vuorovaikutusosaaminen vaatii lapselta paljon erilaista *oman toiminnan säätelyä*. Tuloksissa oman toiminnan säätelyyn lukeutui *toiminnanohjauksen* ja *resilienssin* osatekijät. Oman toiminnan säätely voidaan jakaa *itsesäätelyyn*, *aistisäätelyyn* ja *tunnesäätelyyn*.

Aineiston mukaan *itsesääätely, aistisääätely ja tunnesääätely* ovat lapsen valmiutta säädellä omaa toimintaansa tilannekohtaisesti niin käytöksen, aistien kuin emootioidenkin osalta. Blogikirjoituksissa havaitaan, että lapsen on hyvä oppia säätelemään omaa käytöstään voidakseen myöhemmin toimia asianmukaisesti muissa tilanteissa. Aineiston mukaan *itsesääätelyn* ja erityisesti *aistisääätelyn* kypsymättömyyttä voidaan havaita jo vauvoilta ja itsesääätelyn haasteet vaikuttavatkin lapsen käytökseen ja vuorovaikutukseen jo aivan pienestä saakka. Aineiston mukaan keskushermosto ohjaa säätelyä ja usein lapset pyrkivät itse kohti sellaista toimintaa, esimerkiksi leikkiä, joka auttaa vähentämään kuormitusta elämässä. Blogikirjoituksissa huomataan, että joskus tämä toiminta voi näyttäytyä muille voimakkaina tunteina tai vihan näyttämisenä, sillä jos lapsi on ylikuormittunut, saattaa kuormittumisen seurauksena toiminta olla rauhatonta. Jos taas lapsen kuormitus on sopivaa ja itsesääätely toimii, voi lapsen olo olla rauhallinen ja hyvinvoiva, jolloin tämä heijastuu myös lapsen vuorovaikutuskäyttäytymiseen. Lapsen itsesääätelytaitoja kuvataan aineistossa esimerkiksi näin:

”Henkilö jolla on hyvät itsesääätelytaidot kykenee stressaavassakin tilanteessa toimimaan tarkoituksenmukaisesti ja esimerkiksi neuvottelemaan itsensä tilanteen läpi. Henkilölle, jolla on itsesääätelyn haasteita, sama tilanne on hyvin tuskallinen: hän käyttäytyy harkitsemattomasti ja tekee impulsiivisia, huonoja päätöksiä.” N.d. Toiminta Akatemia

Oman toiminnan säätelyyn liittyen aineistossa havaitaan *toiminnanohjaus*. Aineiston mukaan toiminnanohjauksella tarkoitetaan kykyä hallita omia ajatuksia, tunteita ja toimintaa eri tilanteissa ja sen nähdään olevan olennainen osa-alue vuorovaikutusosaamisen kehittymisessä. Aineistossa toiminnanohjauksen havaitaan olevan merkityksellinen valmius muiden asioiden oppimiseksi, sillä siihen liittyy keskittymistä ja asianmukaisten päätösten tekeminen. Blogikirjoituksissa huomataan, että jos lapsen toiminnanohjaus toimii ikätasoisesti, on viestinnän koordinointi tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti sujuvaa. Jos lapsella on kykyä toiminnanohjaukseen, onnistuu myös viestinnän ennakointi ja suunnittelu paremmin aineiston mukaan. Aineistoesimerkit havainnollistavat lapsen toiminnanohjauksen koostumista ja sitä, mihin se vaikuttaa:

”Toiminnanohjauksen ajatellaan koostuvan useista eri toiminnoista, kuten aloitekyvystä, toiminnan suunnittelusta, joustavasta toiminnan muuttamisesta tilanteen mukaan, työmuistista sekä tunnereaktioiden säätelystä ja käyttäytymisen kontrollista. Huomioitavaa on, että toiminnanohjauksen kehitys alkaa lapsuudessa ja jatkuu vielä aikuisuuteen asti.” 11.3.2021 Fysios Mehiläinen

”Lapsella, jolla on haasteita toiminnanohjauksessa, toiminnan aloittaminen tai toiminnassa pysyminen on vaikeaa.” 18.2.2021 Fysios Mehiläinen

Oman toiminnan säätelyyn lukeutuva toinen aineistossa esiintyvä ilmiö on *resilienssi*. Resilienssi tarkoittaa psyykkistä kykyä selviytyä tilanteista, uudelleen orientoitumista ja joustavuutta (Mieli ry n.d). Aineiston mukaan resilienssi kehittyy arjen vuorovaikutustilanteissa läpi elämän ja se on vahvasti yhteydessä lapsen vuorovaikutussuhteisiin. Blogikirjoituksissa huomataan, että resilienssin kehittyminen alkaa jo aivan lapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Aineiston mukaan resilienssin avulla lapset pystyvät ratkomaan jokapäiväisiä haasteita sekä selviytymään vuorovaikutustilanteista muiden kanssa. Blogikirjoituksien mukaan resilientit lapset pystyvät suhteuttamaan omaa vuorovaikutuskäyttäytymistään toisten ihmisten tunteisiin ja käyttäytymiseen, minkä ansiosta he pystyvät toimimaan erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti. Aineiston mukaan resilienssi kehittyy aikuisen tuella ja ohjauksella arkisissa tilanteissa. Esimerkit aineistosta havainnollistavat resilienssiä:

”Resilienssi muodostuu ja vahvistuu arjessa toimimalla ja vuorovaikuttamalla. Arkisien haasteiden luova ratkominen yhdessä aikuisen kanssa on lapselle paras keino saada arkisia selviytymiskokemuksia. Niistä kerääntyy ymmärrystä siitä, että minä selviän, minä saan apua kun minulla on hankalaa.” N.d. Toiminta Akatemia

”Lapsi oppii myös ymmärtämään miten käyttäytymisemme vaikuttaa muiden ajatuksiin, tunteisiin ja käyttäytymiseen. Tärkein tavoite on, että näiden uusien taitojen avulla lapsi alkaa liikkumaan kohti joustavaa, tilannekohtaista vireys- ja tunnetilan itsesäätelyä.” N.d. Toiminta Akatemia

Motoristen valmiuksien kehittyminen

Tuloksissa kognitiiviseen ulottuvuuteen kuuluu *motoristen valmiuksien kehittyminen*. Aineiston mukaan motorinen levottomuus on yhteydessä käytöksen säätelyyn ja taitoihin, joita vaaditaan uuden oppimiseen. Aineistossa uuden oppiminen voi olla arkisia asioita, kuten ohjeiden kuuntelemista, pukemista, tai koulumaailmassa uusien tietojen omaksumista. Blogikirjoituksissa esiintyy se, kuinka lapsen kognitiivinen kapasiteetti saattaa ohjautua ainoastaan motoriseen tuottamiseen, jolloin uusien asioiden oppiminen eri ympäristöissä, kuten päiväkodissa tai koulussa voi vaikeutua. Aineiston mukaan tämä voi johtaa myöhemmin siihen, ettei lapsi opi uusia asioita ja uusien asioiden oppiminen saattaa jopa ahdistaa lasta. Blogikirjoituksissa huomataan, että kun motoriseen levottomuuteen puututaan, on lapsella paremmat valmiudet keskittyä itse oppimiseen. Aineistoesimerkit havainnollistavat motorista levottomuutta ja sen vaikutuksia lapsen valmiuksiin:

”Kun kaikki kognitiiviset resurssit suuntautuvat motoriseen tuottamiseen, opittavien asioiden omaksuminen heikentyy, muistiinpanojen tekeminen ja kuuntelemiseen keskittyminen vaikeutuvat”
N.d. Toiminta Akatemia

”Motorisesti levottomalla lapsella voi esiintyä myös impulsiivista käytöstä keskittymättömyyden vuoksi. -- Ohjeiden kuuntelu, ymmärtäminen ja noudattaminen on vaikeaa. Puutteellinen motorinen kehitys voi vaikuttaa käytöksen säätelyyn.” 11.3.2021 Fysios Mehiläinen

5.1.2 Affektiivinen ulottuvuus

Affektiiviseen ulottuvuuteen jaoteltiin ne kategoriat, joiden nähtiin ilmentävän asenteita, halukkuutta, riittävää rohkeutta ja motivaatiota viestintään ja vuorovaikutustilanteisiin. Ulottuvuuteen luokiteltiin myös viestintään ja vuorovaikutukseen liittyvät tunnetilat. Tuloksissa affektiivinen ulottuvuus jakautui rohkeuteen, motivaatioon ja asenteisiin sekä halukkuuteen vuorovaikusta ja viestintää kohtaa. Seuraavaksi tarkastellaan edellä esitellyn jaottelun mukaisesti vuorovaikutusosaamisen affektiivista ulottuvuutta ja sitä, kuinka se sitoutuu vuorovaikutusosaamisen kehittymiseen.

Riittävä rohkeus

Aineistosta muodostui kategoria *riittävä rohkeus vuorovaikutukseen*. Aineiston mukaan lapsi tarvitsee riittävästi rohkeutta toimia elämänsä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa itsenäisesti. Blogikirjoituksissa esiintyy, että jos lapsi on riittävän rohkea toimimaan erilaisissa tilanteissa, hän myös uskoo omaan pystyvyyteensä ja uskaltaa pyytää apua toisilta kokematta nolaavansa itseään. Aineiston mukaan epäonnistumisen tai hylkäämisen pelko voi taas estää lasta ottamasta näitä riskejä, sillä pelko voi saada lapsen epäröimään tai jopa välttämään uusia vuorovaikutustilanteita kokonaan. Aineiston mukaan rohkeutta voidaan kerätä terapiassa, jonka avulla voidaan saavuttaa itsenäisempää otetta omaan elämään. Aineistoesimerkit havainnollistavat riittävää rohkeutta ja sen vaikutusta lapsen toimintaan:

”Terapiassa on keskeistä se, että yksilön ongelmanratkaisukyky kehittyy, hän rohkaistuu toimimaan ja kyky toimia mahdollisimman normaalisti lisääntyy. Tausta-ajatuksena on mahdollisimman suuren itsenäisyyden saavuttaminen omassa elämässä ja ympäröivässä yhteiskunnassa.” 16.5.2021 Fysios Mehiläinen

”Yhteenkuuluvuudella tarkoitetaan tarveitamme olla yhteydessä muihin, kuulua johonkin ryhmään, sekä tuntea itsemme ryhmässä arvostetuiksi ja hyväksytyiksi. Se merkitsee esimerkiksi sitä, että yksilö kokee saavansa tarvittaessa apua ja tukea muilta ilman pelkoa kasvojen menettämisestä.” N.d. Toiminta Akatemia

Motivaatio

Aineistosta löytyi kategoria lapsen *motivaatio* toimintaan. Aineistossa motivaation nähdään olevan olennainen osa, jotta lapsen vuorovaikutusosaaminen voi kehittyä. Aineistossa halu osallistua vuorovaikutustilanteisiin syntyy, kun lapsella on tunne siitä, että hän voi oppia tilanteesta ja se voi tuottaa hänelle hyötyä ja mielihyvää. Lapsen on mielekkäämpää oppia uusia asioita, jos lapsi on avoimin mielin vuorovaikutustilanteeseen. Blogikirjoitusten mukaan motivaation esteenä voi olla ennakkoluulot siitä, ettei henkilö koe olevansa tarpeeksi lahjakas oppiakseen uusia vuorovaikutustaitoja. Aineiston mukaan jokaiselle lapselle on mahdollistettava onnistumisen kokemukset, jotta motivaatio säilyy läpi tilanteiden. Esimerkit aineistosta havainnollistavat motivaation vaikutuksia ja motivaation merkitystä:

”Motivaation syttymiselle otolliset kasvuolosuhteet ovat ihmisen perustarpeita: tarve yhteenkuuluvuudelle, halu kehittää omia kykyjä, ja mahdollisuus vaikuttaa arkensa ja elämänsä kulkuun.”N.d. Toiminta Akatemia

”Motivaation on hankala syttyä, jos on jo etukäteen päättänyt ettei ole tarpeeksi lahjakas aloittaakseen harjoittelua. Jokaiselle on oltava mahdollisuuksia onnistua yksilöllisten tavoitteidensa puitteissa.”N.d. Toiminta Akatemia

Asenteet ja halukkuus vuorovaikutukseen

Aineistossa *asenteilla ja halukkuudella* vuorovaikutukseen nähdään olevan selkeä merkitys vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä. Aineiston mukaan lapsen asenteisiin ja halukkuuteen olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa vaikuttavat useat tekijät. Blogikirjoitusten mukaan lapsi voi tuntea itsensä yksinäiseksi, jolloin esimerkiksi kavereiden kanssa leikkiminen saattaa tuntua haastavalta, minkä seurauksena halukkuus osallistua vuorovaikutustilanteisiin jatkossa voi laskea. Lapsi saattaa myös kokea kaverin pyytämisen leikkiin hankalaksi. Aineistossa havaitaan, että tämän seurauksena lapsen leikki- ja kaveritaidot voivat heikentyä. Aineistoesimerkki havainnollistaa kokemusta yksinäisyydestä, joka voi vaikuttaa halukkuuteen osallistua vuorovaikutukseen:

”Joskus lapsi ei jostain syystä osallistu yhteisleikkeihin tai toimi yhdessä toisen lapsen kanssa. Hän voi kokea, että hänellä ei ole kaveria.” 12.2.2021 Fysios Mehiläinen

Kun lapsi taasen kokee vuorovaikutustilanteet mielekkääksi tai saa niistä iloa, hän osallistuu aineiston mukaan tekemiseen jatkossa todennäköisemmin. Blogikirjoituksissa havaitaan myönteinen asenne vuorovaikutusta kohtaan ja kuinka se voi saada lapsen sitoutumaan vuorovaikutukseen esimerkiksi leikkimällä kavereidensa kanssa jatkossakin. Aineiston mukaan leikkiminen ikätovereiden kanssa parantaa lapsen viestintätaitoja. Aineistoesimerkki havainnollistaa mielekkään toiminnan merkitystä asenteisiin vuorovaikutusta kohtaan:

”Kun tekeminen tuntuu mielekkäältä ja omien arvojen mukaiselta, ja kun koemme että valinnoillamme on merkitystä, olemme valmiita sitoutumaan käsillä olevaan tehtävään tai tavoitteeseen.” N.d. Toiminta Akatemia

5.1.3 Behavioraalinen ulottuvuus

Behavioraaliseen ulottuvuuteen jaoteltiin ne aineistoesimerkit, joissa tuli esiin yksilön viestintä- ja vuorovaikutuskäyttäytyminen, eli henkilön muillekin näkyvä toiminta. Tähän kategoriaan lukeutui myös vuorovaikutustaidot. Behavioraalisen ulottuvuuden alaluokiksi muodostuikin viestintä- ja vuorovaikutuskäyttäytyminen sekä vuorovaikutustaidot. Viestintä- ja vuorovaikutuskäyttäytymisen alaluokassa havaittiin toiminnanohjaus ja motorinen levottomuus, vuorovaikutustaitojen alaluokassa havaittiin tunnetaidot ja leikki- ja kaveritaidot.

Viestintä- ja vuorovaikutuskäyttäytyminen

Aineiston mukaan *viestintä- ja vuorovaikutuskäyttäytyminen* vaikuttaa lapsen vuorovaikutusosaamisen kehittymiseen tilannekohtaisesti. Blogikirjoitusten mukaan lapsen haasteet eri osa-alueilla näkyvät muille käyttäytymisen muodossa tilannesidonnaisesti. Aineiston mukaan, kun lapsella on haasteita esimerkiksi toiminnanohjauksessa, ei hän välttämättä pysy paikoillaan vuorovaikutustilanteissa tai toimintojen aloittaminen kodin ulkopuolella voi olla haastavaa. Lapsen voi olla esimerkiksi vaikeaa lopettaa aiempi tehtävä ja siirtyä siitä toiseen. Blogikirjoitusten mukaan juuri siirtymätilanteissa toiminnanohjauksen haasteiden vuoksi saattaa ilmetä muillekin näkevää impulsiivisuutta tai kiukkua, kun lapsi ei osaa ilmaista tahtoaan sanallisesti. Aineiston mukaan myös resilienssi vaikuttaa lapsen vuorovaikutuskäyttäytymiseen, sillä jos lapsella on haasteita resilienssin kanssa, voi vuorovaikutuskäyttäytyminen ulospäin näyttäytyä haasteellisena ja keskusteleminen muiden

kanssa ei suju ongelmitta. Blogikirjoitusten mukaan vahva resilienssi taasen auttaa lasta toimimaan vuorovaikutustilanteissa sopivasti. Aineiston mukaan lapsi voi oppia pyytämään apua sekä vastaanottamaan apua muilta. Blogikirjoitusten mukaan lapsi voi oppia resilienssiä arjessa ratkomalla arkisia tilanteita yhdessä muiden ihmisten kanssa.

“Toiminnanohjauksen haasteet voivat ilmetä lapsen arjessa niin, että lapsi tarvitsee ikäistään paljon enemmän aikuisen apua ja ohjausta päivittäisissä asioissa. Esimerkiksi pukeminen voi olla hidasta eikä etene ilman aikuisen jatkuvaa ohjausta. Toisaalta lapsi saattaa olla impulsiivinen ja hänen on vaikeaa pysähtyä miettimään omaa toimintaansa.” 11.3.2021 Fysios Mehiläinen

”Resilienssi muodostuu ja vahvistuu arjessa toimimalla ja vuorovaikuttamalla. Arkisien haasteiden luova ratkominen yhdessä aikuisen kanssa on lapselle paras keino saada arkisia selviytymiskokemuksia.” N.d. Toiminta Akatemia

Rauhaton vuorovaikutuskäyttäytyminen

Aineiston mukaan motorisesti levottomalla lapsella ilmenee usein muille näkyvää *rauhatonta vuorovaikutuskäyttäytymistä*. Aineiston mukaan rauhaton lapsi saattaa puhua paljon, unohtella asioita, hän ei välttämättä pysy paikallaan, vaan hän on rauhaton ja saattaa nousta ylös koulun luokkahuoneessa, ja liikkua pitkin huonetta. Lapsi saattaa myös tuottaa ääniä itse niin sanotusti oheistoimintona, kuten rummuttelemalla pöytää tai jalkaansa maahan. Lapsi voi hakeutua paljon liikkeeseen, aloittaa leikin ja jättää sen kesken aivan hetken kuluttua. Lapsen voi olla haastavaa rauhoittaa paikalleen, vaikka hän haluaisikin. Aineiston mukaan rauhattomuus voi siis näkyä ulospäin aktiivisena toimintana. Blogikirjoitusten mukaan motorisesti levoton lapsi saattaa myös olla impulsiivinen keskittymättömyyden vuoksi. Aineiston mukaan motoriset haasteet kirjoittamisessa voivat aiheuttaa lapselle ongelmia muissa elämän osa-alueissa, kuten itseilmaisussa tai käyttäytymisen säätelyssä. Aineistoesimerkit havainnollistavat motorisen levottomuuden näkymistä ja vaikutuksia lapsen käyttäytymiseen:

”Motoriset ongelmat kirjoittamisessa voivat asettua merkittäväksi esteeksi muulle oppimiselle sekä itseilmaisulle” 8.5.2019 Toimintaterapeuttiliitto

”Motorisesti levottomalla lapsella voi esiintyä myös impulsiivista käytöstä keskittymättömyyden vuoksi. Motorinen levottomuus voi myös näkyä runsaana puhumisena, odottamisen haasteina ja asioiden unohteluna. Ohjeiden kuuntelu, ymmärtäminen ja noudattaminen on vaikeaa. Puutteellinen motorinen kehitys voi vaikuttaa käytöksen säätelyyn.” 11.3.2021 Fysios Mehiläinen

Emotionaaliset taidot

Aineistossa ilmaantuu vuorovaikutustaitoihin liittyen *emotionaaliset taidot*. Haasteet emotionaalisissa taidoissa ilmenevät aineiston mukaan usein aggressiona, vihaisena käytöksenä, huutamisena tai itkuna. Aineiston mukaan, jos lapsen emotionaaliset taidot eivät ole kehittyneet, ei lapsi osaa ilmaista tunteitaan sanallisesti, vaan purkaa tunteensa ulos jollain muulla tavalla. Aineiston mukaan lapsena kiukuttelu ja itku ovat lapsen tapoja ilmaista omaa tahtoaan. Blogikirjoitusten mukaan lapsi oppii yhä uusia toimintatapoja kasvaessaan, pääsääntöisesti vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Aineistossa huomataan se, että jos tunnetaidot eivät kehity lapsuudessa, voi se vaikuttaa myöhemmin aikuisiässä tunteiden patoamisena tai voimakkaana reagoimisena erilaisiin tilanteisiin. Aineiston mukaan emotionaalisiin taitoihin lukeutuu myös taito lukea muiden eleitä sekä ilmeitä ja niiden avulla tulkita toisen tunnetilaa. Lapsi oppii emotionaalisia taitoja aineiston mukaan mallista, ja lapset tarvitsevatkin johdonmukaista tukea elämänsä turvallisilta aikuisilta. Aineistoesimerkit havainnollistavat emotionaalisten taitojen ymmärrystä itsessä sekä muissa. Toinen aineistoesimerkki havainnollistaa emotionaalisten taitojen vaikutusta myöhemmin elämässä:

”Itsesäätelyn tueksi Zones pyrkii tekemään ymmärrettävämmäksi myös muiden tuntemuksia, sekä omien tunnetilojen vaikutusta muihin. Miten esimerkiksi luetaan toisten ihmisten ilmeitä ja eleitä? Kuinka opetellaan eläytymään toisiin ja näkemään asioita heidän perspektiivistään?” N.d. Toiminta Akatemia

”Jos tunnetaitoja ei lapsena pääse arjessa harjoittelemaan, se voi näkyä vielä ikuisiässä esimerkiksi tunteiden patoamisena tai voimakkaana reagoitina” 12.9.2018 Coronaria

Kaveri- ja leikkitaidot

Behavioraaliseen ulottuvuuteen aineistossa lukeutuu *kaveri- ja leikkitaidot*. Blogikirjoitusten mukaan leikkitaidot ovat ratkaisevan tärkeitä lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymiselle. Kaveri- ja leikkitaidot pitävät aineistossa sisällään useita vuorovaikutustaitoja, kuten keskustelua, ajatusten vaihtamista, neuvottelua sekä ongelmanratkaisua. Aineiston mukaan leikin yhteydessä lapsi saa tilaisuuden harjoitella myös sanattomia viestintätaitoja, kuten ilmeitä, eleitä ja toisen kehonkielen tulkintaa. Blogikirjoitusten mukaan leikin avulla lapsi oppii ilmaisemaan itseään sekä tulkitsemaan muiden viestejä, ja leikkitaidot luovatkin pohjaa elämän tuleville vuorovaikutussuhteille. Aineistoesimerkki havainnollistaa lapsen leikkitaitojen kehittymistä.

“Tällainen kaveri-, vertais- tai sosiaalisten taitojen kehittymisen vaihe alkaa 4-5-vuotiaana, jolloin lapsi alkaa leikkimään mielellään toisten kanssa. Lapsi voi ottaa monenlaisia rooleja leikkiryhmässä. Hän voi seurata sivusta, kommentoida, olla aktiivinen juonen kehittäjä tai leikkiympäristön rakentaja. Leikkiessä lapsi oppii myös toisten mallista. Jotta lapsi pääsisi mukaan leikkiryhmään tai muodostaisi kaverisuhteita, hänen tulee olla aloitteellinen.” Fysios Mehiläinen 12.2.2021

Tulokset osoittavat, että lasten vuorovaikutusosaamisen kehittyminen ilmenee useissa erilaisissa konteksteissa. Tutkielmassa saatiin tietoa siitä, miten vuorovaikutusosaaminen kehittyy lapsuudessa ja mitkä tekijät siihen vaikuttavat. Tulosten mukaan lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymiseen vaaditaan jokaiseen ulottuvuuteen kuuluvaa vuorovaikutusosaamista ja niin sanottuja vuorovaikutusosaamisen perusvalmiuksia. Seuraavassa kappaleessa tarkastellaan niitä toimintaterapian keinoja, joilla voidaan tukea tässä alaluvussa löydettyjä tuloksia.

5.2 Toimintaterapian keinot professionaalisessa vuorovaikutussuhteessa

Tässä alaluvussa esittelen tulokset, jotka vastaavat toiseen tutkimuskysymykseeni: Kuinka terveysalan organisaatioiden toimintaterapia-aiheisissa blogikirjoituksissa jäsennetään professionaalisessa vuorovaikutussuhteessa ilmeneviä toimintaterapian keinoja, joilla voidaan tukea lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä. Toimintaterapian keinot ilmentävät professionaalisen vuorovaikutussuhteen piirteitä useilla eri tavoilla. Tämän tutkielman myötä löydettiin kategoriat toiminnan mallittaminen, viestinnän apuvälineiden hyödyntäminen, yhdessä tekeminen, läsnäolo ja kuunteleminen, positiivisen palautteen antaminen, kysymysten esittäminen, tiedon jakaminen, kouluttautuminen. Tulokset osoittavat, että jokaisella toimintaterapian keinolla voidaan tukea kaikkia kolmea vuorovaikutusosaamisen ulottuvuutta professionaalisessa vuorovaikutussuhteessa.

Toiminnan mallittaminen

Professionaaliseen vuorovaikutussuhteeseen kuuluu erilaisten asioiden käsittely yhdessä asiakkaan kanssa, esimerkiksi jonkun asian opettelu yhdessä asiakkaan kanssa. Tähän kategoriaan jaoteltiin ne toimintaterapian keinot, joiden nähtiin käsittelevän asioita yhdessä asiakkaan kanssa ja kategoriaksi muodostui *toiminnan mallittaminen*. Aineiston mukaan

toiminnan mallittamisen avulla aikuinen auttaa lasta jäljittelemään sopivaa käytöstä vuorovaikutustilanteissa. Aineiston mukaan mallittaminen on tehokas keino edistää lasten tilannekohtaista käyttäytymistä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Aineistossa esiintyy se, ettei lapsella välttämättä vielä ole itsellään opittuja tapoja toimia kaikissa tilanteissa. Kun aikuiset mallintavat asianmukaista käyttäytymistä, he antavat lapsille selkeän esimerkin siitä, miten toimia eri tilanteissa, mikä voi tukea lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä. Blogikirjoitusten mukaan aikuinen voi käyttää sanallista mallittamista auttaakseen lasta ymmärtämään, miten hän voi keskittyä tiettyyn tehtävään tai toimintaan paremmin. Aineiston mukaan tällainen mallittaminen voi olla erityisen tehokasta, sillä se auttaa lapsia ymmärtämään paremmin, mitä heiltä odotetaan ja miten he voivat täyttää nämä odotukset. Esimerkit aineistosta havainnollistavat lapsen mallittamista sanallisesti:

”Aluksi aikuinen ohjaa pientä lasta puheella, myöhemmin lapsi ohjaa omalla puheellaan omaa toimintaansa ja lopulta lapsi toimii itsenäisesti ”sisäisen puheensa” ohjaamana.” 12.2.2021 Fysios-Mehiläinen

”Lapsi tarvitsee aikuisen apua sanottamaan tunteen, osoittamaan miten tunnetta on soveliaista ilmaista ja miten omaa oloa voi helpottaa.” 12.9.2028 Coronaria

Toiminnan mallittamisen avulla on mahdollista tukea jokaista vuorovaikutusosaamisen kolmea ulottuvuutta, kognitiivista, affektiivista ja behavioraalista. Toiminnan mallittamisen avulla on mahdollista tukea esimerkiksi behavioraalista ulottuvuutta siten, että aikuinen ohjaa ja seuraa lapsen toimintaa erilaisissa tilanteissa. Jos lapsen vireystila nousee, voi aikuinen oman rauhallisen käyttäytymisen mallin avulla ohjata lasta rauhallisempaa vuorovaikutuskäyttäytymistä kohti. Jos vireystila taas laskee, voi aikuinen ohjata lasta aktiivisempaa vuorovaikutuskäyttäytymistä kohti puhumalla itse reippaammin. Aineistoesimerkki havainnollistaa rauhallisen käyttäytymisen mallittamista:

”Aikuinen seuraa lapsen vireystilaa; hiljentää tarvittaessa tahtia vaikkapa kuiskaamalla, hidastamalla omaa vuorovaikutustaan, mallittamalla rauhallisempaa tahtia.” Fysios Mehiläinen 11.3.2021

Viestinnän apuvälineiden hyödyntäminen

Viestinnän apuvälineiden hyödyntämisen kategoriaan jaoteltiin vuorovaikutustilanteissa hyödynnettävät niin sanotut apuvälineet. Aineistossa löytyy useita viestinnän apuvälineitä, jotka ovat kuvat, tunnekortit, tilanteiden piirtäminen, erilaiset kellot ja erityisesti time timer-kello, äänimerkit, erilaiset listat, kalenterit, sarjakuvat ja palkkiotaulut, jotka valitaan

asiakkaalle sopivasti. Professionaaliseen vuorovaikutussuhteeseen kuuluu asiakaslähtöisyys. Aineistossa havaitun viestinnän apuvälineiden kategorian nähdään ilmentävän professionaalisisessa vuorovaikutussuhteessa ilmenevää asiakaslähtöisyyttä sekä asiakkaan asemaan suhtautumista, sillä valitut viestinnän apuvälineet valitaan aina asiakaskohtaisesti asiakkaan tarpeet huomioiden, yhteistyössä asiakkaan ja perheen kanssa. Esimerkiksi time timer- kellon käyttäminen auttaa lasta sitoutumaan toimintaan ja hahmottamaan toiminnan päättymisen. Aineistoesimerkki havainnollistaa ajastimen käyttöä toiminnan keston hahmottamiseksi:

”AJASTIMET: Timeria eli ajastinta voidaan käyttää eri toimintojen aikana helpottamaan toiminnan keston hahmottamista lapselle. Erilaisia ajastinsovelluksia on ladattavissa runsaasti puhelimiin, jolloin timer kulkee kätevästi mukana. Timer auttaa lasta pysymään toiminnassa ja jatkamaan sitä, mutta myös ennakoimaan mukavan puuhan päättymistä.” 18.6.2021 Tutoris Mehiläinen

Aineistossa esiintyy kuvien sekä tunnekorttien käyttäminen. Blogikirjoitusten mukaan apuvälineitä käytetään apuna vuorovaikutustilanteissa apuna ymmärtämään erilaisia toimintoja kuten kaupassa käymistä tai tunteiden ilmaisua. Aineiston mukaan kuvien avulla on mahdollista viestiä keskustelun toiselle osapuolelle puheen ja sanattoman viestinnän rinnalla ja kuvien avulla on mahdollista havainnollistaa asiaa, jonka ymmärtäminen voisi olla muuten haastavaa. Blogikirjoitusten mukaan kuvien avulla on myös mahdollista pilkkoa erilaisia vuorovaikutustilanteita, kuten kaupassa käymistä, pienempiin palasiin. Tällöin lapsen on mahdollista keskittyä sillä hetkellä tapahtuvaan asiaan, eikä esimerkiksi kauppareissu tunnu liian suurelta kokonaisuudelta hahmottaa. Aineistoesimerkit havainnollistavat kuvallisesta ohjeesta sekä ostoslistan hyödyntämisestä kaupassa käymisen jäsentämiseksi:

”Rutiineja voi sanallisen ohjeistamisen lisäksi antaa visuaalisena, jolloin lapselle jää muistikuva siitä mitä on tekemässä. Lapsella voi olla oma kirjallinen päivä- tai viikkosuunnitelma. Ohjeet annetaan selkeästi ja konkreettisesti.” 11.3.2021 Fysios Mehiläinen

”Kaupassakäyntiä voidaan ennakoita ottamalla lapsi mukaan ostosten suunnitteluun. Lapsi voi osallistua kauppallista tekoon esimerkiksi piirtämällä jonkun ostettavan tuotteen kuvan listalle. Kaupassa lapselle voi antaa tehtäväksi pitää huolta ostoslistasta ja pyytää vaikka kynällä rastittamaan jo korissa olevat tuotteet.” 8.5.2019 Coronaria

Viestinnän apuvälineiden hyödyntämisen avulla on mahdollista tukea jokaista vuorovaikutusosaamisen kolmea ulottuvuutta. Viestinnän apuvälineitä hyödyntämällä on mahdollista tukea esimerkiksi kognitiivista ulottuvuutta ja oman toiminnan ohjausta sekä suunnittelua siten, että tuodaan ajan kulku näkyväksi lapselle. Esimerkiksi munakellon tai timetimer- kellon avulla voidaan kehittää ajan hallintataitoja ja edistää keskittymistä, mikä voi

osaltaan auttaa kognitiivisen ulottuvuuden osa-alueiden kehittymistä. Aineistoesimerkki havainnollistaa timetimer- kellon käyttöä:

”Munakello tai TimeTimer helpottavat toiminnassa pysymistä, toiminnan lopettamista ja selkeyttävät ajan kulumista. Koululaista voidaan ohjata jo monimutkaisemmissa työskentelytaidoissa, jotka vaativat enemmän oman toiminnan suunnittelua ja arviointia.” 11.3.2021 Fysios Mehiläinen

Yhdessä tekeminen

Professionaaliseen vuorovaikutussuhteeseen kuuluu tehtäväkeskeisyys sekä suhdeulottuvuus. *Yhdessä tekemisen* ohessa voidaan keskittyä molempiin osa-alueisiin, sekä tehtävien saavuttamiseen että vuorovaikutussuhteen luomiseen ja ylläpitämiseen. Aineistossa esiintynyt yhdessä tekeminen ja yhteiset vuorovaikutustilanteet ovatkin oikeastaan toimintaterapian ydin, sillä ne pitävät sisällään toiminnan, jonka ohessa harjoitellaan tavoitteiden mukaisia asioita. Aineiston mukaan yhteinen tekeminen oli yhteisestä tekemisestä toimintaterapiassa esimerkiksi pelien pelaamisen, ruoan laittamisen tai leikkimisen yhteydessä. Blogikirjoitusten mukaan yhteinen tekeminen näkyy myös toimintaterapeutin antamina ohjeina lapsen lähipiirille, kuinka lapsen kanssa voidaan harjoitella taitoja kotona yhdessä jonkin asian tekemisen ohessa. Yhteisen tekemisen avulla voidaan siis saavuttaa tehtävien toteutumista, että rakentaa vuorovaikutussuhdetta samaan aikaan. Aineistoesimerkki havainnollistaa harjoittelua arkisten askareiden yhteydessä:

”Toimintaterapiassa voidaan opetella säätelemään aistien välittämää informaatiota ja vahvistaa positiivisia kokemuksia. Harjoitteluun yhdistetään askareita kuten ruoanlaittoa tai muuta harrastustoimintaa.” 25.5.2022 Fysios-Mehiläinen

Yhdessä tekemisen avulla on mahdollista tukea jokaista vuorovaikutusosaamisen kolmea ulottuvuutta. Yhdessä tekemisen avulla on mahdollista tukea esimerkiksi kognitiivista ulottuvuutta ja erityisesti aistitoimintoja. Aistisäätelyä voidaan harjoitella mielekkään tekemisen ohella, esimerkiksi askartelun tai muun harrastustoiminnan. Mielekkääseen tekemiseen voidaan yhdistää esimerkiksi kosketusharjoituksia. Aineistoesimerkki havainnollistaa aistitoimintojen harjoittelua tekemisen ohella:

”Aistitoimintoja harjoitellaan toiminnan eli tekemisen kautta. Aisteja voidaan aktivoida kosketuksen avulla, tuoksua haistelemalla tai tutkimalla eri makuja. Toimintaterapiassa voidaan opetella säätelemään aistien välittämää informaatiota ja vahvistaa positiivisia kokemuksia. Harjoitteluun yhdistetään askareita kuten ruoanlaittoa tai muuta harrastustoimintaa.” Fysios 25.5.2022

Läsnäolo ja kuunteleminen

Professionaaliseen vuorovaikutussuhteeseen kuuluu kiinnostuksen osoitus ja kunnioitus, jotka molemmat ilmenevät aineistossa *läsnäolon ja kuuntelemisen* muodossa. Aineiston mukaan läsnäolo ja kuunteleminen ovat toimintaterapiassa tarvittavia tärkeitä keinoja.

Blogikirjoitusten mukaan läsnäolon ja kuuntelemisen avulla rakennetaan luotettavaa vuorovaikutussuhdetta lapsen ja terapeutin välille. Aineiston mukaan luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen muodostuminen vaatii joissain tapauksissa kärsivällisyyttä ja aikaa, mutta hyvän vuorovaikutussuhteen nähdään luovan pohjaa koko terapian onnistumiselle. Blogikirjoituksissa havaittiin se, että luodakseen luottamuksen ilmapiiriä, aikuinen voi ilmaista läsnäoloa esimerkiksi rauhallisuudella, tynnyttelyllä, kärsivällisyydellä ja haastavissakin tilanteissa sensitiivisesti suhtautumalla. Aineistoesimerkki havainnollistaa läsnäolon ja turvallisen vuorovaikutuksen merkitystä:

”Avainasemassa kuormittuneen lapsen avustamisessa kohti tasapainon tilaa onkin läsnäolo ja turvallinen vuorovaikutus” N.d. Toiminta Akatemia

Kuunteleminen esiintyi aineistossa toimintaterapian tärkeänä keinona, jolla lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä voidaan tukea. Aineiston mukaan kuulluksi tulemisen nähdään olevan yksi ihmisen perustarpeista, sillä se vähentää stressiä ja lisää luottamuksen tunnetta. Blogikirjoituksissa kuuntelemisen nähdään olevan merkityksellistä lapsen kaikissa ympäristöissä, sillä jos lapsi kokee tulevansa kuulluksi, on oppiminen myös esimerkiksi kotona ja koulussa tehokkaampaa. Toimintaterapian keskiössä on professionaalinen vuorovaikutussuhde asiakkaan kanssa ja aineiston mukaan kuuntelemisellä mahdollistetaan vuorovaikutus, jossa lapsi kokee olevansa tärkeä ja että hän tulee kuulluksi. Aineiston mukaan luomalla luotettavan vuorovaikutussuhteen lapsen kanssa on mahdollista syventyä käsittelemään lapsen haasteita myös muilla keinoilla ja osa-alueilla. Aineistoesimerkit havainnollistavat kuulluksi tulemisen merkitystä lapsille:

”Lähtökohtaisesti lapset haluavat totella ja toimia yhteistyössä sellaisen aikuisen kanssa, joka asettuu kuuntelemaan ja ymmärtämään häntä, joka on hänelle tärkeä ja jonka kanssa lapsi tykkää puuhata.” N.d. Toiminta Akatemia

”Kaikkein tärkeintä ja perustavinta tunnetaitojen tukemisessa on kuitenkin kuunnella ja aidosti kuulla lasta. Kuulluksi tuleminen on yksi ihmisen perustarpeista: se vähentää stressiä ja lisää luottamuksen tunnetta. Kuuntelemalla viestit lapselle, että hän ja hänen ajatuksensa ovat sinulle tärkeä.” N.d. Toiminta Akatemia

Läsnäolon ja kuuntelemisen avulla on mahdollista tukea jokaista vuorovaikutusosaamisen kolmea ulottuvuutta. Läsnäolon ja kuuntelemisen avulla on mahdollista tukea esimerkiksi affektiivista ulottuvuutta. Esimerkiksi kuuntelemisen avulla on mahdollista viestiä lapselle, että lapsi ja hänen ajatuksensa ovat tärkeitä. Tämä on osaltaan luomassa turvallisen tilan, jotta lapsi voi rohkeasti puhua omista ajatuksistaan. Aineistoesimerkki havainnollistaa kuuntelemisen yhteyttä affektiiviseen ulottuvuuteen:

”Kuuntelemalla viestit lapselle, että hän ja hänen ajatuksensa ovat sinulle tärkeitä. Samalla avaat tien tunnepuheelle, jossa päästään käsiksi siihen mitä lapsi aidosti tuntee ja tarvitsee.” Toiminta-Akatemia N.d.

Positiivisen palautteen antaminen

Professionaaliseen vuorovaikutussuhteeseen kuuluu tavoitteellisuutta sekä onnistumisen arviointia. Tavoitteellisuus ja onnistumisen arviointi ilmenevät aineistossa *positiivisen palautteen antamisen* muodossa. Aineiston mukaan positiivisen palautteen avulla saadaan lasta sitoutumaan terapiaan sekä harjoittelemaan taitoja. Blogikirjoitusten mukaan positiivinen palaute voi vaikuttaa lapsen halukkuuteen oppia uusia taitoja ja haluun sitoutua näiden taitojen harjoitteluun itsenäisesti tulevaisuudessa. Aineiston mukaan uusien taitojen oppiminen voi viedä aikaa ja lapset voivat kokea haasteita matkan varrella. Aineistossa huomattiin, että positiivisen palautteen antaminen pienistäkin onnistumisista voi olla korvaamatonta vuorovaikutusosaamisen kehittymisen tukemisessa. Aineiston mukaan positiivinen palaute voi nostaa lapsen itseluottamusta, itsetuntoa sekä rohkaista tätä jatkamaan harjoittelua haasteista huolimatta. Blogikirjoituksista huomataan, että positiivinen palaute voikin luoda myönteisen kierteen, jossa lapsen sitoutuminen harjoitteluun ja motivaatio oppimiseen vahvistuu myönteisen palautteen avulla ja tämän seurauksena lapsesta voi tulla entistäkin halukkaampi kokeilemaan uusia asioita. Aineistoesimerkit havainnollistavat positiivisen palautteen merkitystä ja sen vaikutusta toimintojen harjoitteluun sitoutumiseen:

”Kaikki onnistumiset ja yritykset on syytä huomata ja nostaa näkyviin läpi ohjelman, aina kun siihen löytyy tilaisuus. Se on oleellinen motivoinnin keino – jos vain vaikeat hetket huomioidaan, ei lapsi varmasti halua sitoutua itsesäätelyn opetteluun.” N.d. Toiminta Akatemia

”Arjessa toimitaan yhdessä, joustavuutta etsien. Voi mennä pitkään ennen kuin tavoiteltu lopputulos käyttäytymisessä saavutetaan. Juuri siksi on tartuttava pieniinkin onnistumisiin ja korostettava niiden merkitystä.” N.d. Toiminta Akatemia

Positiivisen palautteen avulla on mahdollista tukea jokaista vuorovaikutusosaamisen kolmea ulottuvuutta. Positiivisen palautteen avulla on mahdollista tukea esimerkiksi affektiivista ulottuvuutta. Positiivisen ja rakentavan palautteen avulla on mahdollista vaikuttaa esimerkiksi motivaatioon ja sen vahvistamiseen. Aineistoesimerkki, joka oli motivaatioon liittyvän blogikirjoitusten yhteydessä niin sanotusti vinkkinä, havainnollistaa rakentavan palautteen merkitystä:

” Muista rakentavan palautteen voima (motivaatiolle). Hanki sitä itsellesi tai anna toiselle. Hyödyllinen ja rakentava palaute kohdistuu niihin seikkoihin, joihin oppijan on mahdollista vaikuttaa.”

Kysymysten esittäminen

Professionaaliseen vuorovaikutussuhteeseen kuuluu tavoitteellisuus ja tehokkuus. Nämä professionaalisen vuorovaikutussuhteen piirteet ilmenevät aineistossa *kysymysten esittämisenä*. Aineiston mukaan kysymyksiä esittämällä pyritään tukemaan lapsen itsenäistä toimintaa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Blogikirjoitusten mukaan kysymysten esittämisen avulla ohjataan lapsia itsenäiseen toimintaan ja pyritään luomaan oppimismahdollisuuksia, joiden avulla lapsi saa mahdollisuuden kehittää kykyään ilmaista omia ajatuksiaan. Aineiston mukaan, kun lapsille esitetään kysymyksiä, se kannustaa heitä ajattelemaan itsenäisesti ja pohtimaan omia kokemuksiaan. Aineistossa tunnistetaan, että kysymyksiin vastaaminen tarjoaa tilaisuuden harjoitella sanallista itseilmaisua, joka on olennaista vuorovaikutusosaamisen kehittymiselle. Aineiston mukaan, kun lapselle tarjotaan mahdollisuus kuvailla omia ajatuksiaan tai tunteitaan, voidaan auttaa lasta kehittämään sanavarastoa, kielioppia sekä muita viestintätaitoja. Aineistoesimerkki havainnollistaa miksi ja millaisia kysymyksiä lapselle kannattaa esittää:

”Kysytään lapselta kysymyksiä (erityisesti M-alkuisia, mitä, miksi, milloin, missä), jolloin hän joutuu ajattelemaan ja prosessoimaan asioita itse: Mitä puuhasit viikonloppuna? Missä olit? Kenen kanssa menit sinne? Mitä teitte siellä?” 16.1.2019 Coronaria

Yllä oleva esimerkki havainnollistaa hyvin kysymysten kysymistä. Kysymysten esittämisen avulla on mahdollista tukea jokaista vuorovaikutusosaamisen kolmea ulottuvuutta. Kysymysten esittämisen avulla on mahdollista tukea esimerkiksi kognitiivista ulottuvuutta. Kysymyksiä esittämällä voidaan tukea lapsen toiminnanohjausta. Kysymykset ja niihin vastaaminen jäsentävät eri tilanteiden rakenteita selkeämmiksi ja pienempiin palasiin.

Tiedon jakaminen

Professionaaliseen vuorovaikutussuhteeseen kuuluu asymmetrisyys eli se, että toinen suhteen osapuoli on alan ammattilainen ja toinen asiakas. Professionaaliseen vuorovaikutussuhteeseen lukeutuu myös ohjeiden antamista ammattilaisen roolissa. Nämä molemmat ilmenevät aineistossa *tiedon jakamisen* muodossa. Aineistossa havaitaan se, että tiedon jakamisen avulla voidaan edesauttaa lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä. Aineistossa tietoa jaetaan niin toimintaterapeutin suunnalta lapsen lähipiirille kuin lähipiiriltä toimintaterapeutille sekä tietoa jaetaan myös toimintaterapeutilta lapselle. Aineiston mukaan verkostoitumisen avulla tietoa jaetaan pääosin lapsen asioihin liittyen lapsen lähiverkostolle. Professionaalille vuorovaikutussuhteelle verkostoituminen on olennaista ja tehokas keino tiedon jakamiseen. Blogikirjoitusten mukaan tiedon jakamisen avulla voidaankin pitää lapsen lähipiiri tietoisena lasta koskevista tärkeistä asioista, jolloin lapsen on mahdollista saada ajan tasaisesti tukea mahdollisimman monessa ympäristössä. Tuloksissa tiedon jakamisen alle lukeutuu myös verkostoituminen, joka esiintyy vahvasti teorian tiedossa. Aineistoesimerkit havainnollistavat verkostoitumista lapsen lähipiiriin ja sen merkitystä yhteistyölle:

”Tavoitteiden saavuttaminen on mahdollista käyttämällä terapiatilanteissa ja kotona tiettyjä ohjaamistapoja ja terapiatekniikoita avustamaan ja ohjaamaan yksilöä hänen leikkiessään”16.5.2021 Fysios-Mehiläinen

”Keskenään jaetut vinkit helpottaat erityislapsen toimintakykyä sekä usein vauhdittavat edistymistä tavoitteissa sekä koulussa että terapioissa. Moniammatillisessa yhteistyössä opetus- ja kuntoutusalan ammattilaiset havainnoivat lasta eri näkökulmista ja tekevät yhteistyötä.” Toimintaterapeuttiliitto

Kun tietoa jaetaan lapselle, oli aineistossa kyseessä usein ohjeiden antamista tai jostain aihealueesta lisätiedon kertominen. Tiedon jakamisen avulla aineiston mukaan voidaan ohjeistaa lasta vuorovaikutusosaamiseen liittyvissä asioissa. Blogikirjoitusten mukaan tiedon jakamisen avulla voidaan ohjeistaa lasta arkipäiväisissä tilanteissa, joiden ohella myös vuorovaikutusosaaminen kehittyy. Aineistoesimerkit havainnollistavat toimintaterapeutin ohjausta ja tiedon jakoa:

”Opeta ja edistä lapsen tietoista tunteiden ja käyttäytymisen säätelyä” N.d. Toiminta Akatemia

”Levottomuuteen on motorisia toimintoja, jotka rauhoittavat lasta. Näitä kyseisiä, jäsentäviä, motorisia toimintoja toimintaterapeutti voi ohjata lapsen kanssa tehtäväksi kullekin lapselle sopiviin ja tarvittaviin tilanteisiin.” 11.3.2021 Fysios-Mehiläinen

Myös tiedon jakamisen avulla on mahdollista tukea jokaista vuorovaikutusosaamisen kolmea ulottuvuutta. Tiedon jakamisen avulla on mahdollista tukea esimerkiksi kognitiivista ulottuvuutta. Aineistossa esiintyi itsesääteilyyn liittyen listaus, millaisilla keinoilla lasta, jolla on haasteita itsesääteilyssä, voidaan tukea. Lasta voidaan tukea antamalla lyhyet, vaihteittaiset ohjeet sekä nimeämällä ja sanoittamalla lapsen tunteet tilanteessa, jossa lapsi esimerkiksi kiihtyy ja kiukustuu. Aineistoesimerkit havainnollistavat tiedon jakamisen keinoa itsesääteilyn tukena:

”Millaisista toiminnoista, keinoista tai apuvälineistä voisi olla hyötyä itsesääteilyn tukena?
-Toiminnan, tilanteiden ja tunteiden sanoittaminen, lyhyet vaihteittaiset ohjeet” Coronaria 16.1.2019

Kouluttautuminen

Professionaalille vuorovaikutussuhteelle ominaista on ammattilaisen asema suhteessa asiakkaaseen. *Kouluttautumisen* avulla toimintaterapeutti, ammattilainen, voi ylläpitää omaa ammatillista osaamistaan. Yhden blogin osalta aineistossa havaittiin terapeutin tai lapsen lähipiirin kouluttautuminen, sillä lähes jokaisen blogikirjoituksen lopussa kerrottiin organisaation järjestämistä koulutuksista, joissa on mahdollista oppia lisää blogikirjoituksessa käsitellystä aiheesta. Aineistossa kerrottiin, mitä hyötyä koulutuksesta on ja mitä koulutukseen osallistuva henkilö siitä itselleen saa. Blogikirjoitusten mukaan vuorovaikutuskoulutusten avulla terapeutti voi oppia itse enemmän erilaisista asioista, minkä avulla hän voi oppia ohjaamaan ja neuvomaan myös lapsia ja lasten lähipiiriä tehokkaammin. Aineistoesimerkki blogista, jossa ohjattiin kouluttautumaan:

”Kaipaanko lisää tietoa resilienssistä ja sen tukemisesta?”

Yritys X järjestää 20.1.2023 paljon toivotun ”Resilienssi ja toimintaterapia” -koulutuspäivän, josta saat selkeät raamit resilienssin tukemiseen toimintaterapian keinoin. Lisäksi koulutuksesta saat käytännöllisen materiaalipaketin, joka helpottaa uuden teorian tiedon soveltamista käytäntöön.” N.d.
Toiminta Akatemia

Kouluttautumisen avulla on myös mahdollista tukea jokaista vuorovaikutusosaamisen ulottuvuutta. Kouluttautumisen yhteys ulottuvuuksiin ei ole niin suoraviivainen, sillä kouluttautuessaan toimintaterapeutti kehittää omaa osaamistaan eri osa-alueilla. Aineistossa havaitaan esimerkiksi toimintaterapeutin kouluttautuminen tunnetyöskentelyyn liittyen.

Koulutuksessa toimintaterapeutti saa ymmärrystä tunnetaidoista ja niiden kehittämisestä. Emotionaaliset taidot lukeutuivat tässä tutkielmassa behavioraaliseen ulottuvuuteen. Yllä oleva esimerkki taas havainnollistaa, kuinka toimintaterapeutti voi kouluttautua resilienssiin liittyen. Tämän aihealueen kouluttautuminen auttaa kognitiivisen ulottuvuuden tukemisessa.

Tulokset osoittavat, että lasten vuorovaikutusosaamisen kehittämistä voidaan tukea professionaalisessa vuorovaikutussuhteessa useilla toimintaterapian keinoilla. Keinot voivat olla sanallista viestintää, kuten kysymysten kysymistä, fyysisiä apuvälineitä, esimerkiksi kuvakorttien käyttämistä, yhteistä tekemistä, jonka ohella taitoja harjoitellaan tai toiminnan mallittamista, jonka avulla lapsia opetetaan toimimaan tilannekohtaisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Toimintaterapeutti voi myös kouluttaa itseään voidakseen auttaa lapsia jatkossa ammattitaitoisemmin.

6 POHDINTA

Tämän tutkielman tavoitteena oli tuoda esiin professionaaliossa vuorovaikutussuhteessa ilmeneviä toimintaterapian keinoja, joilla voidaan tukea lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä. Tavoitteeseen päästiin tutkimalla viiden eri terveysalan organisaation toimintaterapia-aiheisia blogikirjoituksia. Tavoitteeseen pyrittiin vastaamaan kahden tutkimuskysymyksen avulla. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla pyrittiin jäsentämään vuorovaikutusosaamisen kehittymistä ja toisen kysymyksen avulla jäsentämään professionaaliossa vuorovaikutussuhteessa ilmeneviä toimintaterapian keinoja. Tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla kuvailemalla blogikirjoituksista kerättyä aineistoa mahdollisimman tarkasti aineistoesimerkkien kanssa.

Tulosten perusteella saatiin selville, että lasten vuorovaikutusosaamisen kehittyminen jakautuu jokaiseen vuorovaikutusosaamisen ulottuvuuteen, *kognitiiviseen, affektiiviseen ja behavioraaliseen*. Jokaisella professionaaliossa vuorovaikutussuhteessa ilmenevällä toimintaterapian keinolla voidaan tukea jokaista kolmea ulottuvuutta.

Vuorovaikutusosaamisen ulottuvuudet onkin mahdollista erottaa toisistaan ainoastaan teoreettisella tasolla (Valkonen 2003, 38-39). Tutkielman tulokset vahvistavat tätä tietoa, sillä aineistosta löydettyt ilmiöt oli mahdotonta jakaa pelkästään yhteen ulottuvuuteen sisältönsä perusteella. Osa aineistoesimerkeistä jakautui samaan aikaan useampiin ulottuvuuksiin ja tuloksissa tuotiin selkeästi esille, kuinka esimerkiksi kognitiiviseen ulottuvuuteen lukeutuva toiminnanohjaus on yhteydessä behavioraaliseen ulottuvuuteen kuuluvaan taitojen oppimiseen. Tulokset korostavatkin tarvetta monipuoliseen vuorovaikutusosaamisen harjoitteluun jo lapsuudesta alkaen.

Tämän tutkielman mukaan lapset tarvitsevat monipuolisesti *kognitiiviseen ulottuvuuteen* kuuluvaa vuorovaikutusosaamista. Osa kognitiiviseen ulottuvuuteen lukeutuvista ilmiöistä voidaan nähdä vuorovaikutusosaamisen perusvalmiuksina. Tulokset osoittavat, että lapset tarvitsevat näitä vuorovaikutusosaamisen perusvalmiuksia voidakseen kehittyä myös muissa vuorovaikutusosaamisen osa-alueissa. Kognitiivisen ulottuvuuden pääkategoria oli *metakognitiiviset taidot*, joka jakautui oman toiminnan säätelyyn ja motoristen valmiuksien kehittymiseen. Metakognitiivisilla tiedoilla on tutkitustikin suuri merkitys uuden oppimisessa ja myöhemmin asiantuntijuuden kehittämisessä (Hakkarainen, Lonka & Liponen 1999, 166-167). Tulosten perusteella onkin huomionarvoista havaita, että vuorovaikutusosaamisen

kognitiiviset valmiudet voivat vaikuttaa myös lapsen kykyyn oppia uusia asioita, joten niiden kehittäminen voi vaikuttaa positiivisesti myös muihin osa-alueisiin, kuten myöhemmin asiantuntemuksen kehittymiseen.

Tulokset korostavat *metakognitiivisten valmiuksien ja taitojen* merkitystä vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä lapsuusiässä. Tuloksissa huomattiin, että näiden valmiuksien oppiminen auttaa lapsia ennakoimaan, suunnittelemaan ja valitsemaan tehokkaat viestintätavat erilaisissa tilanteissa. Lisäksi metakognitiivisten taitojen harjoittelu toiminnan avulla, esimerkiksi niin sanottujen sijaistoimintojen kautta, näyttäisi tulosten mukaan olevan tehokas tapa kehittää näitä taitoja lapsilla. Vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä voidaankin erottaa eri tietoisuuden tasot. Alkuvaiheessa yksilö ei ole tietoinen omasta vuorovaikutusosaamisestaan, mutta ei myöskään tiedä sen puuttumisesta. Tietoisuus puutteista saattaa kuitenkin herätä ja ulkopuolinen apu voi auttaa ymmärtämään näitä puutteita. Tiedostamisen jälkeen alkaa harjoitteluvaihe, jossa taitoja kehitetään ja yksilö on tietoinen pyrkimyksistään käyttäytyä taidokkaasti. Lopulta harjoittelun jälkeen osaamisesta tulee automaattista, eikä yksilön tarvitse tietoisesti huomioida vuorovaikutusosaamistaan (Hargie 2006, 17.) Tietoisuuden tasojen mukaan voidaankin havaita, että toimintaterapeutti auttaa lasta tulemaan tietoiseksi vuorovaikutusosaamisensa metakognitiivisista haasteista ja esimerkiksi sijaistoimintojen avulla päästään harjoitteluvaiheeseen, jossa lapsi pyrkii oppimaan valmiuksia ja taitoja aktiivisesti.

Joillain lapsilla *metakognitiiviset perusvalmiudet* kehittyvät ikätasoisesti, mutta toimintaterapian asiakkailta tuen tarve voi olla välttämätöntä. Haasteet perusvalmiuksissa voivat tulosten mukaan haitata vuorovaikutussuhteiden kehittymistä jatkossa. Lapsella saattaa ilmetä haasteita toimia tilanteissa tarkoituksenmukaisesti tai lapsi saattaa ilmaista itseään epäsuotuisasti, kuten huutamalla. Lapsi myös oppii toimimaan aikuisen mallista, joten lapsen olisi hyvä oppia tarkoituksenmukaista toimintaa elämänsä eri aikuisilta. Oppiminen on yleisestikin aina kontekstuaalista eli se on sidoksissa ympäröivään tilanteeseen, mikä tarkoittaa sitä, että oppiminen tapahtuu aina tietynlaisessa oppimisympäristössä, joka vaikuttaa oppimisen tavoitteisiin, keinoihin ja tuloksiin. (Merriam & Clark 2006, 38–39.) Onkin tärkeää tukea lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymistä lapsen jokaisessa ympäristössä useamman aikuisen toimesta, ei ainoastaan terapiassa, sillä terapiassa ei ole mahdollista saavuttaa jokaiseen ympäristöön yleistettäviä taitoja.

Tuloksissa esiintyy *tarkoituksenmukaisesti toimiminen* erilaisissa tilanteissa. Lapsen tulee oppia toimimaan elämänsä eri vuorovaikutustilanteissa johdonmukaisesti. Joillekin lapsille esimerkiksi toiminnan aloittaminen, toiminnan lopettaminen tai toiminnasta toiseen siirtyminen voi olla haastavaa. Tämä saattaa muotoutua myöhemmin elämässä haasteeksi, sillä nykyisin elämä on usein melko hektistä ja arki vaatii siirtymistä tilanteesta toiseen nopeallakin tahdilla. Jo päiväkodissa ja koulussa arjen muutokset tapahtuvat nopeasti ja lapsi, jolle siirtymissä on haasteita, voi kokea tämän kuormittavaksi. Työelämässä siirtymien määrä yhä kasvaa ja jos yksilö ei ole oppinut toimimaan näissä tilanteissa sopivalla tavalla, saattaa kuormittumisen lisäksi ilmetä muitakin vuorovaikutuksen haasteita.

Tutkimustulokset osoittavat, että vuorovaikutusosaaminen edellyttää lapselta *motoristen valmiuksien kehittymistä*. Tieto motorisen levottomuuden yhteydestä käytöksen säätelyyn ja uusien taitojen oppimiseen voi auttaa lapsen lähipiiriä tukemaan lapsen kehitystä. Tulosten mukaan motorisen levottomuuden tunnistaminen varhaisessa vaiheessa ja tarvittavan tuen antaminen voi auttaa lapsia oppimaan uusia taitoja tehokkaasti. Motoristen valmiuksien kehittymisen yhteys esimerkiksi oppimiseen koulussa havaitaan tuloksissa ja tämä onkin tärkeää ottaa huomioon myös jatkossa. Sosiaali- ja terveysalalla motoristen valmiuksien yhteys vuorovaikutusosaamisen kehittymiseen on jo tunnistettu. Esimerkiksi yhdessä tutkimuksessa on havaittu varhaisen motorisen ikätasoisen kehityksen olevan yhteydessä myöhemmälle vuorovaikutuksen kehittymiselle (Valla, Slinning, Kalleon, Larsen & Riiser 2020, 407-413). Toimintaterapian ajatellaan usein auttavan vain lapsen motoriikkaa. Onkin tärkeää huomioida toimintaterapian merkitys myös lapsen vuorovaikutusosaamisen kehittymisessä sekä se, että motorisia valmiuksia harjoittamalla voidaan kehittää myös vuorovaikutusosaamisen kognitiivista ulottuvuutta. Toimintaterapiassa on mahdollista tukea lapsen vuorovaikutusosaamisen kehittymistä tehokkaasti muiden tavoitteiden saavuttamisen ohella.

Vuorovaikutusosaamisen affektiivisia osa-alueita ovat esimerkiksi viestintähalukkuus ja puhumisrohkeus. *Affektiivisen ulottuvuuden* osa-alueet, kuten motivaatio ja tunteet vaikuttavat yksilön käyttäytymiseen esimerkiksi siten, kuinka halukas henkilö on osallistumaan vuorovaikutustilanteisiin. (Sawyer & Richmond 2015, 198-206.) *Motivaatio* ja *henkilön halukkuus* sekä *asenne* osallistua vuorovaikutukseen esiintyi tuloksissa.

Tulokset osoittavat, että affektiivinen ulottuvuus on myös tärkeä osa vuorovaikutusosaamisen kehittymisessä. Tuloksissa esiintyi rohkeus, motivaatio, asenteet ja halukkuus vuorovaikutukseen, jotka ovat tärkeitä osatekijöitä vuorovaikutusosaamisen edistämässä

lapsilla. Tutkielman mukaan affektiiviseen ulottuvuuteen kuuluu tunnetilat, jotka vaikuttavat vuorovaikutustilanteissa. Esimerkiksi positiiviset tunnetilat edistävät vuorovaikutusta, kun taas negatiiviset tunnetilat, kuten pelko tai ahdistus, voivat haitata sitä.

Tuloksissa affektiivisen ulottuvuuden kategoriaksi muodostui *riittävä rohkeus vuorovaikutukseen*. Viestintäarkeuden voidaan nähdä olevan huomioonotettava käsite liittyen affektiiviseen ulottuvuuteen ja riittävään rohkeuteen. Viestintäarkeus on yksilön viestintäpiirre, jonka mukaan jännittäminen erilaisissa tilanteissa on pysyvämpää. Jokaista saattaa jännittää joskus, mutta jos henkilöllä on viestintäarkeutta, ilmenee jännittäminen johdonmukaisemmin eri konteksteissa. (Littlejohn & Foss 2008, 67.) Viestintäarkeus voi vaikuttaa yksilön vuorovaikutustilanteisiin jatkuvasti. Myös tutkimuksessa on esitetty, että tietynlaiset tekijät, kuten juuri viestintäarkeus, voivat olla yhteydessä yksilön suoritukseen, vuorovaikutusosaamisen tasoon sekä vuorovaikutusosaamisen kehittymiseen ja oppimiseen. (Greene 2003, 74). Tuloksissa huomataan, että riittävä rohkeus viestintää kohtaan voi auttaa yksilöä kehittymään vuorovaikutustilanteissa. Jos yksilöllä on taipumusta viestintäarkeuteen, jännittäminen erilaisissa tilanteissa ilmenee johdonmukaisesti. Jos lapsilla ei ole riittävää rohkeutta ja uskoa omiin kykyihinsä uusissa vuorovaikutustilanteissa, saattavat he olla alttiita viestintäarkeudelle. Rohkeuden lisääminen ja riittävä rohkeus ovatkin tärkeässä roolissa vuorovaikutustaitojen kehittymiselle. Riittävä rohkeus voi auttaa yksilöä kehittymään osaavaksi ja itsevarmaksi erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, joten niiden huomioiminen on kannattavaa.

Motivaatio, halukkuus ja asenteet olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa ovat merkittävässä asemassa lapsen vuorovaikutusosaamisen kehittymiselle. Tulosten mukaan lapset, jotka asennoituvat myönteisesti vuorovaikutustilanteisiin, hakeutuvat luultavammin jatkossakin uusiin vuorovaikutustilanteisiin. On myös tutkittu, että yksilön motivaatio ja itseluottamus vuorovaikutustaitoihin vaikuttavat merkittävästi henkilön ajatusmaailmaan ja vuorovaikutusosaamiseen. Näiden alueiden ymmärtäminen onkin hyödyllistä, sillä yksilöiden käsitykset omasta vuorovaikutusosaamisestaan heijastuvat heidän toimintaansa ja viestintäkäyttäytymiseensä. Nämä käsitykset taas vaikuttavat heidän motivaatioonsa ja itseluottamukseensa viestiä toisten kanssa sekä muodostavat perustan heidän nykyisille ja tuleville vuorovaikutussuhteilleen. (Almeida 2004, 363.) Tuloksissa ilmeneekin, että motivoituneet lapset osallistuvat todennäköisemmin vuorovaikutustilanteisiin ja keskusteluihin. Kun lapsi on motivoitunut ja hän saa hyviä kokemuksia, saattaa se saada aikaan positiivisen mallin jatkoonkin, jolloin lapsi haluaa myöhemminkin esimerkiksi

osallistua keskusteluun ikätoverinsa kanssa tai viitata oppitunnilla. Näin ollen myös tulosten mukaan myönteiset kokemukset voivat saada lapsen kokemaan itsensä tärkeäksi osaksi kaveripiiriään. Onkin tärkeää tukea lapsen motivaatiota ja asenteita vuorovaikutustilanteisiin. Toimintaterapian asiakkaana olevilla lapsilla motivaatio tai asenteet saattavat olla alhaisia aiempien huonojen kokemusten vuoksi, joten niitä olisi tärkeää päästä muokkaamaan positiivisempaan suuntaan.

Behavioraalinen ulottuvuus korostui tuloksissa. Behavioraaliseen ulottuvuuteen lukeutuu *yksilön vuorovaikutuskäyttäytyminen ja vuorovaikutustaidot*, jotka ovat havaittavissa myös muille. Tutkielman alaluokiksi muodostui viestintä- ja vuorovaikutuskäyttäytyminen sekä vuorovaikutustaidot, joka jakautui toiminnanohjaukseen, motoriseen levottomuuteen, tunnetaitoihin ja leikki- ja kaveritaitoihin. Tulokset osoittavat, että näiden osa-alueiden hallinta vaikuttaa yksilön vuorovaikutusosaamisen kehittymiseen. Tulosten luoma tieto voi auttaa kehittämään tehokkaampia vuorovaikutustaitoja sekä auttaa yksilöä hallitsemaan ja säätelemään vuorovaikutustaan erilaisissa tilanteissa.

Vuorovaikutustaidoilla tarkoitetaan tilanteeseen sopivaa opittua käyttäytymistä, jota yksilön on mahdollista kontrolloida. Vuorovaikutusosaamista ei siis tapahdu sattumalta, vaan yksilön taitojen tulee olla toistettavissa eri tilanteissa. (Horila 2020, 167.) Tulokset mukailevat tätä ajatusta, sillä tulosten mukaan lapset harjoittelevat vuorovaikutustaitoja toistuvasti eri tilanteissa ja lapsen kasvuympäristö sekä lasten saama tuki ovat tärkeitä tekijöitä vuorovaikutustaitojen kehittymisessä. Tulokset osoittavat, että lapsen *viestintä- ja vuorovaikutuskäyttäytyminen* vaikuttaa hänen vuorovaikutusosaamisensa kehittymiseen tilannekohtaisesti. Erityisesti toiminnanohjauksen haasteet voivat vaikuttaa lapsen toimintaan. Myös resilienssin merkitys havaittiin tuloksissa. Tulosten pohjalta onkin hyödyllistä huomioida vuorovaikutustaitojen tietoinen harjoittelu eri tilanteissa. Jo kognitiivisen ulottuvuuden osalta todettiin harjoittelun merkityksen tärkeys eri konteksteissa, mutta tulosten pohjalta on huomionarvoista havaita myös lasten yksilölliset erot ja tarpeet ja tukea vuorovaikutusosaamisen kehittymistä kokonaisvaltaisesti. Esimerkiksi toiminnanohjauksen haasteisiin voidaan tarjota käytännön harjoituksia.

Vuorovaikutustaidot voidaan jaotella erilaisiin ryhmiin, kuten synnynnäisiin ja opittaviin taitoihin. Synnynnäisinä taitoina voidaan pitää esimerkiksi taitoa havainnoida ympäristöä ja opittavana taitona esimerkiksi puhumisen ja kuuntelemisen taitoa. (Valo 1995, 71.). Tulokset mukailevat tätä ajatusta, sillä niiden mukaan *viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittymisessä*

on huomioitava yksilölliset tarpeet ja haasteet. Vaikka vuorovaikutustaidot voidaan jakaa erilaisiin ryhmiin, kuten synnynnäisiin ja opittaviin taitoihin, kaikki lapset eivät kehity samalla tavalla tai samassa tahdissa. Tämä voi johtua esimerkiksi erilaisista elämäntilanteista tai terveyshaasteista. Oppimiseen vaikuttavat myös erilaiset taustatekijät, kuten oppijan ikä, aiemmat kokemukset, oppijan minäkäsitys, muisti, tarkkaavaisuus sekä yksilön omat tavoitteet (Erault 2010, 51). Toimintaterapian asiakkailta ei välttämättä ole kaikkia synnynnäisiä taitoja, kuten taitoa havainnoida ympäristöä, mutta näitä taitoja voidaan harjoitella terapiassa huomioiden lapsen yksilölliset tarpeet. Onkin hyödyllistä ymmärtää, että jokainen lapsi kehittyy omassa tahdissaan ja että heidän vuorovaikutustaitojensa kehittymistä on tuettava yksilöllisesti. Toimintaterapia tarjoaa mahdollisuuden huomioida lapsen yksilölliset haasteet ja tarpeet vuorovaikutustaitojen kehittämisessä.

Tuloksissa löydettiin lapsen käyttäytyminen eri tilanteissa epäsovinnalla tavalla emotionaalisesti, esimerkiksi aggressiivisesti. *Emotionaaliset taidot* korostuivat aineistossa. Lasten emotionaalisten taitojen haasteet voivat vaikuttaa elämän eri osa-alueisiin, kuten ihmissuhteisiin, menestymiseen koulussa sekä lapsen yleiseen hyvinvointiin. On tutkittu, että tunteet tarjoavat tärkeää informaatiota, joka auttaa meitä ymmärtämään todellisuutta, jossa elämme, kokonaisvaltaisesti. Ne vaikuttavat havaintoihimme, päätelmiimme ja ajatuksiimme. Tunteilla on myös merkittävä rooli oppimisessa, sillä ne motivoivat meitä. (Puolimatka, 102-110.) Onkin merkityksellistä tunnistaa lasten emotionaalisten taitojen haasteet jo varhaisessa vaiheessa, jotta niihin on mahdollista puuttua. Kun emotionaalisten taitojen tukeminen aloitetaan mahdollisimman varhain, on lapsen mahdollista kehittää selviytymiskeinoja sekä tilanteisiin sopivia toimintamalleja pärjätäkseen jatkossa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa osaavasti.

Tulosten mukaan *emotionaaliset taidot* ovat erityisen tärkeitä, sillä ne auttavat lasta käsittelemään haastavia tilanteita terveellä tavalla ja ilmaisemaan tunteitaan. Emotionaaliset taidot edistävät myös terveitä vuorovaikutussuhteita muiden ihmisten kanssa. Terveystieteen tutkimuksessa on huomattu tunteiden säätelyyn liittyen, että esimerkiksi yksilön kokemat haasteet tunnistaa ja nimetä tunteita voivat johtaa puutteellisiin tunteiden säätelytaitoihin lapsuusiässä. Tämä voi puolestaan vaikuttaa eri mielenterveyshäiriöiden syntyyn, etenkin nuoruudessa. (Berking & Wupperman 2012.) Toisaalta onnistunut tunteiden säätely voi auttaa yksilöä pärjäämään sosiaalisesti sekä menestymään esimerkiksi opinnoissa ja työelämässä. (Calkins 2019). Haasteet tunteiden säätelyssä voivat johtaa siis jopa mielenterveyden haasteisiin.

Tulosten mukaan *leikki- ja kaveritaidot* ja niiden kehittyminen ovat suuresti yhteydessä vuorovaikutustaitojen kehittymiseen. Leikki on olennainen osa lapsen elämää ja työskennellessäni toimintaterapeuttina toistin usein perheille, että leikki on lapsen työtä. Tulosten mukaan leikkitaidot toimivat pohjana myöhemmin kehittyville kaveritaidoille. Kaveritaidot ovat merkityksellinen osa elämää ja lapsuudessa on mahdollista harjoitella kaverisuhteiden luomista ja ylläpitämistä sekä toisen henkilön nonverbaalisten eleiden ymmärtämistä. Sekä leikki- että kaveritaidot luovat pohjaa myös elämän tuleville vuorovaikutussuhteille. Lapsen kehittyessä nämä taidot luovat pohjaa myös onnistuneille vuorovaikutussuhteille ikätovereiden, tulevien työkavereiden ja kumppaneiden kanssa. Tutkimuksen tulokset mukailevat tutkittuakin tietoa, sillä esimerkiksi Laaksonen (2014) on tutkinut väitöskirjassaan lasten vertaissuhteita, eli kaverisuhteita. Hän on todennut, että lapsi kehittää kaverisuhteissa vuorovaikutustaitojaan ja lapsi tarvitsee erilaisia vuorovaikutustaitoja kavereidensa kanssa. Vuorovaikutuksessa muiden lasten kanssa lapsi oppii esimerkiksi odottamaan omaa vuoroaan, neuvottelemaan sekä ottamaan muita kavereita osaksi leikkiä. Onkin oleellista tukea lapsen leikkitaitojen kehittymistä jo ajoissa, jotta mahdollisiin haasteisiin voidaan puuttua ennen suurempien ongelmien muodostumista. Toimintaterapiaa saavat lapset ovat osassa tapauksissa erityislapsia, joille leikkiminen on jo pienestä saakka haastavaa. Se onkin usein yksi varhaisimmista merkeistä, jonka vuoksi toimintaterapiaan ohjaudutaan. Leikkitaitojen haasteita ei siis tule väheksyä.

Yhteenvetona lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymisen osalta, lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymisen nähdään jakautuvan jokaiseen vuorovaikutusosaamisen ulottuvuuteen. Tulosten mukaan niin kognitiivinen, affektiivinen kuin behavioraalinen ulottuvuus ovat yhteydessä lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymiseen. Vuorovaikutusosaamisen kehittyminen on moniulotteinen prosessi, joka vaatii yksilön kehittymistä näistä jokaisella osa-alueella oppiakseen vuorovaikutustaitoja ja toimiakseen erilaisissa tilanteissa tilanteen vaatimalla tavalla.

Tulosten mukaan lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä voidaan tukea useilla *professionaalisessa vuorovaikutussuhteessa* ilmenevillä *toimintaterapian keinoilla*. Tutkielman tulokset osoittavat, että erilaisia toimintaterapian keinoja voidaan käyttää lasten vuorovaikutusosaamisen tukemisessa ja nämä keinot ilmentävät professionaalisen vuorovaikutussuhteen eri piirteitä. Toimintaterapian keinoina tuloksissa havaittiin *toiminnan mallittaminen, viestinnän apuvälineiden hyödyntäminen, yhdessä tekeminen, läsnäolo ja*

kuunteleminen, positiivisen palautteen antaminen, kysymysten esittäminen, tiedon jakaminen, kouluttautuminen. Tulosten mukaan jokaisella näillä keinoista on mahdollista tukea kaikkia kolmea vuorovaikutusosaamisen ulottuvuutta. Voidaankin todeta, että toimintaterapian keinot ovat monipuolisia lasten vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä.

Toimintaterapian tavoitteisiin pyritään pääsemään erilaisin viestinnällisin teoin. Tällaisia ovat esimerkiksi asian yhdessä käsitteleminen, kiinnostuksen, kunnioituksen ja myötätunnon osoittaminen ja kuunteleminen. Viestinnän nähdään olevan samaan aikaan sekä työväline että tekemisen paikka. (Gerlander & Isotalus 2010, 6.) Myös tässä tutkielmassa havaitaan samoja ilmiöitä, sillä tuloksissa havaittiin *yhdessä tekeminen, läsnäolo, kuunteleminen* sekä *positiivisen palautteen antaminen*. Näiden keinojen avulla on mahdollista kehittää ja rakentaa professionaalista vuorovaikutussuhdetta lapsen kanssa. Toimiva vuorovaikutussuhde on tutkitustikin yhteydessä myös esimerkiksi tavoitteiden asettamiseen ja niiden saavuttamiseen (Hasa 2019, 22-24). Toimintaterapian tavoitteena voi olla esimerkiksi tunnetaitojen harjoittelu tai vuorovaikutustaitojen kehittäminen, jolloin toimintaterapian keinoilla voidaan rakentaa professionaalista vuorovaikutussuhdetta. Toimintaterapian keinot siis ilmentävät professionaalisen vuorovaikutussuhteen ominaispiirteitä, mutta toimintaterapian keinojen avulla on mahdollista myös luoda ja ylläpitää professionaalista vuorovaikutussuhdetta.

Tuloksissa kategoriaksi muodostui *toiminnan mallittamisen*. Toiminnan mallittaminen vaikuttaa olevan tehokas keino tukea lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä. Sen avulla on mahdollista opettaa ja ohjata lapsia toimimaan sopivalla tavalla erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Työhön liittyvään oppimiseen liittyen tutkimiskirjallisuudessa oppimisen on kuvattu tapahtuvan muun muassa mallioppimisen kautta (Erault 2004 ; Paloniemi 2004). Tuloksissa samaa mallioppimisen ajattelua on mahdollista hyödyntää lapsille. Toiminnan mallittaminen tarjoaa selkeän viitekehyksen, joka auttaa lasta ymmärtämään ja omaksumaan toivottua käytöstä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Kun aikuinen mallittaa toimintaa, lapsi saa myös selkeän kuvan siitä, miten omat teot ja sanat vaikuttavat muiden ihmisten reaktioihin. Tämä voi auttaa lasta kehittämään empatiakykyään ja ymmärrystä siitä, että toisilla ihmisillä on omat tarpeensa, tunteensa ja näkökulmansa. Toiminnan mallittaminen tarjoaakin lapselle mahdollisuuden oppia empaattista ja kunnioittavaa vuorovaikutusta.

Tuloksissa havaittiin myös viestinnän apuvälineiden hyödyntäminen ja sen merkitys professionaalisisessa vuorovaikutussuhteessa, erityisesti asiakaslähtöisyyden näkökulmasta.

Lapsen tarpeiden huomioiminen ja yhteistyö asiakkaan ja perheen kanssa ovat keskeisiä tekijöitä viestinnän apuvälineiden valitsemisessa. Tuloksissa mainitaan erilaisia apuvälineitä, jotka valitaan aina asiakaskohtaisesti. *Viestinnän apuvälineiden hyödyntäminen* mahdollistaa puheen ja sanattoman viestinnän yhdistämisen. Viestinnän apuvälineiden käytön yllättäväkin piirre voi olla niiden vaikutus vuorovaikutussuhteen laatuun ja syvyyteen. Kun ammattilainen ja asiakas käyttävät ja valitsevat apuvälineet asiakaslähtöisesti, luo se mahdollisuuden yhteiselle toiminnalle ja jakamiselle. Asiakaslähtöisyydelle merkityksellistä onkin kuulluksi tuleminen ja omaan hoitoonsa osallistaminen (Kekonen ym. 2019). Asiakas voi kokea tulleensa ymmärretyksi ja nähdyksi, mikä vahvistaa luottamusta ja luo pohjaa syvemmälle vuorovaikutukselle. Samalla apuvälineiden avulla voidaan vahvistaa asiakkaan itsetuntemusta ja -luottamusta, kun hän oppii ilmaisemaan itseään ja tarpeitaan selkeämmin.

Tuloksissa kategoriaksi muodostui *yhdessä tekeminen*. Tämä kategoria on tärkeä osa professionaalista vuorovaikutussuhdetta, sillä yhteinen tekeminen mahdollistaa sekä tehtäväkeskeisyyden että suhdeulottuvuuden ja nämä molemmat ovat merkityksellisiä osa-alueita tavoitteiden saavuttamiseksi sekä vuorovaikutussuhteen rakentamiseksi ja ylläpitämiseksi. Professionaaliosuhteessa toimintaterapeutin ja asiakkaan välinen vuorovaikutussuhde vaikuttaa moniin asioihin, esimerkiksi siihen, kuinka lapsi sitoutuu oppimaan asioita, miten hän suhtautuu terapiaan ja mitä hän terapiassa oppii.

Tulosten mukaan yhdessä tekeminen on toimintaterapian keskeinen osa ja tekemisen ohella lapsi saa mahdollisuuden harjoitella käytännön taitoja toiminnan yhteydessä. Yhdessä tekeminen tarjoaa mahdollisuuden räätälöidä terapiaa lapsen kiinnostuksen kohteiden ja vahvuuksien pohjalta, mikä voi lisätä lapsen motivaatiota ja sitoutumista. Yhteisen tekemisen aikana ammattilainen ja lapsi voivat jakaa kokemuksia, tunteita ja ajatuksia, mikä syventää heidän välistään ymmärrystä ja luo vahvempaa tunnesidettä. Tämä voi edistää avoimen ja rehellisen vuorovaikutuksen syntymistä, jossa lapsi uskaltaa ilmaista itseään ja ottaa vastaan ammattilaisen ohjausta ja tukea. Yhdessä tekemisen yllättävä piirre voi olla sen potentiaali lapsen osallisuuden tukemisessa. Kun lapsi saa osallistua toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon, hän voi kokea itsensä aktiivisena toimijana ja voi näin ottaa vastuuta omasta kehityksestään. Tämä voi vahvistaa lapsen itsetuntoa, itseluottamusta ja omien voimavarojen tunnistamista. Yhdessä tekeminen tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden luoda merkityksellisiä ja voimaannuttavia kokemuksia, jotka voivat vaikuttaa lapsen elämään pidemmälläkin aikavälillä.

Tuloksissa kategoriaksi muodostui *läsnäolo ja kuunteleminen*. Tulosten mukaan läsnäolo ja kuunteleminen ovat tärkeitä keinoja, joiden avulla voidaan luoda luottamuksellinen ja luotettava vuorovaikutussuhde lapsen ja terapeutin välille. Luottamuksen ilmapiirin luominen vaatii kärsivällisyyttä ja aikaa, mutta hyvän vuorovaikutussuhteen merkitys on keskeinen terapian onnistumisen kannalta. Tulosten mukaan kuuntelemisen merkitys ulottuu eri ympäristöihin, sillä esimerkiksi koulussa kuulluksi tuleminen voi saada aikaan tehokkaampaa oppimista. Kuuntelemisen kehittämistä kohtaan olevia asenteita voidaan pitää melko heikkoina, sillä esimerkiksi puhumisen opettamiseen on aina käytetty enemmän aikaa kuin kuuntelemisen taitoihin, vaikka kuunteleminen on päivittäisen vuorovaikutuksen yleisin ilmiö (Janusik 2002, 2-5). Kuuntelemisen merkitystä olisi kuitenkin tärkeää huomioida myös eri ympäristöissä, kuten juurikin kouluissa. Luomalla esimerkiksi kuuntelemisen mahdollistavan oppimisympäristön voisi olla mahdollista saavuttaa parempia oppimistuloksia, sillä oppilaat voivat näin kokea, että opettajat ovat läsnä juuri heitä varten.

Tuloksissa kategoriaksi muodostui *positiivisen palautteen antaminen*. Positiivisella palautteella on merkitystä niin professionaalisen vuorovaikutussuhteen kehittymiselle kuin tavoitteellisuuden sekä onnistumisen arvioinnin tukemisessa. Positiivisella palautteella voidaan tukea oppimista laajemminkin. Positiivisen palautteen merkitys professionaalisen vuorovaikutussuhteen kehittymisessä ja tavoitteiden saavuttamisen tukemisessa herättää mielenkiintoisia pohdintoja. Tulosten perusteella positiivinen palaute voi toimia voimakkaana kannustimena ja vahvistaa lapsen sitoutumista terapiaan sekä uusien taitojen harjoitteluun. Palautteella voi tutkitustikin olla vaikutusta käytökseen. Se voi ohjata, motivoida ja vahvistaa myönteistä sekä toivottua käytöstä samalla vähentäen kielteistä ja ei-toivottua käytöstä (London & Sessa 2006). Tämä herättää kysymyksen siitä, miten ammattilaiset voivat parhaiten hyödyntää positiivisen palautteen voimaa tukemaan lapsen motivaatiota ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Mielenkiintoista on myös positiivisen palautteen vaikutus oppimisen laajempaan kontekstiin. Tämä herättää ajatuksia siitä, miten positiivisen palautteen antaminen voi vaikuttaa lapsen itsetuntoon, itseluottamukseen ja oppimisen asenteeseen. On tärkeää pohtia, miten ammattilaiset voivat luoda turvallisen ja kannustavan ympäristön, jossa positiivinen palaute on luonteva osa vuorovaikutusta ja uusien taitojen oppimista.

Tuloksissa esiintyi tavoitteellisuus ja tehokkuus tärkeänä osana professionaalisia vuorovaikutussuhteita. *Kysymysten esittäminen* on yksi toimintaterapian tapa tukea sekä tavoitteellisuutta että tehokkuutta. Tulosten mukaan kysymyksiä esittämällä voidaan auttaa lasta kehittämään itsenäistä ajattelua ja sanallista ilmaisua. Nämä molemmat ovat

merkityksellisiä myös vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä. Kysymysten esittäminen vaikuttaisi olevan tehokas tapa edistää lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä sekä oppimista. Kysymysten esittäminen on tärkeää sovittaa lapsen kehitystasoon ja tarpeisiin, mikä voi edistää positiivista vuorovaikutusta ja tukee lapsen kehitystä parhaalla mahdollisella tavalla. On mielenkiintoista pohtia, millaiset kysymykset olisivat parhaita lasten tukemiseksi. Tuloksissa esiin nousee M-alkuiset kysymykset, mutta onko kysymysten esittämiselle muita kriteereitä? Mielenkiintoista on myös se, että kysymysten esittäminen voidaan nähdä kuuntelemisen taidoksi (Halone & Pecchioni 2001, 66). Tässä tutkielmassa kysymysten esittäminen ei kuitenkaan nivoutunut samaan kategoriaan kuuntelemisen ja läsnäolon kanssa, mutta jatkossa huomio on kiinnostava.

Tuloksissa havaittiin *tiedon jakaminen* yhtenä professionaalisen vuorovaikutussuhteen toimintaterapian keinona. Professionaalille vuorovaikutussuhteelle olennaista on asymmetrisyys ja tuloksissa havaitaan, että ohjeita jaetaan pääsääntöisesti terapeutin suunnalta lapselle tai lapsen lähipiirille. Toimintaterapeutin ja asiakkaan, lapsen, välisen professionaalisen vuorovaikutussuhteen voidaan nähdä olevan selkeä, sillä molempien institutionaaliset roolit ovat tarkat. Terapeutin ja asiakkaan suhteessa on kuitenkin enemmän myös ystävyyssuhteen piirteitä kuin esimerkiksi lääkärin ja asiakkaan välisissä suhteissa. (Gerlander & Isotalus 2010, 8-9.) Tiedon jakamisen kategorian tavoitteena on auttaa asiakasta saavuttamaan tavoitteitaan ja kehittymään ammattilaisen ohjauksessa. Tiedon jakaminen voi myös auttaa lapsen lähipiiriä tukemaan lasta mahdollisimman monipuolisesti ja kokonaisvaltaisesti. Tiedon jakamisen suunta terapeutilta lapselle herättää kuitenkin kysymyksen lapsen osallistumisesta omaan terapiaprosessiinsa. Kuinka asymmetria vaikuttaa lapsen autonomiaan? Onhan tiedon jakaminen sellaista, että se mahdollistaa ajatusten vaihdon myös lapsen osalta? Kiinnostavaa on myös se, kuinka lasta on mahdollista tukea tiedon hakijana, ei ainoastaan tiedon saajana. Näitä pohtimalla on mahdollista suunnata kohti professionaalista vuorovaikutussuhdetta, jossa tietoa jaetaan osapuolten välillä tasapuolisesti.

Tuloksissa kategoriaksi muodostui *verkostoituminen*. Moniammatillisen työotteen tavoitteena on saavuttaa riittävä yhteisymmärrys asiakkaan kanssa, kuka tekee mitäkin ja mihin milläkin teolla pyritään. (Kekonen, Pehkonen, Mönkkönen 2019.) Tuloksissa verkostoituminen on merkittävä osa tiedon jakamista ja professionaalista vuorovaikutussuhdetta. Verkostoitumalla ammattilaiset voivat jakaa tietoa keskenään ja saada uusia näkökulmia omiin työtehtäviinsä. Verkostoituminen auttaa myös lapsen lähipiiriä ymmärtämään lapsen tilannetta paremmin ja tarjoaa mahdollisuuden saada tukea monilta eri tahoilta. Tuloksissa verkostoitumisen

kategoria on mielenkiintoinen, sillä verkostoitumisen avulla on mahdollista jakaa ja saada uusia näkökulmia omaan työhönsä, mutta myös helpottaa sekä omaa että muiden työtä. Tämän vuoksi avoimien ja toimivien verkostoitumisen kanavien luominen olisi kannattavaa useamman tahon kannalta.

Professionaalinen vuorovaikutussuhde edellyttää ammattilaisen asemaa suhteessa asiakkaaseen. Suhteessa ammattilaisella on vastuu ylläpitää ammatillista osaamistaan. Tuloksissa kategoriaksi muodostui *kouluttautuminen*, joka on hyödyllinen keino, jonka avulla ammattilainen voi pitää ammatitaitonsa ajantasaisena. Toimintaterapeutti voi esimerkiksi oppia huomioimaan asiakkaan tarpeet ja näin ollen kehittämään omaa toimintaansa vastaamaan näitä tarpeita. Onkin mielenkiintoista pohtia, kuinka ammattilaiset voivat parhaiten hyödyntää kouluttautumista ammatillisesti työssään ja mitä vaikutuksia sillä on asiakkaiden, lasten, vuorovaikutusosaamisen kehittymiseen ja hyvinvointiin.

Professionaalille vuorovaikutussuhteelle olennaista on myös *verbaalinen ja nonverbaalinen viestintä*. Verbaalinen viestintä nousikin tuloksissa esiin eri luokissa, kuten positiivisena palautteena sekä kysymysten esittämisenä. Nonverbaalisen viestinnän taitojen voidaan nähdä olevan perustavanlaatuisia vuorovaikutustaitoja (Greene & Burleson 2003). On mielenkiintoista, että nonverbaalinen viestintä ei noussut esiin aineistossa, koska nonverbaalinen viestintä on merkittävä osa vuorovaikutusta ja tiedetään, että se voi vaikuttaa voimakkaasti viestinnän tehokkuuteen ja tulkintaan. Nonverbaalisen viestinnän puuttuminen aineistosta saa aikaan kysymyksen, miksei se noussut esiin. Mahdollinen syy tälle voi olla tutkimuksen rajaus tai tutkimusmenetelmä. Kenties nonverbaalista viestintää ei nostettu esiin blogikirjoituksissa. Toisaalta nonverbaalinen viestintä saattoi nousta esiin aineistossa, mutta vähemmän havaittavana. Nonverbaalinen viestintä ei myöskään ollut tutkimuksen keskeinen käsite, jolloin siihen ei välttämättä kiinnitetty huomiota sen suuremmin.

Yhteenvetona voidaan todeta, että professionaalisisessa vuorovaikutussuhteessa ilmenevillä toimintaterapian keinoilla voidaan tukea lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä monipuolisesti. Lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä voidaan kenties odotetustikin tukea vuorovaikutusosaamisen jokaisessa ulottuvuudessa, kognitiivisessa, affektiivisessä ja behavioraalisisessa. Tuloksissa esiin nousevat toimintaterapian keinot ovat paljolti normaaleja tapoja toimia vuorovaikutustilanteissa, mutta ne ovat myös tärkeä osa toimintaterapiaa. Vuorovaikutusosaamisen kehittymistä on siis mahdollista tukea toimintaterapialla monipuolisesti ja laajasti.

7 TUTKIMUKSEN ARVIOINTI

Seuraavaksi esittelen tutkielman arvioinnin laadullisen tutkimuksen arviointikriteeristöä käyttäen. Tämän jälkeen työssä viimeisenä esittelen tutkimuksen tulosten ja pohdinnan pohjalta tehdyt johtopäätökset sekä jatkotutkimusideat.

Tämän tutkielman tavoitteena oli tuoda esiin professionaalisessa vuorovaikutussuhteessa ilmeneviä toimintaterapian keinoja, joilla voidaan tukea lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä. Tutkimusote oli laadullinen. Laadullisia tutkimuksia voidaan arvioida niitä varten luotujen arviointikriteeristöjen avulla. Hyödynnän tämän tutkielman arvioinnissa Tracyn (2013) arviointikriteeristöä. Tracyn mukaan laadullista tutkimusta voidaan arvioida kahdeksan kriteerin avulla, jotka ovat arvokas tutkimusaihe, perusteellisuus, vilpittömyys, uskottavuus, merkityksellisyys, merkittävä kontribuutio, eettisyys ja johdonmukaisuus. (Tracy 2013, 230-249.) Tutkielmalleni merkityksellisiksi kriteereiksi valikoituivat arvokas tutkimusaihe, perusteellisuus, vilpittömyys, uskottavuus ja eettisyys. Näiden kriteerien lisäksi pohditaan Tuomen ja Sarajärven (2004) siirrettävyyden kriteeriä.

Arvokas tutkimusaihe. Tracyn (2013, 231) mukaan arvokas tutkimusaihe on ajankohtainen, yhteiskunnallisesti merkittävä ja mielenkiintoinen. Arvokas tutkimusaihe herättää lukijan ajattelemaan tutkimuksessa käsiteltävää aihetta ja tekee lukijassa myös jonkinlaisen muutoksen. Tutkimusaihe on relevantti silloin, kun se opettaa jotain uutta lukijalleen. (Tracy 2020, 231.) Tämän tutkielman aihe on arvokas, sillä se lisää tietoa lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymisestä toimintaterapiakontekstissa sekä toimintaterapian keinoista, joilla vuorovaikutusosaamisen kehittymistä voidaan tukea. Toimintaterapia on viestinnän ja vuorovaikutuksen tutkimuksessa vielä melko vähän tutkittu osa-alue, joten tutkimus tuo lisää näkökulmaa ja tietoa juuri viestinnän ja vuorovaikutuksen tutkimusalalle. Aihe on yhteiskunnallisestikin merkittävä, sillä lapset ohjautuvat yhä useammin toimintaterapiaan erilaisten kehityshaasteiden vuoksi, jotka voivat vaikuttaa lapsen vuorovaikutusosaamisen kehittymiseen myös myöhemmissä ikävaiheissa. Tutkimusaihe haastaa lukijaa ajattelemaan toimintaterapian merkitystä lasten vuorovaikutusosaamisen kehittämiseen ja siihen, että toimintaterapian avulla voidaan helpottaa useiden lapsiperheiden arkea vuorovaikutuksen näkökulmasta.

Perusteellisuus. Perusteellinen tutkimus tehdään asianmukaisesti siten, että tutkija käyttää aikaa ja vaivaa tutkimuksen parissa. Esimerkiksi tutkimusaineiston keräämiseen käytetään aikaa, samoin kuin tutkimustulosten analysoimiseen. Tutkimuksen toteutus tulee raportoida lukijalle järjestelmällisesti. Aineiston tulisi myös olla riittävää tutkimuksen toteuttamiseksi. (Tracy 2013, 231-232.) Tutkielman aineisto kerättiin julkisista organisaatioblogeista, jotka ovat kaikkien saatavilla. Keräsin aineiston blogeista järjestelmällisesti siten, että kävin blogit useampaan kertaan läpi aineistonvalintakriteereiden mukaisesti. Blogikirjoitusten keräämiseen käytettiin paljon aikaa. Tutkielman ansiona voidaankin pitää sitä, ettei aineiston keruussa oman huolellisuuteni vuoksi ole sattunut virheitä. Kun olin kerännyt aineiston, käytin paljon aikaa aineiston lukemiseen läpi. Tämän jälkeen käytin aikaa aineiston kategorisointiin ja ajan myötä tutkimusaineistosta tuli minulle hyvin tuttu. Tutkielman aineistoa tuotiin esille myös tuloksissa aineistoesimerkkien avulla, jotta lukijan on mahdollista havainnoida kategorioiden muodostumista itse.

Tutkimuksen aineistoa arvioidessa tulee ottaa huomioon aineiston ikä. Tutkimuksen aineisto on melko tuore, sillä vanhin blogikirjoitus on julkaistu vuonna 2016. Suurin osa tutkimuksessa käytetystä aineistosta on julkaistu vuosien 2020–2022 välillä. Yhdessä, Toiminta Akatemian blogissa, julkaisuaika ei tullut ilmi, mutta selvitin julkaisuajankohdat olemalla sähköpostitse yhteydessä organisaatioon. Blogikirjoitusten oli tarkoitus olla toimintaterapia-aiheisia ja toiveena oli, että kirjoittajat olisivat itse toimintaterapeutteja. Tämä ehto toteutui lähes jokaisen blogikirjoituksen kohdalla, mutta muutaman tekstin kohdalla käytin omaa harkintaani pohtiessani, onko tekstin sisältö toimintaterapia-aiheista. Nämä blogikirjoitukset oli pääosin jo otsikoitu siten, että ne sisälsivät sanan ”toimintaterapia”.

Tutkielman aineistoa arvioidessa tulee ottaa huomioon myös organisaatioblogien luonne. Organisaatioblogit voivat olla kaupallisia ja niitä saatetaan käyttää osana organisaation sisäistä- ja ulkoista viestintää. Kaupallisuus vaikuttaa osaltaan blogikirjoitusten sisältöön ja sitä voidaankin pitää tutkielman haasteena tai ainakin huomioonotettavana yksityiskohtana. Organisaatioiden omat rakenteet voivat myös vaikuttaa siihen, mitä blogikirjoituksissa tuodaan esiin. Tekstien voidaan esimerkiksi haluta markkinoivan organisaation palveluita. Suuri osa tutkielmassa käytetyistä blogikirjoituksista oli kuitenkin hyvin asiapitoisia, eikä niissä esimerkiksi ohjattu tutustumaan organisaation palveluihin. Osassa teksteistä kehoitettiin tutustumaan organisaation tarjoamiin kuntoutuspalveluihin. Toiminta Akatemian blogissa mainittiin useissa blogikirjoituksessa organisaation tarjoamat koulutukset blogikirjoitusten lopussa. Nämäkin blogikirjoitukset olivat hyvin asiapitoisia ja jotta tutkielmaan saatiin

riittävästi aineistoa, oli myös Toiminta Akatemian blogi merkityksellistä ottaa mukaan tutkielmaan. Tutkielmassa käytetty aineisto olikin riittävä, sillä tekstiä tuli analysoidavaksi 120 sivua. Osa organisaatioblogeista korostui aineistossa, sillä niistä oli saatavilla useampi tähän tutkimusaiheeseen sopiva blogikirjoitus. Tulosten perusteellinen muodostaminen antaa pohjan sille, että tulokset voivat olla yleistettävissä samankaltaisissa konteksteissa.

Vilpittömyys. Laadullisen tutkimuksen on tärkeää olla vilpitön, mikä tarkoittaa sitä, että tutkija tuo esiin omat tavoitteensa, toiveensa ja virheensä ja sen, kuinka ne vaikuttavat tutkimuksen toteutukseen. Tavoitteet ja virheet voivat vaikuttaa esimerkiksi aineiston keruuseen tai analysointiin. Tutkimuksen vilpittömyyttä tarkastellessa tulee pohtia myös tutkijan sidonnaisuutta tutkittaviin. (Tracy 2013, 232-234.) Tutkimusaiheen valintaan vaikutti vahvasti oma ammattini toimintaterapeuttina, ja tieto sekä ymmärrys alan haasteista vuorovaikutuksen näkökulmasta. Tutkimusaihe muokkautui tutkielman edetessä muutamaan otteeseen hieman, sillä aluksi olin enemmän kiinnostunut toimintaterapeuttien vuorovaikutusosaamisen tutkimuksesta, mutta keräämästäni aineistosta siihen ei löytynyt kattavasti vastauksia. Tämän vuoksi tutkimuskysymykset muokkautuivat. Laadulliselle sisällönanalyysille on kuitenkin luontaista se, että tutkimuksen koodausvaiheessa tutkimusongelma tarkentuu (Vuori N.d.). Sama ilmiö tapahtui siis myös tässä tutkielmassa.

Pyrin asennoitumaan tutkielman tekemiseen optimistisesti, vaikka koin prosessin aikana ajoittain haasteita. Yksi blogi, jonka oli tarkoitus olla osa aineistoani, suljettiin ennen kuin ehdin aloittaa aineistonkeruun. Tämä blogi olisi ollut merkityksellinen alkuperäiselle tutkimusaiheelleni. Koin myös haasteita aineiston analysoinnissa ja tulosluokkien muodostamisessa, sillä minulla ei ole siitä hirveästi kokemusta aiemmin. Minun oli myös ajoittain haasteita luottaa omaan asiantuntijuuteeni ja tehdä riittävästi johtopäätöksiä aineiston pohjalta. Johtopäätösten tekemistä saattoi vaikeuttaa myös oma ammatillinen taustani, sillä hetkittäin oli vaikeaa pitää oma ajattelu viestinnän ja vuorovaikutuksen tutkimuksessa, eikä toimintaterapiassa. Myös aineiston pohtiva luonne vaikutti siihen, että oli vaikeaa hahmottaa, mikä osa-alue kuuluu tuloksiin ja mikä pohdintaan. Lopulta onnistuin kuitenkin tekemään näitä johtopäätöksiä mielestäni johdonmukaisesti viestinnän ja vuorovaikutuksen näkökulmasta, vaikka haasteita prosessin aikana koin.

Uskottavuus. Uskottavuutta voidaan luoda monipuolisella tutkimusaiheen taustoituksella. Taustoitusta tulee tehdä tarpeeksi yksityiskohtaisesti käyttäen monipuolista teoriaa sekä arvioimalla omaa tutkimusaineistoa. Uskottavuutta voidaan luoda myös riittäväällä tulosten

raportoinnilla. (Tracy 2013, 235-237.) Tässä tutkielmassa olen pyrkinyt käyttämään tuoretta tutkimuskirjallisuutta, mutta osittain olen käyttänyt myös vanhempia teoksia, sillä minulla ei ole aina ollut pääsyä uudempiin teoksiin. Vuorovaikutusosaamisen kehittymistä on tutkittu aiemminkin, mutta tässä tutkielmassa kohteena on toimintaterapian lapsiasiakkaat, joilla on oletettavasti joitain haasteita elämässään, jonka myötä he ovat kuntoutuksen piirissä. Tällaisia asiakkuuksia on tutkittu sosiaali- ja terveysalan tutkimuksessa melko paljonkin, mutta en käyttänyt tätä kirjallisuutta tutkielmassani kovinkaan paljoa, sillä tarkoitus oli pysyä viestinnän ja vuorovaikutuksen tutkimuskentällä. Tulokset pyrin raportoimaan mahdollisimman tarkasti jättämättä mitään aineistossa esiintyneistä ilmiöistä pois. Tutkielmani tarkoituksena oli jäsentää aineistosta havaittuja ilmiöitä eikä esimerkiksi tuoda esiin näkemyksiä tai kokemuksia, sillä niiden esiin tuominen tutkimusaineistostani ei olisi ollut mahdollista. Koenkin onnistuneeni tulosten jäsentämisessä hyvin.

Eettisyys. Laadullisen tutkimuksen eettisyyttä tarkastellessa tulee huomioida koko tutkimusprosessi ja sen jokainen vaihe. Läpi tutkimusprosessin tulee ottaa huomioon eettiset näkökulmat. Tutkija ei saa esimerkiksi tuottaa haittaa tutkittaville tai vääristellä tutkimusaineistoa tai tutkimustuloksia. Tutkijan tulee olla tietoinen omasta toiminnastaan läpi prosessin. Tutkimuksen päättyessä on myös tärkeää pohtia, mitä seurauksia tutkimuksella voi mahdollisesti olla. (Tracy 2013, 243.) Laadullisessa tutkimuksessa tulkinnat ovat aina tutkijan tekemiä, minkä seurauksena tutkijan oma asema korostuu (Tuomi & Sarajärvi 2004, 131).

Olen pitänyt eettisen ajattelun mukana läpi koko tutkimusprosessin ajan. Tutkijana oma ajatteluni on vaikuttanut läpi tutkimusprosessin. Olen tuonut esiin jo tutkielman alussa oman ammattini toimintaterapeutina ja ymmärrän myös itse toimintaterapeutin ajattelun vaikutuksen tähän monitieteiseen tutkielmaan. Olen yrittänyt keskittyä viestinnän alan lähteisiin ja viestinnän alan tutkimuksiin läpi tutkimusprosessin, mutta tietämykseni erityisesti lasten toimintaterapiasta on varmastikin vaikuttanut omaan ajatteluuni tutkielman aikana. Tutkijana tein myös itse omat tulkinnat aineistosta ja muodostin niiden pohjalta tuloksia. Vaikka tulokset muodostuivat teoriaohjaavasti, on samasta ilmiöstä mahdollista tehdä erilaisia tulkintoja tutkijakohtaisesti. Tämän vuoksi myös tämän tutkielman tuloksia on tarkasteltava kriittisesti.

Tutkimusaineisto ja organisaatioiden nimet on tuotu esiin tutkielmassa, sillä aineisto on kaikkien julkisesti saatavilla olevaa materiaalia. Tutkielmaa lukiessa on mahdollista yhdistää organisaatiot tuloksiin, mutta mielestäni organisaatiot eivät asetu millään tapaa huonoon

valoon tämän tutkielman myötä. Tutkielmassa ei keskitytä pohtimaan organisaatioita sen tarkemmin, vaan analyysinkohteena on organisaatioiden blogikirjoitusten sisällöt vuorovaikutusosaamisen kehittymisen näkökulmasta. Aineiston säilyttämisen osalta eettistä pohdintaa ei vaadittu aineiston julkisen luonteen vuoksi. Aineisto on tuotu esiin esimerkkien myötä tuloksissa mahdollisimman laajasti jättämättä mitään pois.

Siirrettävyys. Laadullisen tutkimuksen siirrettävyys viittaa siihen, onko tutkimuksen tuloksia mahdollista siirtää tai yleistää muihin konteksteihin. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 136–137.) Tutkielmani on toteutettu perusteellisesti ja yllä on esitetty syvällisesti arviointia omalle tutkielmalleni. Tämä arviointi vahvistaa tutkimukseni luotettavuutta ja antaa pohjaa tulosten siirrettävyydelle. On kuitenkin tärkeää huomata, että tulosten siirrettävyys on rajallista, sillä tutkielmani oli laadullinen ja se perustui tiettyyn aineistoon, joka on kerätty organisaatioblogeista. Tulosteni pohjalta ei ole mahdollista tehdä tilastollisesti päteviä yleistyksiä vaan ymmärtää tutkimusilmiötä syvällisemmin. Tuloksia on myös mahdollista soveltaa samankaltaisissa konteksteissa. Tulokset sopivat myös hyvin viestinnän ja vuorovaikutuksen tutkimukseen tuomaan lisänäkökulmaa sosiaali- ja terveysalan kentälle, juuri toimintaterapian kontekstiin.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUSIDEAT

Tämän tutkielman aiheeksi valikoitui lasten vuorovaikutusosaamisen kehittyminen ja sen tukeminen professionaalisessa vuorovaikutussuhteessa ilmenevillä toimintaterapian keinoilla. Sosiaali- ja terveysalalla viestintää ja vuorovaikutusta on tutkittu, mutta toimintaterapian näkökulma toi uutta tietoa tutkimuskenttään viestinnän ja vuorovaikutuksen tutkimuksessa. Tutkimusaineistona käytettiin terveysalan organisaatioiden toimintaterapia-aiheisia blogikirjoituksia. Tämän tutkielman tavoitteena oli tuoda esiin professionaalisessa vuorovaikutussuhteessa ilmeneviä toimintaterapian keinoja, joilla voidaan tukea lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä. Tutkimustulosten avulla voidaan ymmärtää paremmin lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä sekä professionaalisessa vuorovaikutussuhteessa ilmeneviä toimintaterapian keinoja, joilla vuorovaikutusosaamisen kehittymistä voidaan tukea. Toimintaterapialla voidaankin tukea jokaista vuorovaikutusosaamisen ulottuvuutta, kognitiivista, affektiivista ja behavioraalista, joten toimintaterapian hyöty vuorovaikutusosaamisen kehittymisen tukemisessa havaitaan laajasti. Esittelen tässä luvussa tutkielman keskeisimpien tulosten pohjalta tehdyt johtopäätökset sekä esittelen jatkotutkimusmahdollisuuksia.

Tulosten mukaan lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä voidaan tukea useilla professionaalisessa vuorovaikutussuhteessa ilmenevillä toimintaterapian keinoilla. Tuloksissa havaitaan vuorovaikutusosaamisen kaikki kolme ulottuvuutta, kognitiivinen, affektiivinen ja behavioraalinen, jotka ovat kytköksissä toisiinsa. Tuloksissa löydetyistä toimintaterapian keinoista jokaisella voidaan tukea kaikkia vuorovaikutusosaamisen ulottuvuuksia. Toimintaterapialla voidaan tukea laajasti lapsen vuorovaikutusosaamisen kehittymistä ja sen eri ulottuvuuksia tämän tutkimuksen kontekstissa.

Tämän tutkielman myötä toimintaterapian keinoina löydettiin kategoriat toiminnan mallittaminen, viestinnän apuvälineiden hyödyntäminen, yhdessä tekeminen, läsnäolo ja kuunteleminen, positiivisen palautteen antaminen, kysymysten esittäminen, tiedon jakaminen, kouluttautuminen. Toimintaterapian ajatellaan usein auttavan vain lapsen motorista puolta. Onkin tärkeää huomioida toimintaterapian merkitys myös lapsen vuorovaikutusosaamisen kehittymisen tukemisessa. Toimintaterapiassa on mahdollista tukea lapsen vuorovaikutusosaamisen kehittymistä tehokkaasti muiden tavoitteiden saavuttamisen ohella.

Toimintaterapian merkitys vuorovaikutusosaamisen tukemiseksi on tärkeää ymmärtää laajemmin yhteiskunnassakin, sillä se voi johtaa varhaisempaan puuttumiseen. Kun vuorovaikutusosaamisen haasteisiin ehditään puuttua ajoissa yksilöllisten tarpeiden mukaan, pääsee lapsi harjoittelemaan elämässään tarvittavia vuorovaikutustaitoja, jolloin voidaan kenties välttyä suuremmilta haasteilta. Toimintaterapiassa tuetaan lapsia myös kohti itsenäistä ja omatoimista elämää, mikä voi parantaa lapsen elämänlaatua myös jatkossa. Lisäämällä tietoa toimintaterapian keinoista tukea vuorovaikutusosaamista ja sen kehittymistä, voidaan toimintaterapia saada osaksi useampien lasten kuntoutusta.

Lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymistä on tutkittu aiemmin melko laajastikin eri konteksteissa ja myös erilaisia taustatekijöitä vuorovaikutusosaamisen kehittymisen taustalla on jo tutkittu. Tämän tutkielman tuloksissa havaitut ilmiöt antavat hyviä jatkotutkimusideoita. Tämä tutkielma keskittyi selvittämään vuorovaikutusosaamisen kehittymistä melko laajalla näkökulmalla, joten yksityiskohtaisempi tutkimusote tulevaisuudessa voisi olla kannattavaa.

Jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia esimerkiksi emotionaalisten taitojen tukemista. Tämä tutkielma toteutettiin analysoimalla julkista aineistoa, joten jatkossa tutkimusote voisi olla esimerkiksi haastattelu, jotta terapeuttien omia kokemuksia ja näkemyksiä saadaan tutkittua. Esimerkiksi kuinka toimintaterapeutit itse kokevat tukevansa lasten emotionaalisia taitoja tai kuinka lasten haasteet emotionaalisissa taidoissa näyttäytyvät terapiassa terapeuttien oman käsityksen mukaan. Yksi tuloksissa havaittu taitokategoria oli leikki- ja kaveritaidot. Myös näitä olisi mielenkiintoista tutkia tarkemmin. Mitä kaikkia vuorovaikutusosaamisen osa-alueita lukeutuu leikki- ja kaveritaitoihin yksityiskohtaisemmin ja kuinka toimintaterapeutit voivat näitä osa-alueita terapiassa tukea? Millaisia vuorovaikutusstrategioita toimintaterapeutit käyttävät tukiessaan leikkitaitoja?

Verkostoitumisen tutkiminen olisi myös mielenkiintoinen tutkimuskohde.

Toimintaterapeuttien työ onkin suurelta osin verkostoitumista eri tahoihin. Tätä verkostoitumisen kokemusta toimintaterapeuttien työssä olisi mielenkiintoista tutkia.

Koetaanko verkostoituminen toimivaksi tai kenties kuormittavaksi? Kuinka verkostoitumisen avulla voidaan tukea tiedon jakamista tehokkaasti? Toimintaterapian ja lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymisen lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia myös toimintaterapian mahdollisuuksia muihin ikäryhmiin, kuten aikuisiin.

Yleisesti olisi myös mielenkiintoista kuulla toimintaterapeuttien omia kokemuksia siitä, kuinka he itse kokevat voivansa tukea lasten vuorovaikutusosaamista työssään ja kokevatko toimintaterapeutit, että heillä on siihen riittävästi osaamista. Lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia toimintaterapeuttien omien viestintä- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä terapiasuhteen muodostumiseen ja tavoitteiden saavuttamiseen. Tuloksissa havaittiin myös erilaiset koulutukset, joissa terapeutit voivat kehittää omaa osaamistaan. Jos toimintaterapeuteille järjestetään viestintä- ja vuorovaikutustaitojen koulutuksia, olisi mahdollista tutkia myös näiden koulutusten vaikutusta terapiasuhteeseen ja tavoitteiden saavuttamiseen. Sekä terapeuttien omia kokemuksia näiden koulutusten hyödyistä.

Tämän tutkielman tuottamaa tietoa voidaan soveltaa käytännössä sekä viestinnän ja vuorovaikutuksen ammattilaisten sekä toimintaterapeuttien ja muiden sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keskuudessa. Tutkielman tuottaman tiedon pohjalta viestinnän ja vuorovaikutuksen asiantuntijat voivat syventää tietämystään sosiaali- ja terveysalalla ilmenevästä vuorovaikutusosaamisen kehittymisestä. Myös niin toimintaterapeutit itse, kuin muut terveysalan ammattilaiset sekä yksittäiset henkilötkin voivat ymmärtää toimintaterapian merkityksen lasten vuorovaikutusosaamisen kehittymisen tuen tärkeänä keinona. He voivat myös syventää tietoaan siitä, millaista lasten vuorovaikutusosaamista voidaan tukea ja millaisia keinoja terapeuteilla siihen on. Tutkielman tulokset sopivat myös esimerkiksi toimintaterapian opiskelijoille, jotka haluavat syventää tietoaan toimintaterapian mahdollisuuksista vuorovaikutusosaamisen tukemisessa. Tutkielman tuottamaa tietoa voidaan soveltaa myös vuorovaikutusosaamisen haasteita omaavan lapsen lähipiirissä, sillä tuloksissa löydetty toimintaterapian keinot ovat hyödyllisiä tapoja toimia myös muille, kuin itse toimintaterapeuteille.

KIRJALLISUUS

Adkins, L. 2005. The new economy, property and personhood. *Theory, Culture and Society*, 22, 111–130.

Alasilta, A. 2009. *Blogi tulee töihin*. Helsinki: Infor

Almeida, E. P. 2004. A discourse analysis of student perceptions of their communication competence. *Communication Education* 53 (4), 357–364.

Armstrong, G. & Kotler, P. 2012. *Marketing: an introduction*. 2. painos. Harlow: Pearson Education

Backlund, P. M. & Morreale, S. P. 2015. Communication competence: Historical synopsis, definitions, applications, and looking to the future. *Teoksessa A. F.*

Berking, M. & Wupperman, P. 2012. Emotion regulation and mental health: recent findings, current challenges, and future directions. *Current Opinion in Psychiatry*, 25(2), 128–134

Calkins, S., Dollar, J., & Wideman, L. 2019. Temperamental vulnerability to emotion dysregulation and risk for mental and physical health challenges. *Development and Psychopathology*, 31(3), 957–970

Clark, R. A. & Delia, J. G. 1979. TOPOI and rhetorical competence. *Quarterly Journal of Speech* 65 (2), 187–206.

Coronaria. N.d. Lasten toimintaterapia. Viitattu 18.2.2023.

<https://www.coronaria.fi/toimintaterapia/lasten-toimintaterapia/>

Coronaria. N.d. Meidän tarina. Viitattu 12.3.2023

<https://www.coronaria.fi/tietoa-meista/coronarian-tarina/>

Erault, M. 2010. Knowledge, working practices, and learning. *Teoksessa S. Billett (toim.) Learning through practice: models, traditions, orientations and approaches*. Dordrecht: Springer, 51.

Fysios Mehiläinen. N.d. Viitattu 12.3.2023
<https://www.fysios.fi/info/fysios-mehilainen>

Fysios – Mehiläinen. N.d. Lasten ja nuorten toimintaterapia. Viitattu 18.2.2023
<https://www.fysios.fi/palvelut/lasten-ja-nuorten-toimintaterapia>

Fysios – Mehiläinen. N.d. Toimintaterapia. Viitattu 14.1.2023.
<https://www.fysios.fi/palvelut/lasten-ja-nuorten-toimintaterapia>

Gerlander, M. & Isotalus, P. 2010. Professionaalisten viestintäsuhteiden ääriviivoja. Puhe ja kieli, 30 (1), 3–19

Greene, J. O. 2003. Models of adult communication skill acquisition: practice and the course of performance improvement. Teoksessa J. O. Greene & B. R. Burleson (toim.) Handbook of communication and social interaction skills. Mahwah: Lawrence Erlbaum, 52.

Greene, J. O. B, Burleson, B. R., Burleson, B. R., Greene, J. O., Brant R. Burleson & Rojas Wiemann, J. 2003. Handbook of communication and social interaction skills. Routledge. 6-17

Hakkarainen, K., Lonka, K., & Lipponen, L. 1999. Tutkiva oppiminen: älykkään toiminnan rajat ja niiden ylittäminen. WSOY.

Halone, K. K. & Pecchioni, L. L. 2001 Relational listening: A grounded theoretical model. Communication Reports 14 (1), 59–71.

Hannawa, A. F. & Spitzberg, B. H. 2015. Teoksessa A. F. Hannawa & B. H. Spitzberg (toim). Communication competence. De Gruyter Mouton. 214-217

Hart, C. 1998. Doing a literature review. Lontoo: Sage.

Hargie, O. 2006. Skill in theory: communication as skilled performance. Teoksessa O. Hargie (toim.) The handbook of communication skills. 3. painos. New York: Routledge, 17

Hasa, M. 2019. Teoksessa Horn, H., Reunanen, A. T. & Vapalahti, K. Yhteistyötä ja vuorovaikutusta sosiaalialalla. Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu.

Horila, T. 2020. Communication competence in the workplace. Teoksessa L. Mikkola & M. Valo (toim.) Workplace communication. New York: Routledge, 165–178.

Horila, T. 2018. Vuorovaikutusosaamisen yhteisyys työelämän tiimeissä. University of Jyväskylä. 15-16.

Janusik, L. 2002. Teaching Listening: What do we do? What should we do? International Journal of Listening 16, 5–7.

Juhila, K. N.d. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 25.10.2022 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>

Kielitoimiston sanakirja. 2021. Blogi. Viitattu 23.9.2022 <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/blogi>

Kekoni, T., Pehkonen, A. & Mönkkönen, K. 2019. Moniammatillinen yhteistyö: Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. Gaudeamus.

Keski-Suomen Sairaanhoidopiiri. N.d. Lasten toimintaterapian hyvät käytännöt Keski-Suomessa. Sairaala Nova.

Knapp, M. L. & Vangelist, A. L. 2009. Interpersonal Communication and Human Relationships, Pearson. 78.

Kortesuo, K. & Kurvinen, J. 2011. Blogimarkkinointi: Blogilla mainetta ja mammonaa. Talentum.

Koskinen, K. 2014. Tunteella ja tuttavallisesti. Margot Wallströmin blogi osana Euroopan komission viestintää. Teoksessa M-L. Helasvuo, M. Johansson & S-K. 131–134

Laaksonen, V. 2014. Lasten vertaissuhdetaidot ja kiusaaminen esikoulun vertaisryhmissä. Jyväskylän yliopisto, 13.

Littlejohn, S. W. & Foss, K. A. 2008. Theories of human communication. 9. painos. Belmont: Wadsworth. 67.

Tanskanen. N.d. Kieli verkossa. Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 127–147.

Laajalahti, A. 2014. Vuorovaikutusosaaminen ja sen kehittyminen tutkijoiden työssä. *Jyväskylän Studies in Humanities* 225. Jyväskylän yliopisto, 20, 48-59.

London, M. & Sessa, V. I. 2006. Group Feedback for Continuous Learning. *Human Resource Development Review* 5, 303–321.

Manning, J. 2014. A constitutive approach to interpersonal communication studies. *Communication Studies*, 65 (4), 432–440.

Mikkola, L. & Nykänen, H. 2020. Workplace relationships. Teoksessa L. Mikkola & M. Valo (toim.) *Workplace communication*. New York, Routledge, 15–27.

Merriam, S. B. & Clark, M. C. 2006. Learning and development: the connection in adulthood. Teoksessa C. Hoare (toim.) *Handbook of adult development and learning*. Oxford: Oxford University Press, 38-39.

Murakami, K., Murray, L., Sims, D. & Chedzey, K. 2009. Learning on work placement: the narrative development of social competence. *Journal of Adult Development* 16 (1), 13–24.

Nussbaum, J. F. & Fisher, C. L. 2008. Developmental communication. Teoksessa W. Donsbach (toim.) *The international encyclopedia of communication*. Blackwell Reference Online. Lontoo: Blackwell.

Papunet. 2022. Tietoa puhevammaisuudesta. Apuvälineet. Viitattu 2.3.2023
<https://papunet.net/tietoa/apuvaineet>

Puolimatka, T. 2004. Tunteiden kognitiivisuus ja oppiminen. *Aikuiskasvatus* 24 (2), 102–110.

Rouhiainen-Neunhäuserer, M. 2009. Johtajan vuorovaikutusosaaminen ja sen kehittyminen: johtamisen viestintähaasteet tietoperustaisessa organisaatiossa. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Humanities 128.

Rubin, R. B., Rubin, A. M. & Jordan, F. F. 1997. Effects of instruction on communication apprehension and communication competence. *Communication Education* 46 (2), 104–114.

Sawyer, C. R. & Richmond, V. P. 2015. Motivational factors and communication competence. Teoksessa A. F. Hannawa & B. H. Spitzberg (toim.) *Communication competence*. Berlin: Walter de Gruyter, 198 – 206

Sias, P. M., Krone, K. J. & Jablin, F. M. 2002. An ecological systems perspective on workplace relationships. Teoksessa M. L. Knapp & J. A. Daly (toim.) *Handbook of interpersonal communication*, 615-642

Singh, T., Veron-Jackson, L. & Cullinane, J. 2008. Blogging: A new play in your marketing game plan. *Business Horizons*, 51.4, 281-292.

Spitzberg, B. H. & Cupach, W. R. 1984. *Interpersonal communication competence*. Beverly Hills, California: Sage.68, 79

Spitzberg, B.H. & Cupach, W.R. 2002. Interpersonal skills. Teoksessa M.L. Knapp & J.A. Daly (toim.) *Handbook of interpersonal communication*. 3. painos. Newbury Park, CA: Sage, 564–611.

Spitzberg, B. H. & Cupach, W. R. 2011. Interpersonal skills. Teoksessa M. L. Knapp & J. R. Daly (toim.) *Handbook of interpersonal communication*. 4. painos. Thousand Oaks: Sage, 481–524.

Spizberg, B.H. 2013. (Re)Introducing communication competence to the health professions. *Journal of Public Health Research*, 23 (2), 126–135.

Toikkanen, M. & Kananen, N. 2014. *Blog by the book: Blogiopas*. Tammi.

Toiminta Akatemia. N.d. Viitattu 12.3.2023

<https://toimintaakatemia.fi/>

Toimintaterapeuttiliitto. N.d. Toimintaterapeutti. Viitattu 14.1.2023

<https://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/toimintaterapeutti/>

Toimintaterapeuttiliitto. N.d. Toimintaterapeuttiliitto. Viitattu 12.3.2023

<https://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/liitto/>

Tracy, S. J. 2013. Qualitative research methods: Collecting evidence, crafting analysis, communicating impact. Wiley-Blackwell, 231-247.

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos.). Kustannusosakeyhtiö Tammi, 33, 80-82, 103-113

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 131, 136-137

Tutoris Mehiläinen. N.d. Meistä Yrityksenä. Viitattu 12.3.2023

<https://www.tutoris.fi/tutoris/meista-yrityksena/>

Valkonen, T. 2003. Puheviestintätaitojen arviointi. Näkökulmia lukiolaisten esiintymis- ja ryhmätaitoihin. Jyväskylä Studies in Humanities 7. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 38-39, 48.

Valla, L., Slinning, K., Kalleson., R., Larsen, T. & Riiser, K. 2020. Motor skills and later communication development in early childhood: Results from a population-based study. Child: Care, health and development. 46, (4), 407-413.

Vuori, J. N.d. Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 17.3.2023.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>

Wilson, S. R. & Sabee, C. M. 2003. Explicating communicative competence as a theoretical term. Teoksessa J. O. Greene & B. R. Burleson (toim.) Handbook of communication and social interaction skills. Mahwah: Lawrence Erlbaum, 3–50.

LIITTEET

LIITE 1

ORGANISAATIO	BLOGITEKSTIEN MÄÄRÄ	VANHIN JULKAISU	UUSIN JULKAISU
Coronaria	12	2019	2020
Mehiläinen Tutoris	6	2018	2021
Mehiläinen Fysios	18	2016	2022
Toiminta Akatemia	9	2022	2023
Toimintaterapeuttiliitto	3	2016	2022

Taulukko 1 Organisaatioblogit